

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**Соціальне і правове забезпечення волонтерської
діяльності в Україні в умовах безпекових викликів**

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
27 квітня 2023 року*

Київ – 2023

УДК 342.349.3:364-322(477)

Рекомендовано до друку Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 5 від 27.04.2023 р.).

Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. П. В. Горінова, Р. Г. Драпушка; Навчально-науковий інститут права УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 27 квітня 2023 р.). Київ, 2023. 246 ст.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів» містять короткий зміст результатів науково-дослідних робіт студентів, аспірантів, докторантів, науково-педагогічних працівників та наукових співробітників закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячений актуальним проблемам соціального захисту, охорони здоров'я, правового регулювання та підтримки волонтерів, а також аналізу практики застосування законодавчих та нормативних актів у цій сфері. Збірник містить цінну інформацію для дослідників, викладачів, практиків та всіх, хто цікавиться проблемами волонтерства в Україні та має намір допомогти розвитку цього напрямку в державі.

Розраховано на усіх зацікавлених проблемами волонтерської діяльності в їх соціальних і правових аспектах.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

©Автори публікацій, 2023

©Навчально-науковий інститут права, 2023

©Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023

ЗМІСТ

ГОРІНОВ ПАВЛО, ІЛЬЮК ОЛЕГ	7
<i>Волонтерські організації як суб'єкти соціального партнерства</i>	
ДРОБІНА ІННА	12
<i>Правові колізії у системі нагород Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України з нагородження волонтерів, що надають волонтерську допомогу Збройним Силам України</i>	
БОРТУН КАРИНА	22
<i>Соціальні вектори волонтерської діяльності в Україні</i>	
МАКАРОВА ОЛЕНА, БОСАК АНАСТАСІЯ	26
<i>Участь молоді у волонтерській діяльності</i>	
КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА, БОСАК АНАСТАСІЯ	29
<i>Волонтерська діяльність як чинник формування патріотизму</i>	
МАНОЙЛО НАТАЛІЯ	33
<i>Можливості нотаріального права у волонтерській діяльності</i>	
ІЛЬЧЕНКО МАРГАРИТА	38
<i>Особливості впливу волонтерства на формування soft-skills в сучасному закладі освіти</i>	
МАЛІЙ МАРІЯ	43
<i>Волонтерство як соціальний феномен</i>	
МИТЯЙ ОЛЬГА	50
<i>Волонтерство: особливості соціально-психологічних напрямів соціологічних досліджень</i>	
ТОПІХА ЮЛІЯ	58
<i>Волонтерство як різновид соціальної діяльності</i>	
ТРУНОВ ПИЛИП	64
<i>Волонтерська діяльність як форма єднання в сучасній Україні</i>	
ШАЄВА АНАСТАСІЯ	69
<i>Волонтерська діяльність як об'єкт соціологічного дослідження в умовах зовнішніх загроз</i>	
СЕРДУНИЧ ЛЮБОВ	76
<i>Волонтерська діяльність ГО «Всеукраїнське об'єднання «Яворина» на Старосинявщині (Хмельницька область)</i>	

ГАВРОНСЬКА ТЕТЯНА	81
<i>Волонтерство як служіння і допомога іншим</i>	
КІСІЛЬ ЮЛІЯ, КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА	85
<i>Напрями удосконалення соціального і правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні за прикладом міжнародного досвіду</i>	
КОС ОЛЬГА	89
<i>Волонтерство як засіб розвитку громади</i>	
КОСТЮК АННА, ПРЕДМЕСТНІКОВ ОЛЕГ	93
<i>Роль держави в забезпеченні соціального та правового захисту волонтерів в Україні</i>	
КОСТЮШКО УЛЯНА, ТОКАРЧУК ОЛЬГА	97
<i>Правові особливості договору про провадження волонтерської діяльності</i>	
КУПЧАК НАТАЛІЯ, ТОКАРЧУК ОЛЬГА	101
<i>Правовий статус волонтера в умовах війни</i>	
ЛІСНА ІВАННА	105
<i>Правові проблеми волонтерства в Україні: аналіз та шляхи вирішення</i>	
ЛІСНА ІВАННА, СОЛОПОВА ЮЛІЯ	109
<i>Становлення правового забезпечення волонтерства в Україні: безпекові виклики</i>	
ЛУК'ЯНЕЦЬ ТИМОФІЙ, ПЄСЦОВ РУСЛАН	114
<i>Проблематика та правове запобігання продажу та недоцільного використання гуманітарної допомоги в умовах російсько-української війни</i>	
МЕДВЕДЄВ ІГОР	119
<i>Дослідження подій окупації Тростянецької ОТГ у 2022 році з позиції безпеки та інформаційної політики</i>	
НАЙДА ІННА	125
<i>Волонтерство та патріотизм як невід'ємні складові освітньо-виховного процесу</i>	
РАШКОВСЬКА ІЛОНА	128
<i>Психологічна структура особистості сучасного українського волонтера: теоретичний аспект</i>	

РУДА ОЛЕНА, ТОКАРЧУК ОЛЬГА	134
<i>Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів</i>	
СТЕЦЕНКО ВАЛЕНТИНА	139
<i>Історія виникнення волонтерства</i>	
ТАРАНУХА ТЕТЯНА, ЖУРБА ІННА	142
<i>Шляхи удосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення волонтерської діяльності в Україні</i>	
ФІЛИК НАТАЛІЯ	147
<i>Благодійницька і волонтерська діяльність: спільні і відмінні риси</i>	
КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА, КОСТЮШКО УЛЯНА	150
<i>Волонтерство і молодь: правові засади діяльності</i>	
ПРОХОРЕНКО МИХАЙЛО	155
<i>Правове регулювання передачі майна військовим частинам волонтерами</i>	
СУХИЦЬКА НАТАЛІЯ	158
<i>Волонтерська діяльність як чинник супротиву в російсько-українській війні</i>	
МАТВІЄНКО ОЛЬГА, КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА	163
<i>Особливості правового статусу волонтера під час воєнного стану</i>	
ЛЯЩЕНКО ТЕТЯНА	168
<i>Соціальне самовизначення підлітків як передумова соціальної успішності</i>	
МІХЕЄВА ОКСАНА	172
<i>Специфіка та особливості волонтерства в умовах війни в Україні</i>	
ПАЄВСЬКА ЛЮДМИЛА, КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА	175
<i>Волонтерська діяльність у роботі з внутрішньо переміщеними особами</i>	
СІРИЙ ЄВГЕН, СІРА ОКСАНА	180
<i>Феномен волонтерства крізь призму сучасного соціогуманітарного осмислення</i>	
МАКАРОВА ОЛЕНА, ТКАЧЕНКО ЄЛИЗАВЕТА	186
<i>Правове регулювання волонтерської діяльності в Україні: безпековий вимір</i>	

ДЕРКАЧОВА НАТАЛІЯ	190
<i>Роль волонтерства в державі: виклики та перспективи</i>	
КАРНАУХ АННА	194
<i>Історія волонтерської діяльності у світі та в Україні</i>	
ГОНЧАРУК ОЛЬГА, ТРОЦІЮК НИНА	200
<i>Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні</i>	
АСТАПЕНКО ЄЛИЗАВЕТА	204
<i>Волонтерська діяльність як соціально спрямована діяльність в Україні у період воєнного стану</i>	
ЛЯХВАЦЬКА МАРІЯ, ГОРІНОВ ПАВЛО	210
<i>Е-волонтерство: виклик і сьогодення</i>	
КАРВАНІДІ СОКРАТ, ФІЛИК НАТАЛІЯ	213
<i>Роль і особливості порядку реєстрації благодійних організацій в сучасних умовах</i>	
ІВАНЕНКО КОСТЯНТИК, ДУБЧАК ЛЕСЯ	216
<i>Правова допомога волонтерам</i>	
КОНЦЕДАЙЛО ХРИСТИНА, ДУБЧАК ЛЕСЯ	220
<i>Адміністративно-правове регулювання волонтерського руху в Україні</i>	
РАСЕВИЧ РОМАН	226
<i>Про дитяче соціальне волонтерство та його волонтерську діяльність в Україні</i>	
АГАКІШИЄВА ОЛЬГА, ВАЙНОЛА РЕНАТЕ	230
<i>Психоемоційна стійкість як важлива складова студентів-волонтерів</i>	
КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА, МАКАРОВА ОЛЕНА	234
<i>Волонтерство в Україні: що стало поштовхом до дій</i>	
МІНЕНКО ЄГОР, ОРИЩУК ВАСИЛЬ	238
<i>Розвиток волонтерства у період воєнного стану</i>	
ВОРОНИЦЬКА-ГАЙДАК НАДІЯ	241
<i>Відповідальність за незаконне використання благодійної та гуманітарної допомоги</i>	

ГОРІНОВ ПАВЛО,
*в.о. директора Навчально-наукового інституту права,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
кандидат юридичних наук, заслужений працівник соціальної сфери України*

ІЛБЮК ОЛЕГ,
*аспірант 1-го року навчання у галузі знань 033 «Філософія»
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ВОЛОНТЕРСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

На сучасному етапі розвитку волонтерської діяльності в світі у міжнародних документах актуалізуються питання спільної діяльності волонтерів та органів державної влади у сфері надання соціальних послуг. Зокрема, у Звіті UNV 2022 року «Про стан світового волонтерства: створення рівноправного суспільства для всіх» наголошується на важливості взаємної відповідальності волонтерів і державних суб'єктів за спільні соціальні дії, спрямовані на створення рівноправних суспільств для всіх, наводяться рекомендації щодо формування суспільних договорів. На думку зарубіжних експертів, волонтерські організації та державні органи можуть спільно розробляти ініціативи на різних рівнях та брати на себе загальну відповідальність за їх виконання [1].

Партнерство передбачає, що волонтери вкладають час, знання та зусилля у процеси, якими раніше займалися виключно експерти та професіонали. При цьому «спільне надання послуг підкріплюється розширенням прав і можливостей учасників та їх самостійністю, що сприяє гнучкості, особливо у відповідь на виникаючі потреби» [1].

Для України важливим є впровадження механізмів реалізації соціального партнерства в системі надання соціальних послуг на рівні територіальних

громад. Особливо це актуально зараз, за наявності значної чисельності внутрішньо переміщених осіб, які потребують юридичної, психологічної та гуманітарної допомоги, адаптації до нового місця в соціумі. Державні органи займаються розробкою програм підтримки та вирішення соціально-побутових питань внутрішньо переміщених осіб, а волонтерські організації є активними суб'єктами реалізації цих програм.

Функції волонтерських організацій у партнерстві з органами місцевого самоврядування можна визначити наступним чином (рис. 1).

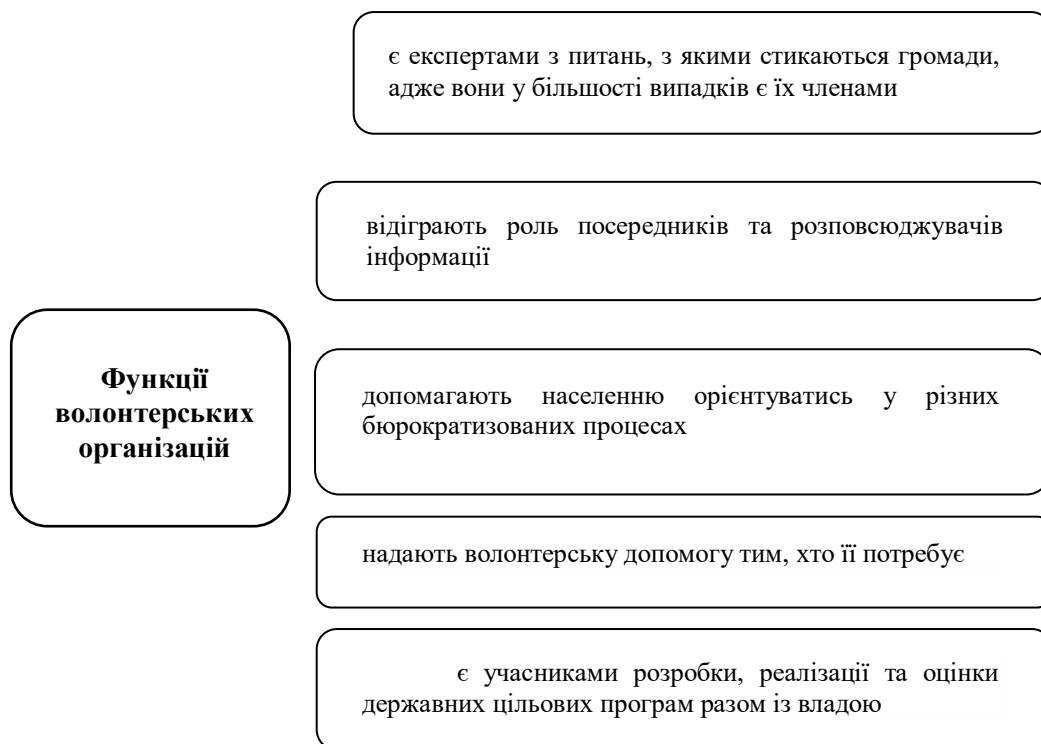

Рис. 1. Функції волонтерських організацій в рамках соціального партнерства. Джерело: [2, с. 151].

На сьогоднішній день волонтерські організації в Україні беруть активну участь у спільному наданні державних соціальних послуг, співпрацюють та вибудовують відносини з органами державної влади на всіх рівнях. Проте, вони у цій співпраці виконують роль простих виконавців, пасивно реалізують попередньо розроблені програми. В країні поки що повільно впроваджуються сучасні технології соціального партнерства волонтерських організацій із державними структурами та органами місцевого самоврядування. Основними причинами цього вітчизняні науковці називають наступні:

- недосконалість нормативно-законодавчої бази;
- низька мотивація роботодавців у соціальному діалозі;
- невизначеність ролі держави в інституті соціального партнерства;
- відсутність цілісної концепції соціального партнерства, на якій би базувалося реформування економічної та соціальної політики держави;
- формальний характер угод, договорів, відсутність відповідальності за їх порушення [3, с. 97].

Для розширення участі волонтерських організацій у розв'язанні численних соціальних проблем територіальних громад, для активізації соціального партнерства потрібно застосовувати механізм соціального замовлення на основі укладання соціальних контрактів між органами місцевого самоврядування та волонтерськими організаціями.

Під соціальним замовленням слід розуміти комплекс заходів організаційно-правового характеру, спрямованих на вирішення соціальної проблеми в масштабах держави або окремої адміністративно-територіальної одиниці, які здійснюються некомерційними організаціями на основі соціального контракту з органами державної влади або місцевого самоврядування [2, с. 152].

Для вирішення соціальних проблем громади доцільно укладати соціальний контракт між замовником, що виступає від імені органу місцевого самоврядування, та волонтерською організацією, яка перемогла на конкурсі соціальних проектів. У свою чергу, волонтерська організація може на договірній або іншій основі залучати до здійснення соціального замовлення спонсора – підприємця або грантову організацію.

Незважаючи на значні переваги механізму соціального замовлення, його впровадження в Україні для вирішення соціальних проблем відбувається дуже повільно. Основними причинами цього, на нашу думку, є наступні:

- невідповідність влади до взаємодії із громадськими організаціями;
- фахова неготовність та відсутність досвіду у більшості громадських об'єднань щодо виконання соціальних проектів спільно із владою;

– відсутність спеціального закону про соціальне замовлення, який би визначив правові, фінансові та організаційні умови впровадження механізму соціального замовлення у практику взаємодії органів виконавчої влади із громадськими об'єднаннями.

На сьогодні питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення регламентуються Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення» від 01.06.2020 № 450 [4]. Для більш активного розвитку соціального партнерства у волонтерській діяльності актуальними заходами повинні стати наступні: прийняття Закону України «Про соціальне замовлення»; розроблення ефективної системи оцінки проектів соціального замовлення; удосконалення процедури проведення конкурсів соціальних проектів серед громадських об'єднань; активізація проведення різних заходів (круглих столів, семінарів, конференцій для розповсюдження інформації про сутність та переваги соціального замовлення; вивчення зарубіжного досвіду соціального партнерства.

Список використаних джерел:

1. Доповідь UNV «Про стан волонтерства у світі: створення рівноправного суспільства для всіх», 2022. URL: https://swvr2022.unv.org/wp-content/uploads/2022/04/UNV_SWVR_2022_RU.pdf

2. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

3. Пономаренко Л. Соціальне партнерство як спосіб удосконалення системи надання соціальних послуг на рівні громади. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. № 7 (91). С. 90-99.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 450 «Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-%D0%BF/conv#n3>.

*ДРОБІНА ІННА,
ад'юнкт Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського*

**ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ У СИСТЕМІ НАГОРОД ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ ТА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ З НАГОРОДЖЕННЯ
ВОЛОНТЕРІВ, ЩО НАДАЮТЬ ВОЛОНТЕРСЬКУ ДОПОМОГУ
ЗБРОЙНИМ СИЛАМ УКРАЇНИ**

У системі нагород волонтерів, що надають волонтерську допомогу Збройним Силам України, між державними нагородами [1] та відомчими заохочувальними відзнаками [2] існує величезний шар правового регулювання нагород Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Вказані органи за Конституцією України [3, ст. ст. 6, 75, 113] є єдиним органом законодавчої та вищим органом виконавчої влади відповідно, але нагороджують вони не державними нагородами у розумінні Закону України «Про державні нагороди» [1] і не відомчими заохочувальними відзнаками в розумінні Положення про відомчі заохочувальні відзнаки, затвердженого Указом Президента України від 30 травня 2012 року № 256/2012 [2], а власними нагородами (відзнаками).

Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України приділяють велику увагу справі соціальної єдності громадян та їх мотивації до участі у державних справах, зокрема у зміцненні обороноздатності держави. З цієї мети вказані державні органи активно користуються власними повноваженнями із нагородження вказаної категорії громадян.

Окремою самостійною категорією нагород волонтерів, що надають волонтерську допомогу Збройним Силам України, є відзнаки Верховної Ради України, до яких відносяться:

Почесна грамота та Грамота Верховної Ради України;

Відзнака Верховної Ради України «30 років Декларації про державний суверенітет України».

Відповідно до пунктів 1-3, 5-7, абзацу сьомого пункту 10, пунктів 17, 21- 23 Положення про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 5 липня 2001 року № 2541-III [4] Почесна грамота та Грамота Верховної Ради України є відзнаками Верховної Ради України за вагомий внесок у будь-яку сферу життєдіяльності держави, визначну громадсько-політичну діяльність, заслуги перед Українським народом у сприянні становленню та зміцненню України як демократичної, соціальної, правової держави, здійсненню заходів щодо забезпечення прав і свобод громадян, розвитку демократії, парламентаризму та громадянської злагоди.

Клопотання про нагородження інших осіб вносяться органами місцевого самоврядування, центральними органами виконавчої влади, після прийняття рішення відповідно сесією обласної ради, колегією центрального органу виконавчої влади.

Обласні ради активно користувалися своїм правом висунення волонтерів для нагородження [5], хоча саме обґрунтування ними підстав такого нагородження ніколи не містило згадувань змісту частини 3 статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236-VI [6] щодо напрямків волонтерської діяльності:

«надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;

надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях».

Так само і в розпорядженнях Голови Верховної Ради України з нагородження волонтерів дані напрями волонтерської діяльності ніколи не згадувалися, оскільки пунктом 1 Положення про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 5 липня 2001 року № 2541-III [3] в якості підстав нагородження зазначені вагомий внесок у будь-яку сферу життєдіяльності держави, визначну громадсько-політичну діяльність, заслуги перед Українським народом у сприянні становленню та зміцненню України як демократичної, соціальної, правової держави, здійсненню заходів щодо забезпечення прав і свобод громадян, розвитку демократії, парламентаризму та громадянської злагоди.

Разом з тим згідно з пунктами 1-3 Положенням про відзнаку Верховної Ради України «30 років Декларації про Державний суверенітет України», затвердженим Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 7 липня 2020 року № 233 [7], Відзнаку Верховної Ради України «30 років Декларації про державний суверенітет України» засновано Верховною Радою України для нагородження парламентаріїв, які прийняли Декларацію про державний суверенітет України, а також політичних діячів, представників наукової спільноти та інших громадян України за їх заслуги перед Українським народом і значний особистий внесок у становлення і зміцнення незалежності України.

Дані про можливе нагородження волонтерів відзнакою Верховної Ради України «30 років Декларації про державний суверенітет України» відсутні.

Що стосується нагород Кабінету Міністрів України, то до них відносяться Почесна грамота Кабінету Міністрів України, Премія Кабінету Міністрів

України за особливі досягнення молоді у розбудові України, Вітальний лист та подяка Прем'єр-міністра України.

Згідно Положення про Почесну грамоту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2008 року № 728 [9].

Згідно до вимог пунктів 1-4, 12, 13 Положення про Почесну грамоту Кабінету Міністрів України [9] Почесна грамота Кабінету Міністрів України (далі – Почесна грамота) є вищою Урядовою нагородою, якою нагороджуються громадяни України, іноземці, трудові колективи підприємств, установ, організацій, об'єднання громадян з нагоди державних, професійних свят, пам'ятних і ювілейних дат за сприяння у реалізації державної політики в економічній, науковій, соціально-культурній, військовій, державній, громадській та інших сферах.

Дані про нагородження волонтерів Почесною грамотою Кабінету Міністрів України відсутні.

Що стосується Премії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України, то згідно з пунктами 1, 2 та підпунктом 2 пункту 3, пунктом 9 Положення про Премію Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1333 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 223) [9] Премія Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України (далі – Премія) присуджується молоді, особливі досягнення якої сприяють розвитку молодіжних ініціатив на місцевому рівні.

Премія присуджується за особливі досягнення, що сприяють розвитку молодіжних ініціатив на місцевому рівні, у попередньому році в тому числі за напрямом: національно-патріотичне виховання громадян, підготовка молоді до захисту незалежності і територіальної цілісності України, розвиток волонтерського руху, сприяння Збройним Силам та іншим утвореним відповідно до законів військовим формуванням та правоохоронним органам

спеціального призначення, надання допомоги особам, які беруть або брали участь в антитерористичній операції в Донецькій і Луганській областях.

Оскільки остання редакція Положення про Премію Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1333 відбулася у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 223 [9] тобто до внесення змін Законом України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»» від 19 червня 2018 року № 2462-VIII [10] у редакцію частини 3 статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236-VI [6] щодо напрямків волонтерської діяльності, тому всі формулювання у подальшому в розпорядженнях Кабінету Міністрів України за волонтерські заслуги зберігаються саме за приматом не Закону України, а за приматом підпункту 2 пункту 3 Положення про Премію Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1333 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 223) [9], а саме за: «національно-патріотичне виховання громадян, підготовку молоді до захисту незалежності і територіальної цілісності України, розвиток волонтерського руху, сприяння Збройним Силам та іншим утвореним відповідно до законів військовим формуванням та правоохоронним органам спеціального призначення, надання допомоги особам, які беруть або брали участь в антитерористичній операції в Донецькій і Луганській областях».

Зупинимося на Вітальному листі та подяці Прем'єр-міністра України.

Згідно з пунктами 1 та 2 Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2000 р. № 423-р «Деякі питання запровадження заохочувальних відзнак Прем'єр-міністра України» [11] Вітальний лист та подяка Прем'єр-міністра України є заохочувальними відзнаками, які запроваджуються для

привітання, а також для оголошення подяки працівникам та трудовим колективам за значні досягнення у відповідній галузі чи сфері діяльності, зразкове виконання службових обов'язків, пов'язаних з реалізацією державної політики.

Дані про нагородження волонтерів Вітальним листом або подякою Прем'єр-міністра України відстуні.

Такий підхід до нагороджень за волонтерську діяльність свідчить про упередженість в нагородній справі, необ'єктивність визначення особистих заслуг осіб, яких відзначено.

Як вказувалося у Концепції вдосконалення нагородної справи в Україні, затвердженої тим же самим Указом Президента «Про вдосконалення нагородної справи в Україні» від 18 серпня 2005 року № 1177/2005 [12] мають місце непоодинокі факти суб'єктивізму, допущені деякими керівниками центральних та місцевих органів виконавчої влади у визначенні кандидатур для нагородження, що посилює недовіру до органів державної влади, ставить під сумнів об'єктивність оцінки заслуг кандидатів, поданих до нагородження, уможливорює зловживання та корупцію.

Організація нагородної справи залишається значною мірою непрозорою та закритою для широкої громадськості, не створюється умов для належного контролю з боку суспільства за вирішенням питань у цій сфері.

На сьогоднішній день законодавство про нагороди України перебуває в недосконалому стані. Великий обсяг державних нагород, відзнак та інших форм відзначення громадян ускладнюють, заплутують та знецінюють саму систему державних нагород поряд з нагородами інших державних органів, створюють конкуренцію та боротьбу за легітимність державних органів у сфері заохочень громадян.

Нагороди тепер не втілюють у собі вищу форму відзначення громадян за видатні заслуги перед країною та Українським народом, а слугують лише способом вирішення суто практичних питань.

Будь-яка тенденція з визначених вище не додає авторитету Українській державі та державним органам, як усередині країни, серед громадян, так і зовні, на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про державні нагороди України» від 16 березня 2000 року № 1549-III. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14#Text>.

2. Положення про відомчі заохочувальні відзнаки, затверджене Указом Президента України від 30 травня 2012 року № 365/2012. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2012#Text>.

3. Конституція України від 28 червня 1996 року. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Положення про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України, затверджене Постановою Верховної Ради України від 5 липня 2001 року № 2541-III. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2541-14#Text>.

5. Розпорядження голови Вінницької обласної Ради від 11.01.2017 № 9 «Про клопотання щодо нагородження Почесною грамотою Верховної Ради України Галугана М.М.». Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://vinrada.gov.ua/upload/files/Rozporadgenna/2017/9.pdf>;

6. Розпорядження голови Вінницької обласної Ради від 20.07.2020 № 182 «Про клопотання щодо нагородження Почесною грамотою Верховної Ради України Сірака А.С.» Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://vinrada.gov.ua/upload/files/Rozporadgenna/2020/182.pdf>.

7. Рішення Постійної комісії обласної Кіровоградської ради з питань регламенту, депутатської діяльності, свободи слова, правової та антикорупційної політики від 06 грудня 2019 року № 343 «Про клопотання про

нагородження Грамотою Верховної Ради України Проценка П.О. – директора Фермерського господарства «Орачі», волонтера». Електронний ресурс. – Режим доступу:

https://www.oblrada.kr.ua/uploads/commission_decissions/1576158309.pdf.

8. Рішення Рівненської обласної Ради від 21 серпня 2020 року № 1789 «Про клопотання щодо нагородження Почесною грамотою Верховної Ради України Лобчука Миколи Івановича». Електронний ресурс. – Режим доступу:

<https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-7-sklikannya/1789-pro-klopotannya-shodo-nagorodzhennya-pochesnoyu-gramoto-1598614198>.

9. Рішення Сумської обласної Ради від 26 лютого 2021 року «Про клопотання щодо нагородження відзнаками Верховної Ради України». Електронний ресурс. – Режим доступу:

<https://sorada.gov.ua/dokumenty-oblrady/rishennja-oblasnoji-rady/8-sklykannja/category/240-rishennja-5-sesiji-26022021.html>.

10. Рішення Житомирської обласної ради від 29.07.2021 № 221 «Про порушення клопотання про нагородження Грамотою Верховної Ради Галліної Л. М.». Електронний ресурс. – Режим доступу:

<https://zt.gov.ua/index.php/ofitsijni-dokumenty/normativni-dokumenty/rishennya-oblasnoji-radi/17611-№-221-про-порушення-клопотання-про-нагородження-грамотою-верховної-ради-україни-галліної-л-м.html>.

11. Рішення Житомирської обласної ради від 29.07.2021 № 222 «Про порушення клопотання про нагородження Почесною Грамотою Верховної Ради України Бабкіна О. В.». Електронний ресурс. – Режим доступу:

<https://zt.gov.ua/index.php/ofitsijni-dokumenty/normativni-dokumenty/rishennya-oblasnoji-radi/17612-№-222-про-порушення-клопотання-про-нагородження-почесною-грамотою-верховної-ради-україни-бабкіна-о-в.html>.

12. Сесія розпочалася із нагород. 16 грудня 2021 року. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zt.gov.ua/index.php/news/18395-cesija-rozпочалась-z-naгород.html>.

13. Почесною грамотою Верховної Ради України нагороджено голову Житомирської районної ради Сергія Крутія. 17 вересня 2019 року. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ztrada.gov.ua/index.php/5860-rochesnoyu-gramotoyu-verkhovnoji-radi-ukrajini-nagorodzhenogolovu-zhitomirskoji-rajonnoji-radi-sergiya-krutiya>.

14. Сесія розпочалася із нагород. 16 грудня 2021 року. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zt.gov.ua/index.php/news/18395-cesija-rozpoznalas-z-nagorod.html>.

15. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.

16. Положення про відзнаку Верховної Ради України «30 років Декларації про Державний суверенітет України», затверджене Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 7 липня 2020 року № 233. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/233/20-%D1%80%D0%B3#Text>.

17. Положення про грамоту Кабінету Міністрів України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2008 року № 728. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2008-%D0%BF#Text>.

18. Положення про Премію Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1333 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 223). Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1333-2007-%D0%BF#Text>.

19. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»» від 19 червня 2018 року № 2462-VIII.

20. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2000 р. № 423-р «Деякі питання запровадження заохочувальних відзнак Прем'єр-міністра України». Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2000-%D1%80#Text>.

21. Указ Президента «Про вдосконалення нагородної справи в Україні» від 18 серпня 2005 року № 1177/2005. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1177/2005#Text>.

БОРТУН КАРИНА,
кандидат філологічних наук,
декан факультету психології та соціальних технологій
Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

СОЦІАЛЬНІ ВЕКТОРИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах невизначеності для України важливим складником підтримки добробуту соціуму є розвиток волонтерського руху. Адже саме волонтерство надає потенціалу та розвитку громадськості українців і постає важливою формою соціальної активності, яке втілює прагнення миру, свободи, безпекотворення, справедливості серед усіх представників суспільства.

Техніки, методи та прийоми волонтерської діяльності були предметом наукових студій серед кола науковців, серед яких О. Безпалько, П. Будич, Г. Вишлінський, Д. Горелов, В. Дементьєв, О. Корнієвський, Л. Кудринська, Д. Міханчук, В. Назарук, К. Павлюк, Ю. Семенова, І. Тохтарова, М. Чухрай тощо.

Важливість самоорганізації народу в екстремальних умовах сьогодення формують важливу роль волонтерства, а соціальні вектори їхньої роботи набувають особливого значення у сучасних умовах. О. Купенко наголошує, що волонтерська діяльність – це складова частина соціальної роботи, яку «засновано на практиці професії, що сприяє соціальним змінам і розвитку, соціальній згуртованості, активізації та звільненню людей» [3, с. 12].

В. Болотова у роботі «Волонтерська діяльність в Україні як вид соціальної активності» окреслює такі основні принципи волонтерської діяльності: добровільність (волонтером можна стати тільки за бажанням); незалежність (можливість приймати власні рішення); єдність (багато ідей поєднані одною метою); універсальність (враховуються рівні можливостей кожного); неординарність (політ фантазії не обмежений); зацікавленість

(людина отримає задоволення від самого процесу роботи, без матеріальних винагород) [1, с. 46].

Волонтерська діяльність має різноманітні соціальні вектори, тобто напрямки, за якими волонтери можуть здійснювати свою важливу діяльність. Основні соціальні вектори волонтерської діяльності, на нашу думку, є такі:

1. Соціальна допомога.

Волонтери можуть надавати допомогу людям, які потребують підтримки, таким як особи похилого віку, люди з інвалідністю, бездомні, малозабезпечені, жертви катастроф або війн тощо. Вони можуть допомагати в наданні їжі, одягу, житла, медичної допомоги, підтримки у виконанні повсякденних справ, а також віднайти емоційну підтримку та насагу.

2. Соціальна інтеграція.

Волонтери можуть сприяти соціальній інтеграції різних соціальних груп, таких як мігранти, біженці, внутрішньо переміщені особи, діти з малозабезпечених сімей, а також інші. Вони можуть допомагати в організації культурних заходів, підтримки у процесі вивчення мови та адаптації до нового середовища.

3. Соціальна освіта.

Волонтери можуть займатися різними аспектами соціальної освіти, такими як допомога учням у навчанні, організація додаткових занять, підтримка шкіл та дитячих садків, розвиток навичок соціальної адаптації, освітні проєкти з питань прав людини, гендерної рівності, екології та інших важливих тем.

4. Соціальна активізація.

Волонтери можуть сприяти активному включенню громадян у громадські процеси, підтримувати розвиток громадських організацій, організовувати заходи зі свідомого громадянства, сприяти участі в соціальних акціях та кампаніях, підтримувати розвиток громадської свідомості та активної громадської діяльності.

5. Соціальна реабілітація.

Волонтери можуть допомагати особам, які потребують реабілітації, таким як люди з фізичними, психічними чи розумовими обмеженнями, ветерани війни, особи з наркотичною або алкогольною залежністю тощо. Вони можуть надавати фізичну, психологічну, професійну та соціальну підтримку, допомагати в розвитку навичок самообслуговування та незалежного життя, сприяти соціальній адаптації і реінтеграції в суспільство.

6. Соціальна підтримка вразливих груп.

Волонтери можуть зосереджувати свою діяльність на підтримці вразливих груп населення, таких як діти, жінки, літні люди, ЛГБТQ+ співтовариство, міндоброчесні особи, хворі на певні захворювання тощо. Надають емоційну підтримку, правову консультацію, допомагають розвивати навички самооборони, відповідати на специфічні потреби цих груп, сприяти їхній інтеграції і захисту прав.

Ці соціальні вектори волонтерської діяльності можуть бути поєднані між собою та взаємодіяти в рамках різних проектів волонтерства. Наприклад, волонтери можуть організовувати заходи з соціальної активізації, сприяючи включенню вразливих груп у громадські процеси. Вони можуть також надавати соціальну підтримку особам, які потребують реабілітації, допомагаючи їм повернутися до активного життя в суспільстві. Беруть участь у проектах зі сприяння розвитку громадської свідомості та активної громадської діяльності, популяризувати цінності толерантності та рівноправ'я, допомагати у розбудові громадських організацій та зміцненні громадського сектору.

Волонтерська діяльність може мати багато різних соціальних векторів, в залежності від потреб спільноти та орієнтації волонтерів. Важливо враховувати потреби та бажання спільноти, з якою волонтери співпрацюють, планувати свою діяльність відповідно до цих потреб. Завдяки різнобічності волонтерської діяльності можна досягти широкого соціального впливу, сприяти змінам у суспільстві та вдосконаленню різних аспектів соціальної дійсності.

Список використаних джерел:

1. Болотова В. О. Волонтерська діяльність в Україні як вид соціальної активності. Грані. 2018. Т. 21, № 9. С. 47-57.

2. Горінов Павло, Драпушко Ростислав Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

3. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми: Сумський державний уні-верситет, 2020.

МАКАРОВА ОЛЕНА,
*кандидат юридичних наук, заступник директора
з навчально-методичної роботи Навчально-наукового інституту права,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

БОСАК АНАСТАСІЯ,
*студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

УЧАСТЬ МОЛОДІ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Запровадження воєнного стану на території України у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації стало поштовхом до розвитку волонтерської діяльності в нашій державі. Ми стали не лише свідками, а й безпосередніми учасниками самоорганізації активної частини населення, зокрема молоді, спрямованої на розв'язання гострих проблем сьогодення.

З початком війни в Україні ми особливо гостро відчули потребу в налагодженому механізмі надання оперативних і виважених відповідей у вирішенні пріоритетних проблем і завдань, швидкому реагуванні при їх виникненні, мінімізації загроз та ризиків тощо.

Волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості [1].

Волонтерство втілює в собі найшляхетніші прагнення людства до гуманізму, миру, свободи, безпеки для всіх людей [2]. Відповідно до чинного законодавства волонтером є фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги.

Волонтерами можуть стати громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, які є дієздатними [1].

Залучення молоді до волонтерської діяльності під час воєнного стану відбувається при врахуванні багатьох мотивів. Мотивація – це, насамперед, те, що «підштовхує» людину вчинити певну дію відповідно до потреби, що виникла. Через вплив мотивацій одна людина витрачає велику кількість часу і сил на самоствердження, інша – на самозбереження [3, с. 33].

Активна та вмотивована молодь, готова «перевертати гори», але не завжди всі знають, з чого почати. Щоб зайнятися волонтерською діяльністю, потрібно починати з малого.

По-перше, необхідно визначити, які завдання буде цікавіше виконувати: чи займатися механічною роботою (плести сітки, сортувати гуманітарну допомогу тощо); чи спілкуватися з людьми; чи надавати свої професійні послуги. Це дуже важливо, адже кожна людина краще та якісніше робить те, що вміє та любить.

По-друге, потрібно знайти волонтерський рух, штаб чи організацію, які займаються тим напрямком, що вам близький.

Водночас необхідно пам'ятати, що власна безпека – понад усе. Адже перебуваючи у фізичній та емоційній безпеці, можна ефективно допомагати іншим.

Зазвичай, молоді люди мають страх щодо волонтерської діяльності, проте волонтерська діяльність – це не лише поїздки в зони бойових дій. Існує безліч варіантів, які не наражатимуть молоду особу на небезпеку. Насамперед, можна плести сітки (у навчальних закладах та гуманітарних штабах організують волонтерські групи); сортувати гуманітарну допомогу (у штабах часто потрібні додаткові руки, аби опрацювати тонни допомоги з-за кордону); доставляти продукти та ліки самотнім пенсіонерам (можна почати з сусідів, можливо, саме їм потрібна допомога); підтримувати тварин (у притулках часто потрібна допомога по догляду за тваринами).

Підтримка волонтерської діяльності через спілкування. Наразі існує проєкт «Мій телефонний друг», основна мета якого підтримка підопічного, який опинився в складній життєвій ситуації через бойові дії на території України. Для цього потрібно зареєструватися на сайті проєкту, підтримувати дітей внутрішніх переселенців (разом пограти, почитати книгу вголос чи повчитися. Це може бути справді неабиякою допомогою для тих, хто пережив жах війни).

Молодь також допомагає і онлайн, зокрема на інформаційному фронті. Шляхом поширення публікацій та коментарів різними мовами про ситуацію в Україні; залучення відомих людей підтримувати Україну в соціальних мережах; спростування фейків та поширення корисної інформації під час війни; створення ілюстрацій, пісень і віршів (це неабияк підтримує українців та водночас допомагає проявити власні емоції).

До волонтерської діяльності також залучені учні та студенти через участь у благодійних ярмарках, адже шляхом організації таких заходів можна зібрати значні суми коштів на підтримку військових або внутрішніх переселенців.

Таким чином, з перших днів війни в Україні роль волонтерської діяльності стала значущим ресурсом у вирішенні найгостріших проблем і завдань.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>. (дата звернення: 06.04.2023).

2. Кожухаренко Л. В. Проблеми та перспективи молодіжного волонтерського руху в Україні на сучасному етапі. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Том 29 (68) № 1. 2018. С. 14–18. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/5.pdf.

3. Бондаренко З.П., Журавель Т.В., Лях Т.Л. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч. посібник. Київ: Волонтер. 2012. 286 с.

КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

БОСАК АНАСТАСІЯ,
*студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ

Події в Україні за останні роки, безумовно вплинули на учнівську молодь, як на найбільш активну соціально-демографічну групу, яка водночас є і рушійною силою змін, і тим об'єктом, який найбільше відчуває на собі наслідки будь-яких реформ в державі. Зрештою, саме від молодих людей та їх соціальної активності залежить майбутнє нашої держави.

Підтримуємо думку тих науковців (А. Грабовська, К. Чорна, Р. Петронговський), які вважають, що патріотизм, в першу чергу, повинен бути дієвим. Саме тому, значна кількість представників учнівської молоді в тій чи іншій формі долучалися до безкорисної роботи на користь громади та Батьківщини. В першу чергу, це волонтерська діяльність у різного роду заходах соціального спрямування (допомога дітям постраждалим унаслідок бойових дій), заходи на підтримку Збройних Сил України (збирання продуктів харчування, грошей на купівлю зброї, одягу, здача крові).

Сучасна учнівська молодь вважає волонтерство діяльністю, якою надзвичайно важливо займатися. Поштовхом до усвідомлення цього стало повномасштабне військове вторгнення на територію України. Саме зовнішня агресія, яка принесла горе, біль, страх, смерть, страждання об'єднало український народ у велику родину та відродило патріотизм, героїзм, прагнення

допомагати. Саме активний патріотизм консолідував українське суспільство. Навіть маленькі українці, можливо, ще повною мірою не розуміючи наслідків війни, проте вже відчуваючи ненависть до всього російського, яке спричинила війна, долучаються до волонтерської діяльності. Тішить те, що більшість громадян долучаються до активної волонтерської діяльності, адже саме дієві кроки здатні змінювати, перемагати, вірити і допомагати.

Любов до людей, до Батьківщини та можливість побачити реальну віддачу від докладених зусиль є, на нашу думку, основною мотивацією морально-патріотичної добровільної праці. Серед особистих мотивів, можна виділити такі: національна свідомість, патріотизм, вплив друзів, захист інтересів держави тощо. Разом з тим, волонтерська діяльність є формою благодійництва, що ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, безкорисливості, неприбутковості. У Законі України «Про волонтерську діяльність» визначено, що волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну неприбуткову та умотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер. Волонтерами можуть бути особи, які досягли 16 років або, як виняток (за згодою одного з батьків або особи яка, його заміняє), з 15 років [1, с. 1]. Виходячи з того, що для нас становить інтерес саме активний патріотизм, наведемо результати опитування, які підтверджують потужний поштовх до розвитку волонтерської діяльності і, як наслідок, перехід на новий етап формування громадянського суспільства. Тож, 57 % українців з центру та заходу країни долучилися до волонтерства чи благодійності, 11 % ще планують це зробити. Це дійсно великий показник, такого не було ніколи. Причому, у віковій групі 18-29 років 80% людей долучалися або фінансово, або власною працею до волонтерського руху чи благодійності [4].

Волонтерство як активний вид суспільної діяльності є основою побудови та розвитку громадянського суспільства. Сьогодні активно розвивається і онлайн волонтерство (або віртуальне волонтерство), як новий, сучасний, високотехнологічний спосіб приєднатися до добровольчого руху. Великі

віртуальні волонтерські рухи існують по всьому світу. Показовим є той факт, що багато хто з них згодом виходять в «реальне життя», реєструючись як некомерційні благодійні організації [2, с. 422–427].

Учнівська молодь може найбільш повно самореалізовуватись у ролі волонтера, розкривати свої здібності, якості і переваги в суспільно значимій діяльності, особливо якщо спонукання до даному виду діяльності виходить з потреб самої людини. У цьому випадку реалізація здібностей особистості в суспільно значущій діяльності стає її самореалізацією та формує її як особистість з стійкими моральними позиціями та патріотичними переконаннями.

Отже, можемо підсумувати, що волонтерство можемо розуміти як невід'ємну частину громадянського суспільства, як соціальну систему взаємопов'язаних дій членів цього товариства на локальному, національному та міжнародному рівнях у межах певного суспільного сектора, який відокремлюється від держави і бізнесу. В основі розвитку цього суспільного складника, як сфери послуг лежить успішна самореалізація, самоактуалізація ідей та думок, соціалізація та суспільно корисна діяльність учнівської молоді, як волонтерів.

Саме тому, у процесі патріотичного виховання потрібно враховувати таку систему компонентів духовного світу особистості як: 1) психологія – психологію працюючого господаря, вмілого хлібороба, захисника прав особистої і державної незалежності, духовної спадщини народу; 2) світогляд – система поглядів, переконань, ідеалів, які складають основу національної духовності; 3) правосвідомість – життя за законами добра і краси, правди і справедливості, гідності і милосердя; 4) мораль – людяність, доброта, милосердя, співпереживання як найбільші духовні надбання; 5) спосіб мислення – своєрідна істотність, завдяки чому із століття в століття відтворюються і розвиваються самобутня культура і душевне багатство українців; 6) характер і темперамент – гостинність і щедрість, талановитість, глибокий ліризм, свободолюбство; 7) ідеологія – ідейне багатство нації, система

філософських, політичних, правових, економічних, моральних, естетичних та релігійних поглядів і переконань; 8) свідомість та самосвідомість – почуття гордості за приналежність до української нації [3, с. 53-55]. Волонтери, прагнучи миру, свободи, перемоги над злом та несправедливістю роблять світ краще і спонукають власним прикладом до активних дій інших. Безперечно, позитивом є те, що долучається до добрих справ, не лише молодь, а й діти, адже це є запорукою виховання активної соціальної і громадянської позиції, людини, з високими моральними цінностями та потребами, що є основою для становлення і розвитку правової та демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI станом на 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (дата звернення 04.03.2023).

2. Петришин Л.Й., Чайковська Г.Б. Особливості самореалізації студентської молоді засобами віртуальної волонтерської діяльності. The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27–28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. P. 2020, 422–427 с.

3. Кульчицький В. Й. Роль патріотичного виховання особистості в умовах соціальної нестабільності в державі. Соціально-правовий захист населення в умовах воєнних конфліктів та терористичних загроз: матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород, 2017. 53–55 с.

4. Більш як половина українців волонтерили чи долучалися до благодійності під час війни. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3501782-bils-ak-polovina-ukrainsiv-volonterili-ci-dolucalisa-do-blagodijnosti-pid-cas-vijni.html> (дата звернення: 04.03.2023).

МАНОЙЛО НАТАЛІЯ,
кандидат філософських наук, докторант
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

МОЖЛИВОСТІ НОТАРІАЛЬНОГО ПРАВА У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Отримання Україною державної незалежності показало наявність у значної кількості її населення конструктивно-творчого прояву свободи розумно-впорядкованої волі. Для багатьох вчених в галузі суспільствознавства, які досліджували ментальні особливості українців, стало певною, а то й значною несподіванкою те, що понад 90 відсотків з числа тих, хто взяв участь у референдумі 1-го грудня 1991-го року, обрали самостійну державність. Це при тому, що її фактично не існувало за понад тисячолітню історію бездержавності та приниженості в духовно неспоріднених державах імперсько-диктаторського типу. Маю на увазі прояв істинної державної активності, яка проявила себе у Помаранчевій революції та Революції Гідності, а після неї в широкому масовому волонтерському русі, який суттєво активізувався в час широкомасштабного нападу росіян на нашу Вітчизну.

У даному разі властива українській людині нестримна схильність до прояву свободи волі набула не анархічного афективно-свавільного характеру, а позитивного, такого, який дає підстави говорити про досить потужну вагу, яку має громадянське суспільство як надійний фундамент для того, щоб в суспільстві міцно й надійно утверджувались демократично-правові підвалини державності. Що вкрай важливо, адже вважати, що в нас у суспільній свідомості всіх громадян, всього населення повною мірою утвердились саме такі мотиваційно-діяльні інтенції не доводиться. Що й спостерігається час від часу як в ході виборчих кампаній, так і по відношенню до волонтерського руху

з боку держави в цей скрутний і небезпечний для державності час шаленої російської військової нелюдської агресії.

Отже, як і в попередні роки, так і нині, має особливе значення, по-перше, широке висвітлення в засобах масової інформації об'єктивно-наукове висвітлення сутності правосвідомості як основи побудови та функціонування правової держави, по-друге, розробка правового законодавства щодо всіх форм громадянської активності людей не лише в мирний, але й передусім у воєнний час. При цьому важливо нотаріально посвідчувати їх діяльність, яка б не давала можливості державним інституціям, уособленим в їх вищому й далеко не завжди конституційно-законодавчо визначеному вищому керівному складі, чинити свавілля щодо лояльних чи не лояльних до тимчасово діючої влади, а до держави як управлінського інституту, держави як усталеної інституції на віки. Можливо, що й на тисячоліття.

Будь-які форми пізнавально-освітньої діяльності не можуть обійтись без визначення тих слів, термінів і понять, які доносяться до свідомості її об'єктів. Принаймні, нотаріус завжди про це запитує у клієнтів. Чого не можна сказати про телевізійних експертів та учасників різних просвітницьких передач, як і друкованих видань, які використовують чим далі, тим більше, незрозумілих широкій аудиторії іншомовних термінів та аббревіатур, на зразок ІПСО. Тому варто навести значення латинського слова *voluntas*, від якого утворилось слово волонтер. «**il volo, volui** – 1) хотіти, бажати, жадати...; 2) вирішувати, встановлювати, постановляти, визначати...; 3) затверджувати, вважати, покладатись...; 4) надавати перевагу...» [1, с. 1090]. Ще одне слово, від якого утворилось слово волонтер, наводить дещо інші значення: «**voluntas, atis** – 2) говорити відповідно до чиеїсь волі...; 2) охота, готовність, запопадливість, ретельність...; 3) згода, дозвіл...; 4) устремління, тенденція, намір, рішення...; 6) настрої, відношення...; 7) справжнє відношення, щире відношення...; 8) прихильне відношення, сприяння, симпатія...» [1, с. 1091]. Нарешті від «**voluntaries, a, um** – 1) добровільний, діючий з власної волі...; 2) самодовільний...; 3) зростаючий самовільно, дикоростучий» [1, с. 1091].

Якщо уважно проаналізувати наведений перелік значень слова воля та його варіанти в їх діяльних проявах, то виявиться, що вони досить часто дають широкий простір для надання їм різними категоріями людей різного спрямування, включно зі свавільним. На що я й звернула увагу в попередньому абзаці. Ось чому потрібно надати добровольчому волонтерському рухові правового статусу. Адже люди, які добровільно прийшли до військкоматів є також волонтерами. І навпаки, люди, яких взяли до війська через вручення повістки, до того ж не завжди в законний правовий спосіб, повинні мати інший статус, адже вони стали на звитяжний шлях з державної, а не своєї власної волі. Звідси й не досить патріотичні прояви громадян, які ухиляються від призову до лав воюючої армії. Що не означає їх безумовного засудження, адже бажання бути живим і здоровим є нормальним бажанням кожної людини, до того ж конституційно закріпленим в якості найвищої соціальної цінності, яку держава в особі найвищих державних управлінців зобов'язалась реалізувати. Але, якщо війна розпочалась, то очевидно, що в першу чергу не з провини громадян. Також очевидно, що в добу існування незалежної української держави недостатньою мірою проводилась просвітницька робота щодо необхідності укріплювати її обороноздатність, щодо важливості патріотичного виховання, взагалі – до сутності держави не як владно-партійної форми управління, а найперше громадянської, якщо народ, а не політичні партії, є носієм влади й суверенної волі. Останні переважно займались тим, що діяли відповідно до змістів слова волі, наведених у пунктах 2, 3 й 4. Тобто, «надавали перевагу бажанням вирішувати, постановляти, затверджувати, визначати» способи свого збереження при владі, збагачуватись, а не формувати інститути громадянського суспільства як право-забезпечений інститут демократизації держави.

Щодо зазначеної категорії наших героїчних воїнів, то не йдеться про їх другорядність. Йдеться про те, що це інша категорія воїнів, яку віднести до воїнів волонтерів мабуть що не можна. Проте відмінність важливо враховувати не стільки в плані фінансово-матеріальної винагороди та допомоги, скільки в плані суспільного пошанування у повоєнний час.

Також потребують правового державного визначення люди, які добровільно фінансово й матеріально підтримують армію, без чого вона б не мала тих успіхів, які реально має. І це також ніщо інше, як форма волонтерського руху й волонтерської діяльності, яка не може бути забутою. Що тим більш важливо, оскільки за умов відсутності роботи, не повністю працюючої економіки, інтенсифікації праці тих, що залишились в Україні, постійному зростанні цін такі добровільні внески суть прояв героїзму та «широкого відношення» до інституту держави, до української ідентичності загалом.

Серед наведених значень є також «дикоростуча» воля, яка, якщо не оброблена світлом знань, породжує прояви свавілля як на буденному, так і, як не прикро, державному рівні. Останній можна вважати граничним рівнем буття, зважаючи на те, що державні службовці не можуть не мати належної для цього освіти. Вона не завжди відповідає профілю їх професійної діяльності, тому часто чиниться не згідно змісту наукових понять, а згідно власних суб'єктивних уявлень і «бажань, устремлінь, готовності до запопадливої згоди» з тими, хто «вище стоїть», хоча демократично-правові законодавчі норми мають горизонтальну взаємодію та мобільність, а не вертикальну.

Я говорю про це з тієї причини, що круглий стіл об'єднує також і науковців, для яких ці положення мають бути аксіоматичними. Бажано, щоб вони ставали такими й для людей, які мають статус громадянина, отриманий ними без того, щоб добровільно «надавати перевагу» вивченню сутності правових законів та розуміти право не лише як право на даровані свободи, але в першу чергу як право, що зобов'язує до усвідомленого розуміння свого статусу, визначеного як політична, громадська істота, а не та, яка «симпатизує» певним політичним партіям. Переконана, що серед волонтерських рухів більшість свідомо такої своєї сутності. Дуже б хотілось, аби в них постійно проявлялось «прихильне відношення, сприяння, симпатія, устремління» до приватної нотаріальної спільноти, яка також відноситься до організацій громадянського суспільства, а члени якої мають високий рівень філософсько-правової освіти. У

ній – нотаріальній спільноті – «щирі й справжні» волонтерські організації знайдуть підтримку у правовому вирішенні тих проблем, які постають перед ними в їх нелегкій, досить часто належним справедливим чином законодавчо не врегульованій, небезпечній для життя і здоров'я діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь. – М., «Русский язык», 1976. – 1096 с.

ІЛЬЧЕНКО МАРГАРИТА,
*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету економіки, менеджменту та психології
Державного торговельно-економічного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ВОЛОНТЕРСТВА НА ФОРМУВАННЯ SOFT-SKILLS В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Важливою вимогою сьогодення є наявність у кожного учасника освітнього процесу, так званих «м'яких навичок» (softskills), які передбачають уміння критично мислити, працювати в команді, вирішувати проблеми ефективно спілкуватися, бути цілеспрямованими та креативними [1, 2, 3]. Одним із шляхів формування soft-skills є використання інтерактивних методів організації освітнього процесу в сучасному закладі освіти. Участь у волонтерській діяльності повною мірою передбачає використання активних методів і форм залучення студентів до практичної діяльності [4, 5]. Волонтерство - це добровільна діяльність, коли людина працює на безоплатній основі для блага суспільства, не отримуючи матеріальної винагороди за свою працю. Це може бути допомога в будь-якій галузі життя, від роботи в гуманітарних організаціях і медичних закладах до підтримки місцевих спортивних команд і фестивалів.

Волонтерство може бути дуже важливим напрямом діяльності, оскільки воно допомагає людям бути активними громадянами, підтримувати місцеву спільноту і робити світ кращим. Волонтерство може також допомогти людям розвивати нові навички, знайомитися з новими людьми і отримувати задоволення від того, що допомагають іншим.

Основна мета волонтерства – допомогти тим, хто потребує допомоги. Волонтери можуть допомагати в багатьох сферах: соціальній, культурній, екологічній, медичній, освітній та інших[6]. Волонтерство допомагає розвивати

людські якості, такі як відповідальність, соціальна активність, толерантність, емпатія, комунікативність. Волонтерство дає можливість зрозуміти проблеми, з якими стикаються інші люди та виробити навички роботи з ними.

Волонтерство може мати різноманітні напрями, в залежності від сфери, де воно здійснюється. Наприклад, волонтери можуть працювати в громадському секторі, допомагаючи неприбутковим організаціям, які займаються благодійною діяльністю, розвитком громадських ініціатив, захистом прав людини, охороною навколишнього середовища, тощо.

Також волонтерство може мати медичний напрям, коли люди допомагають в медичних закладах або проводять медичну допомогу на місцях кризи, бідності, війні, стихійних лихах, тощо. У освітньому напрямі волонтерство може полягати в тому, що допомагають вчителям, проводять заняття для дітей та молоді з різних сфер життя [7].

Волонтерство може бути корисним досвідом для освіти, оскільки воно надає можливість здобути нові знання та навички, підвищити свою соціальну компетентність і взаємодіє з різними людьми. Багато волонтерських організацій пропонують програми, які допомагають розвивати конкретні навички, такі як лідерство, комунікація, робота в команді тощо.

Освіта також може бути корисною для волонтерства, оскільки вона дозволяє збільшити розуміння соціальних проблем і розвинути критичне мислення. Наприклад, волонтерство в організації, яка займається боротьбою з бідністю, може надати можливість зрозуміти причини бідності і шляхи її подолання.

Волонтерство може мати позитивний вплив на освіту, як для волонтерів, так і для оточуючих їх людей. Ось кілька причин:

- розвиток навичок: волонтерство може допомогти людям розвивати різноманітні навички, що можуть бути корисними у навчанні та праці.
- пізнавальний процес: волонтерство дозволяє людям побачити життя з іншої сторони та зрозуміти потреби і проблеми інших людей. Це може

підвищити рівень свідомості і розуміння різних аспектів життя, що може бути корисним у навчанні та діловій кар'єрі.

– соціальний розвиток: волонтерство може допомогти людям побудувати соціальні зв'язки, зустріти нових людей та знайти нові можливості для свого розвитку. Це може бути особливо корисним для студентів, які можуть знайти менторів або знайти майбутніх колег.

– поліпшення настрою: волонтерство може допомогти людям почуватися корисними та підвищувати рівень задоволення від життя. Це може бути особливо важливим для студентів, які можуть стикатися зі стресом і високим рівнем конкуренції [8].

Волонтерство та освіта мають тісний зв'язок, оскільки обидва ці процеси спрямовані на підвищення рівня знань та навичок. Волонтерство може стати важливою частиною освітнього процесу, оскільки воно дозволяє студентам здобувати практичний досвід та розвивати соціальні та культурні компетенції [9]. Волонтерство може також допомогти студентам збагачувати свій досвід. Волонтерство може також підвищити мотивацію студентів до навчання та підготувати їх до майбутньої кар'єри, де вони зможуть використовувати здобуті навички.

Одним з важливих аспектів волонтерства є його вплив на розвиток соціальних навичок студентів. Освіта та волонтерство – це дві важливі складові розвитку людини та суспільства. Оскільки освіта – це процес набуття знань, умінь та навичок, які допомагають людині розвиватися, розуміти світ навколо себе та вирішувати проблеми. Освіта може бути отримана у формі навчання у школі, університеті, коледжі, або через самостійне навчання та самоосвіту. А волонтери надають безкоштовну допомогу у різних сферах, таких як соціальна допомога, охорона здоров'я, навколишнє середовище, культура та мистецтво. Волонтерство допомагає розвивати громадянську свідомість та відповідальність, формує позитивне ставлення до інших людей та сприяє розвитку та співпраці [10].

Отже, освіта та волонтерство можуть взаємодіяти та підтримувати один одного. Волонтерство може допомогти людині отримати нові знання та навички, попрактикуватись у своїй професії та зробити корисні контакти. Освіта ж може підготувати людину до волонтерської діяльності, допомогти зрозуміти потреби та проблеми спільноти, а також розвивати навички співпраці та ефективного комунікування з іншими людьми та розвивати soft-skills.

Список використаних джерел:

1. Шуст Н. Б., Філик Н. В. Інновації в освіті: соціокультурний вимір // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. К. : Міленіум, 2019. № 1. С. 144-150. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/40258>
2. Шуст Н. Б. Інновації в освіті як необхідність// Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». К.: НАУ, 2019. № 4(49). С. 211-214.
3. Шуст Н. Б. Компетенції- основа поступального розвитку освіти // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «Повітряне космічне право». №1(14) 2010. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. С. 86-89.
4. Шуст Н. Б. Інновації в освіті як необхідність // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». К.: НАУ, 2019. № 4(49). С.211-214.
5. Shust N., Smorodina A. Open education resources as sociocultural paradigm and their regulation from the point of view of Ukrainian copyright law. Jurisprudence in the moden information space: Collective monograph. Accent Graphics Communications & Publishing.2019. P. 248-264. DOI:<http://doi.org/10.33531/monograph.2019.1>
6. Волонтер: хто вони? // Завуч. URL: <https://www.slideshare.net/ssuser0c1ee5/ss-62967713> (дата звернення: 05.04.2023).

7. Волонтерство в соціально-педагогічній діяльності. URL: https://revolution.allbest.ru/sociology/00624619_1.html (дата звернення: 05.04.2023).

8. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: Діагностичний інструментарій: Методичні розробки / укл. Т.О. Рудякевич – Житомир: ЖДУ, 2004.

9. Волонтери в соціальній роботі / Упоряд. О. Главник, Н. Романова Г. Дружченко К.: Главник, 2006. 128 с. (серія «Бібліотечка соц. Працівника»).

10. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху / укл. Т. Л. Лях, авт. кол.: О. В. Безпалько, Н. В. Заверіко, І. Д. Зверева, Н. В. Зімовець та ін. – К.: ВГЦ «Волонтер», 2001 р.

*МАЛІЙ МАРІЯ,
студентка 1 курсу факультету міжнародної торгівлі та права
Державного торговельно-економічного університету*

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Після повномасштабного вторгнення росії на територію України така діяльність, як волонтерство, стала невід'ємною частиною соціальної реальності нашої країни. Таким чином, після 24 лютого 2022 року волонтерство стає більш масовим, цілеспрямованим та організованим явищем, яке має свою чітку мотивацію. Бажання скорішої перемоги у війні мобілізувало всіх українців. Внаслідок цього в реєстрі волонтерів України зареєструвалось 2383 українця, що у 8,4 рази перевищує кількість волонтерів за весь час існування даного реєстру. У періоди сильної напруги й тривалої економічної та політичної нестабільності [1, 2, 3, 4] в країні державні структури не спроможні забезпечити повноцінну соціальну допомогу та належну підтримку нужденним і постраждалим верствам населення і в цих умовах виникає волонтерська діяльність.

Волонтерство як соціальний феномен розглядався у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних мислителів. Серед них О. Конт (вперше сконструював та ввів у науковий обіг термін «альтруїзм»), Ш. Фур'є, Сен-Сімон, Г. Спенсер. Багато досліджень присвячено розгляду форм соціальної практики добровольства. Серед вітчизняних вчених вивченням даного питання займалися Н. Ю. Слабжанін, Є. Л. Шекова, Г. В. Бодренкова. Тематика взаємозв'язку релігійних цінностей та трудової діяльності представлена у роботах А. Сміта, М. Вебера. Добровольча праця як основа побудови комуністичного суспільства розглядалася К. Марксом, Ф. Енгельсом, В. І. Леніним. Питання мотивації людей до заняття волонтерством вивчали А. Маслоу, Д. Маккеланд, серед вітчизняних учених психологи та соціологи А. Н. Леонт'єв, Л. І. Божович, Н. Ю. Слабжанін. Вивченням студентського

волонтерства, впливом волонтерського руху в розвитку активної громадянської позиції, самосвідомості студентів займаються такі дослідники як О. В. Шарипін, Е. Д. Ахметгалєєв. Економічний підхід до проблеми розвивають такі дослідники як М. Лестер.

Волонтерство виникло на Заході, а першими волонтерами були самаритяни, які надавали допомогу всім, хто її потребував. Більш упевнено можна говорити про виникнення феномену волонтерства вже із середини ХІХ століття. 1859-й вважається роком виникнення волонтерського руху у світі. Саме в той період Анрі Дюран, відомий французький письменник-журналіст, вражений наслідками кривавої битви при Сольферіно, запропонував створити Червоний Хрест – організацію, яка би працювала на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу полоненим і пораненим. Принципами, сформульованими Анрі Дюраном, керуються волонтерські організації всього світу [5, 6, 7, 13].

Світовий рейтинг безоплатної допомоги сформовано за допомогою трьох складових: грошові пожертви, волонтерський рух та допомога нужденним. Про визнання нашою державою волонтерського руху як підвалини громадянського суспільства та збільшення його ролі в Україні свідчить прийняття Верховною Радою у 2011 р. Закону України «Про волонтерську діяльність». Згідно з цим Законом: «волонтерська діяльність – добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги... Волонтерська діяльність є формою благодійництва» та «ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, безкорисливості, неприбутковості», а «волонтер – фізична особа, яка досягла вісімнадцятирічного віку і здійснює волонтерську діяльність на добровільній та безоплатній основі» [3, 4, 5]. У даній роботі були використані матеріали даного дослідження, в якому брали участь 6 306 тис. респондентів: <https://ukraine.ureport.in/opinion/5800/>

1. Волонтерство має безліч трактувань та пояснень. Для кожної людини волонтерство має своє визначення. Але найбільш змістовна та точна дефініція: волонтерство – це інвестиція свого часу у вигляді добровільної допомоги, яка має відповідати принципам альтруїзму, у вирішенні або пом'якшенні соціальних проблем [11, 12, 13].

2. До повномасштабного вторгнення волонтерство в нашій країні частіше було спрямовано на допомогу у вигляді: будівництві та ремонті для малозабезпечених людей, громадських будівель, молодіжних приміщень тощо; допомога притулкам для тварин; доставка їжі та ліків для нуждених; івент-волонтерство (організація концертів, культурних заходів) тощо [9, 10]. Якщо казати про основні причини волонтерів для своєї діяльності до 24.02.2022, то вони дещо відрізняються від сучасних мотивів: можливості у вигляді освіти, дозвілля; розвиток особистої ефективності (спроможність вирішувати масштабні задачі та проблеми); чіткі, прості та зрозумілі завдання, а також забезпечення усім необхідним для їх вирішення. Основними мотивами волонтерів для своєї діяльності на даний момент є: патріотизм, почуття єдності, вклад у наближення перемоги, можливість стати частиною спільної справи. 42% опитаних респондентів відповіли, що основний мотив їх діяльності на даний момент - наближення до перемоги. Таким чином, основними та важливими напрямками допомоги є: допомога військовим (22%), допомога ВПО (11%), допомога місцевому населенню (32%), зооволонтерство, допомога дітям/сиротам, допомога людям похилого віку [2, 3, 4, 10].

3. Чи можна вважати волонтерство та благодійність одним й тим самим? Абсолютно ні! Волонтерство є однією з форм благодійності, у якій волонтер інвестує свій час. Він має щось зробити — організувати або долучитись до акції, допомогти з перекладом текстів або з дизайном. Благодійність працює ширше: можна підтримувати фінансово, поширенням інформації та талантом. Бути донором - теж благодійність, а от організувати інших людей здати кров – це волонтерство. Люди, які регулярно донатять на різноманітні організації, ЗСУ тощо, не є волонтерами. Волонтери в даному

випадку – це люди, які не побоялися взяти відповідальність на себе за ці кошти та цих донатерів, і роблять свою справу у формі звітів тощо [5, 7, 9, 10].

4. Протягом останніх місяців залученість до волонтерства знизилась. За результатом дослідження 10% респондентів зменшили свою волонтерську діяльність. У цього є свої особисті та соціальні причини. До особистих відносять: повернення до роботи або навчання (31%), пошук роботи (19%), звикання до війни, вигорання (30%) [10]. А до соціальних причин належать: оптимізація роботи, зростання ефективності, скорочення запиту на волонтерську допомогу через зменшення обсягу на гуманітарну допомогу, переміщення ВПО [9]. Але, не дивлячись на це, загальний рівень волонтерської діяльності залишається на високому рівні. Про це свідчить: зростання мотивації до волонтерства, мобілізація навколо спільної мети, зростання кількості волонтерських штабів, збільшення кількості інформації про можливості волонтерства, створення волонтерських об'єднань на противагу приватній ініціативі тощо. Не дивлячись на позитивну динаміку та стійку позицію волонтерства на даний момент, важливо створювати сприятливі умови для залучення якомога більшої кількості людей до волонтерської діяльності. Адже після перемоги зусилля волонтерів будуть більш зосереджені на соціальних сферах, які були актуальні раніше, разом із новим видом діяльності – відбудова України. Буде відкритий широкий спектр можливостей для волонтерської діяльності: фізична відбудова країни, економічна трансформація (залучення інвесторів, генерація ідей для реформ), соціальна підтримка (реабілітація військових, дозвілля для дітей-сиріт, пошук житла і роботи для ВПО). Таким чином, дуже важливо провести широку інформаційну кампанію, що інформуватиме про те, через які організації можна доєднатись до відбудови країни, і за який напрямок відповідальна кожна з них [5, 6, 7]. Наразі дуже важливо якомога більше заохочувати молодь до волонтерської діяльності [8]. Для цього треба впроваджувати такі кластери: промоція, вигода та допомога, які включають в себе: інформування про волонтерську діяльність, мода на волонтерство, демонстрація важливості даного явища; пільги, медичне

страхування, фінансова винагорода за участь, подорожі; надання грантових коштів, допомога місцевої влади, надання приміщення, навчання лідерів організацій тощо. Висновок: після повномасштабного вторгнення країни-сусіда на території України офіційна кількість волонтерів зросла майже у 8 разів. Таким чином, 54% опитаних респондентів долучилися до волонтерської діяльності саме після 24.02.2022. Усіх волонтерів країни спонукає та мотивує спільна мета- наближення до перемоги.

Список використаних джерел:

1. Морозов А. Ю., Шуст Н. Б. Становлення інформаційного суспільства в Україні: виклики та перспективи. ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: збірник наукових праць. № 41(7-9), 2022, С. 26-38.

DOI:[https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.41\(7-9\)-3](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.41(7-9)-3)

URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39387/Morozov_S_hust.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Шуст Н. Б. Проблема впливу геополітичного концепту на імплементацію демократії // Наукові перспективи: журнал. 2022. № 5(23) 2022. С.159-167. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1642> (дата звернення: 08.04.2023).

3. Шуст Н. Б. Демократичні концепції та їх зв'язок з брендом країни на міжнародній арені через індекси демократії. DEMOCRATIC CONCEPTS AND THEIR RELATIONSHIP WITH THE COUNTRY BRAND IN THE INTERNATIONAL AREA THROUGH DEMOCRACY INDICES//«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2022. № 6(8) 2022. С. 544- 551.

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/1721/1719> (дата звернення: 08.04.2023).

4. Kresina, I., Shust, N., Hultai, M., Spivak, M., & Durnov, Ye. (2020). Social responsibility in the context of global challenges: the case of Ukraine. *Revista Amazonia investiga*, 9(27), 578-587. <https://doi.org/10.34069/AI/2020.27.03.62>
URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/4567>
(дата звернення: 08.04.2023).
5. Шуст Н. Б., Філик Н. В. Інновації в освіті: соціокультурний вимір // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. К. : Міленіум, 2019. № 1. С. 144-150.
URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/40258>
6. Шуст Н. Б. Інновації в освіті як необхідність// Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». К.: НАУ, 2019. № 4(49). С. 211-214.
7. Шуст Н. Б. Компетенції – основа поступального розвитку освіти // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «Повітряне космічне право». №1(14) 2010. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. С.86-89.
8. Shust, N., Tymchuk, L., Maidaniuk, I., Sydorenko, I., Puzyrenko, Y., & Nevmerzhytska, O. (2022). Education as an Effective Component of Political Development and Socio-Economic Prosperity in Society. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(4), 463-476.
<https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/651>
URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/5130/406>
9. Молодіжне волонтерство в Україні: дослідження. URL: https://static1.squarespace.com/static/627a2e40fe005402b6dbb84a/t/632ac140a5e6f6139062502d/1664353461292/Youth-Volunteering-in-Ukraine_ukr.pdf
10. Волонтерство під час війни: опитування. URL: <https://ukraine.ureport.in/opinion/5800/>
11. Про волонтерство простими словами. URL: <https://platforma.volunteer.country/posts/pro-volonterstvo-prostymy-slovamy>

12. Взаємодопомога як спосіб життя: що потрібно знати про волонтерство. URL: <https://givingtuesday.org.ua/blog/vzayemodopomoga-yak-sposib-zhyttya-shho-potribno-znaty-pro-volonterstvo/>

13. Мохорева О. М., Горошко М. О. Волонтерство як соціальний феномен. Особистість, суспільство, війна : тези доп. учасників міжнар. психол. форуму (м. Харків, Україна, 15 квіт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Нац. поліція України та ін. Харків : ХНУВС, 2022. С. 79-81.

МИТЯЙ ОЛЬГА,
*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету економіки, менеджменту та психології
Державного торговельно-економічного університету*

ВОЛОНТЕРСТВО: ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНИХ НАПРЯМІВ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Під час повномасштабного вторгнення російських військ на територію нашої держави суспільні настрої змінилися кардинально – суспільство мобілізувалось проти агресора. Зокрема сформувалися тенденції до зростання волонтерської діяльності. В опитуванні молоді U-Report 38% респондентів вказали, що волонтерять. Серед них близько половини долучилися до волонтерства після 24 лютого, і ще половина почала волонтерити більше [1]. Інші ж дані цього дослідження стверджують, що кількість волонтерів за останній рік значно збільшилась, а люди, які не відносять себе до волонтерів (46%), все одно готові допомагати потребуючим безоплатно.

Волонтерство є однією з найважливіших форм соціальної діяльності, яка має значний вплив на розвиток громадянського суспільства та покращення якості життя людей [1]. Однією з основних соціально-психологічних характеристик волонтерства є добровільність, тобто діяльність, що виконується без будь-якої матеріальної винагороди. Волонтери мають свою мотивацію, що може бути пов'язана з бажанням допомогти іншим людям, розвитком власних навичок та компетенцій, знайомством з новими людьми та відчуттям задоволення від своєї діяльності. Близько 80% респондентів тим, чи іншим способом, брали участь у захисті країни; 45% респондентів допомагали захисту країни фінансово (у березні 2022 – 39%); допомогою людям/військовим займалися 35%, брали участь у інформаційному спротиві – 18%, працювали в критичній інфраструктурі – 13%, брали участь в теробороні – 3% [2]. Найчастіше волонтерство полягало у виконанні фізичної роботи

(розвантаження, плетіння сіток, транспортування людей і вантажів, приготування їжі) (66%). Третина волонтерів займалася менеджментом гуманітарної допомоги (39%), ще третина – надавала інформаційну підтримку (31%). Четверть закупувала або доставляла допомогу військовим (25%) [3].

Соціологічне дослідження соціально-психологічних особливостей ставлення до волонтерської діяльності, користь волонтерства особистості та суспільству, як можна підтримувати мотивацію волонтерів, як залучити та зберегти волонтерів, чому населення приєднується до волонтерських організацій і яка мотивація штовхає їх на участь у волонтерських проєктах. А також знання соціально-психологічних характеристик волонтерства можуть допомогти в розробці кращих програм та стратегій роботи з волонтерами, забезпеченні підтримки волонтерської діяльності та досягненні більшої ефективності волонтерських проєктів.

Волонтерство – це суспільно-корисна безоплатна діяльність, яка є чинником формування духовних, морально-етичних, культурних, суспільно-політичних та економічних цінностей і може набувати будь-яких форм від традиційних інститутів допомоги до мобілізованої суспільно-корисної праці під час криз або стихійного лиха, від проявів альтруїзму до структурованої організації волонтерського руху міжнародного масштабу» [4]. Відповідно, волонтер – це особистість, яка добровільно витрачає свій час, застосовуючи власні знання, навички та вміння, для допомоги іншим, не маючи на меті отримати фінансову винагороду. Волонтерство – це також соціально-психологічний феномен, важливою складовою якого є соціальна відповідальність та громадянська активність, які є ключовими елементами розвитку цивільного суспільства. В наш час, це явище набуло особливо широкого значення серед усіх народів світу.

За результатами українських опитувань [3], найчастіше волонтерами стають жінки віком від 35 до 54 років: 70%. Також волонтерами можуть бути як студенти, так і пенсіонери. Соціологи також звертають увагу на те, що такі соціальні характеристики, як рівень освіти та дохід індивіда можуть вплинути

на схильність людини до безкорисливої допомоги іншим та до напрямку організації, яку вони обиратимуть.

Крім того, волонтерство може бути пов'язане з певними культурними або релігійними переконаннями, які заохочують людей допомагати іншим та робити свій внесок у спільноту. Варто зазначити, що соціальні характеристики волонтерства можуть відрізнятися в різних країнах та культурах. Наприклад, тім, де держава забезпечує більш широкий спектр соціальних послуг, менше людей можуть бути зацікавлені в волонтерстві. Тому врахування соціальних характеристик може допомогти організаціям, які залучають волонтерів, краще розуміти свою аудиторію та розвивати ефективні стратегії залучення волонтерів з різних соціальних груп.

Дослідження особистості виявили, що тим, хто стає добровольцями, як правило, притаманні певні риси характеру. Зокрема, волонтери, мають внутрішній локус контролю — вони вірять, що зміни відбуваються в результаті їхніх зусиль — і мають високу мотивацію досягнення.

До соціально-психологічних характеристик волонтерів можна також віднести наступні:

1. Культуру діалогу та співпраці – волонтери вміють співпрацювати з іншими людьми, а також налагоджувати діалог з тими, хто потребує допомоги.
2. Готовність до викликів – волонтери зазвичай гнучкі та готові до несподіваних змін чи викликів, пов'язаних зі змінами у планах допомоги.
3. Навички планування та організації – волонтери вміють планувати та організовувати свою роботу, щоб бути максимально ефективними та спрямованими на результат.
4. Розвинене почуття справедливості та соціальної сутності – волонтери мають сильне почуття справедливості та бажання допомагати тим, хто знаходиться в складному матеріальному становищі.
5. Вміння роботи в команді – добровольці зазвичай працюють в команді, тому вміння гармонійно працювати з іншими людьми та розвивати спільний план дій є для них важливим фактором успіху.

6. Емпатія та чутливість до потреб інших людей – волонтери мають розвинену емпатію та емоційний інтелект. Вони вміють поставити себе на місце інших людей, відчувати їхні потреби та почуття, що дозволяє їм допомагати більш ефективно.

7. Творчий підхід та інноваційність – волонтери можуть пропонувати нові ідеї та методи допомоги, що забезпечує їхню новизну та гнучкість у вирішенні проблем.

8. Самоконтроль та стресостійкість – волонтери повинні бути здатними керувати своїми емоціями та стресом у складних ситуаціях, вміти заспокоювати інших, що дозволить їм зберігати ефективність та зосередженість на роботі.

9. Розвиток поваги та співчуття до різних культур чи ідентичностей – волонтери мають великий досвід роботи з людьми з різними культурами та ідентичностями, що дозволяє їм розвивати повагу та сприйняття для інших культур та традицій.

Яка ж мотивація штовхає особистість до вступу у волонтерські організації? Існує ряд факторів, як альтруїстичних, так і егоїстичних, які спонукають людей до волонтерства. Часто люди знайомляться з організацією з особистих чи професійних причин, а потім отримують натхнення пожертвувати свій час і зусилля цій установі. Інші ж обирають волонтерство, тому що це спосіб виразити свої етичні чи моральні цінності щодо допомоги іншим або гуманізму, або тому, що вони хочуть дізнатися більше про світ чи конкретне населення [6].

За даними дослідженням «Волонтерство в Україні 2020», що проводив Центр розвитку громадських ініціатив «Активний громадянин», більшість волонтерів (понад 70%) заявили, що їх мотивує «бажання допомагати людям» [5].

Особистий розвиток – це ще одна причина бути волонтером. Деякі з нас стають добровольцями для того, щоб отримати нові знання та досвід.

Волонтерство може допомогти розвивати лідерські якості, збільшувати мережу контактів і отримувати нові навички.

Важливою є і соціальна взаємодія, оскільки волонтерство дозволяє людям знайти нових друзів і співробітників, зміцнює міжособистісні зв'язки та дозволяє більше часу проводити в компанії з однодумцями.

Респонденти також зазначали, що важливим фактором є почуття визнання. Багато волонтерів нарікають на нестачу визнання з боку громадськості, проте в більшості випадків волонтерство є приводом для відчуття значимості та підтримки.

Отже, волонтерство – це прояв громадянської свідомості та відповідальності перед суспільством, який спрямований на покращення життя людей та розвиток соціальної сфери. Ця форма діяльності має значний вплив на формування соціальної культури та становлення громадянського суспільства.

Волонтерство є не лише благородним ділом, але й можливістю для самореалізації, розвитку вмінь та навичок, знайомства з новими людьми та отримання цінних життєвого досвіду. Волонтерство сприяє зміцненню соціальних зв'язків та підтримці громадської активності, що є важливим для створення сприятливих умов для розвитку та процвітання суспільства.

Таким чином, волонтерство є важливим фактором соціально-психологічного розвитку суспільства, яке сприяє формуванню громадянської свідомості та активної участі громадян у житті держави. Залучення людей до волонтерської діяльності та підтримка волонтерських ініціатив є важливим завданням сучасного суспільства, що має за мету створення кращого майбутнього для всіх громадян.

Список використаних джерел:

1. Волонтерська платформа ЮНІСЕФ / [Електронне джерело]
<https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/volunteer-hub-helps-400000-ukrainians-make-difference>

2. Восьме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни (6 квітня 2022)

https://ratinggroup.ua/research/ukraine/vosmoy_obschenacionalnyy_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_6_aprelya_2022.html

3. Благодійність у часи війни. <https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2022/08/doslidzhennya-2022-1.pdf>

4. Юрченко І.В. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні / І.В. Юрченко // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Соціальні процеси в Україні: наукові доповіді і повідомлення IV Всеукраїнської соціологічної конференції, 21 трав. 2004 р., Київ / Соціологічна асоціація України, Інститут соціології НАН України / [за ред. В. Ворони, М. Шульги]. — К., 2004. — С. 526—529.

5. Дослідження «Волонтерство в Україні 2020», Центр розвитку громадських ініціатив «Активний громадянин»: <https://activecitizen.org.ua/volonterstvo-v-ukrayini-2020>

6. PSYCHOLOGY Volunteering and Psychological Health / [Електронне джерело] <https://www.purdueglobal.edu/blog/psychology/volunteering-and-psychological-health/>

7. Kresina, I., Shust, N., Hultai, M., Spivak, M., & Durnov, Ye. (2020). Social responsibility in the context of global challenges: the case of Ukraine. *Revista Amazonía investiga*, 9(27), 578-587. <https://doi.org/10.34069/AI/2020.27.03.62>

8. Шуст Наталія. До проблеми соціальної модернізації українського суспільства// Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Соціологія. Випуск 84, Вип. 71. С.5-8.

9. Шуст Н. Б. Інновації в освіті як необхідність// Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». К.: НАУ, 2019. № 4(49). С. 211-214.

10. Шуст Н. Б. Компетенції – основа поступального розвитку освіти // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний

вісник «Повітряне космічне право». №1(14) 2010. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. С. 86-89.

11. Шуст Н. Б. Наука в освітній діяльності: шлях до здобуття якісної освіти // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «Повітряне космічне право». №2(15) 2010. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. С. 88-91.

12. Шуст Н. Б., Філик Н. В. Інновації в освіті: соціокультурний вимір // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. К. : Міленіум, 2019. № 1. С. 144- 150.

13. Шуст Н. Б. Інновації в освіті як необхідність// Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». К.: НАУ, 2019. № 4(49). С. 211-214.

14. Шуст Н. Б. Компетенції – основа поступального розвитку освіти // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «Повітряне космічне право». №1(14) 2010. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. С. 86-89.

15. Шуст Н. Б. Проблема впливу геополітичного концепту на імплементацію демократії // Наукові перспективи: журнал. 2022. № 5(23) 2022. С. 159-167.

16. Шуст Н. Б. Демократичні концепції та їх зв'язок з брендом країни на міжнародній арені через індекси демократії. DEMOCRATIC CONCEPTS AND THEIR RELATIONSHIP WITH THE COUNTRY BRAND IN THE INTERNATIONAL AREA THROUGH DEMOCRACY INDICES//«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2022. № 6(8) 2022. С. 544-551.
<http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/1721/1719>

17. Шуст Наталія. Освіта у стратегії випередження гібридних загроз українській суб'єктності у глобалізованому світі. Соціокультурні трансформації та геополітичні виклики в умовах багатопольярного світу [Електронний ресурс] :

тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2022 р.) / відп. ред. А. Кравченко. – Київ : Держ. торг.- екон. ун-т, 2022. – С. 357-360.

ISBN 978-966-918-058-2 DOI: <http://doi.org/10.31617/k.knute.2022-11-24>

18. Морозов А. Ю., Шуст Н. Б. Становлення інформаційного суспільства в Україні: виклики та перспективи. ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: збірник наукових праць. № 41(7-9), 2022, С. 26-38.

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39387/Morozov_Shust.pdf?sequence=1&isAllowed=y

DOI:[https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.41\(7-9\)-3](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.41(7-9)-3)

19. Shust, N., Tymchuk, L., Maidaniuk, I., Sydorenko, I., Puzyrenko, Y., & Nevmerzhytska, O. (2022). Education as an Effective Component of Political Development and Socio-Economic Prosperity in Society. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(4), 463-476. (Web of Science).

<https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/651>

<https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/5130/4065>

ТОПІХА ЮЛІЯ,
*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
факультету економіки, менеджменту та психології
Державного торговельно-економічного університету*

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК РІЗНОВИД СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Волонтерство як різновид соціальної діяльності – це благодійна, неприбуткова, вмотивована, суспільно корисна діяльність, що проводиться окремими людьми чи соціальними організаціями шляхом виконання робіт та надання послуг громадянам, групам осіб та суспільству в цілому. Безкорисно за покликом душі допомагати, використовуючи максимальні зусилля, час і талант – все це про волонтерство. Зростання потреби населення у захисті й підтримці [1], глобалізаційні процеси [2, 3, 4], конфлікти на міжнародній арені, стрімке еволюціонування новітніх технологій [5] сприяють все більшому набуттю значимості та важливості волонтерської діяльності.

Волонтерська діяльність вважається соціально-психологічним явищем, оскільки її розглядають як систему взаємин між людьми, добровільне надання соціально-психологічної допомоги людині людиною [6]. Частина волонтерів діє через волонтерські організації, інша частина займається волонтерською діяльністю самостійно або в складі неформальних груп. Основними мотивами волонтерської діяльності виступають альтруїстичні мотиви, такі як допомога іншим, бажання поділитися своїми емоціями, прагнення надихнути інших. Волонтерами стають не з фінансових спонукань. Адже регулярно та усвідомлено допомагаючи іншим, людина дарує їм свій час, вміння та ресурси. А натомість отримує щось значуще: знання, навички, досвід, коло соратників, нові знайомства [7].

Які є напрямки роботи волонтера? Волонтерство як різновид соціальної діяльності може бути спрямоване на:

- підтримку людей, які опинилися у складних життєвих обставинах – малозабезпечених, безпритульних, безробітних;
- створення умов для розкриття творчого потенціалу людей з обмеженими можливостями (проведення виставок, концертів, майстер-класів);
- пошук зниклих людей;
- розвиток освіти та науки;
- охорону навколишнього середовища: екологічні марші, боротьба із браконьєрами, благоустрій заповідних територій;
- реконструкцію історичних та культурних пам'яток;
- організацію спортивних, культурних, релігійних заходів [7].

Варто зазначити, що нещодавні дослідження встановили, що волонтерська діяльність позитивно впливає на психофізичне здоров'я і розвиток людини. Зокрема, вона сприяє подоланню депресії і зниженню ризику її появи взагалі, а також вдосконалює навички впевненості в собі завдяки тривалому переживанню задоволення самим собою й розвиває вміння комунікувати з іншими членами суспільства. В аспекті фізичного здоров'я волонтерство допомагає зменшити симптоми хронічних захворювань. Такий неймовірний ефект пов'язаний із тим, що волонтерська діяльність сама по собі наповнює особистість шаленими емоціями, надає заряд енергії, змушує рухатися далі, попереджаючи у такий спосіб «застій» організму.

Негативний аспект волонтерської діяльності проявляється у відсутності абсолютної впевненості у досягненні кінцевої мети – допомогти людям, підтримати їх, захистити тощо. Ця невпевненість пояснюється кількома причинами:

- нерозумінням того, що саме потрібно від вас під час виконання безоплатної роботи;
- в деяких випадках нерозумінням сенсу роботи;
- елементарним незнанням того, як треба себе поводити, що породжує страхи не впоратися із завданнями [9].

Волонтером може бути кожен член суспільства. Це стосується, зокрема, і людей з обмеженими можливостями, і літніх людей, і навіть дітей, адже вони всі матимуть індивідуальну роботу, підбрану згідно з їх обставинами та в підходящому для них графіку, безпосередньо на місці чи із дому (наприклад, люди з обмеженими можливостями можуть спробувати допомагати іншим через сферу інформаційних технологій).

Часом, прийнявши в штат волонтера, соціальні організації не забезпечують необхідне навчання й підвищення кваліфікації у цих фахівців. Через волонтери-професіонали можуть мати переживання, пов'язані або з неприйняттям себе у члени колективу, або ж із відсутністю можливості реалізувати свої навички, знання й вміння. Такі особливості процесу залучення волонтерів до професійної соціальної діяльності спровокували необхідність запровадження соціальної волонтерської програми.

Нині, перш ніж стати волонтером, кандидат проходить спеціальну підготовку в соціальній службі [8]. І хоча зараз будь-яка професійна діяльність волонтера побудована на детально сформованій соціальній програмі, проте слід пам'ятати також про те, що підбір, навчання та підготовка добровольців повинні бути чітко структурованими [10].

Несподівано результативною і своєчасною, а умови повномасштабної війни вкотре продемонстрували неймовірну силу та масштаби волонтерського руху в Україні. Волонтери у співпраці з неприбутковими організаціями реалізують напрями з надання волонтерської допомоги Збройним Силам України та постраждалим внаслідок широкомасштабної військової агресії росії проти України, збирають кошти й закупають товари для потреб фронту та цивільних, координують роботу центрів допомоги для внутрішньо переміщених осіб, здійснюють підготовку потенційних місць розміщення людей, надають психологічну допомогу для дітей та підлітків, здають кров на донорство, організують допомогу людям похилого віку, здійснюють авто-волонтерство тощо. Саме ці напрями волонтерської діяльності є найпотужнішими в умовах війни.

Нині про волонтерський рух в Україні із захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Адже у надзвичайно складні для країни періоди (Революція Гідності, початок війни на Донбасі, повномасштабне вторгнення окупантів) саме цей рух об'єднав українське суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави [8].

Отже, волонтерство як різновид соціальної діяльності вже стало невід'ємною частинкою теперішнього суспільства [11], тому його важливість як фактора об'єднання та інструменту розвитку активного громадянства було визнано раніше. Волонтери допомагають тим, хто незахищений й потребує цього. При цьому завдяки залученню широкого кола осіб до соціальної діяльності на волонтерських засадах спостерігається розвиток суспільної системи саморегуляції. Водночас особистісне зростання теж невинно продовжується, відбувається активне самопізнання та самовиховання. Проте все ще існує необхідність певним чином мотивувати молоде покоління долучатися до волонтерства. Але в будь-якому випадку цей вибір має бути добре усвідомленим, обдуманим та ґрунтуватися на чистих намірах, що виключають можливість особистої матеріальної вигоди.

Список використаних джерел:

1. Kresina, I., Shust, N., Hultai, M., Spivak, M., & Durnov, Ye. (2020). Socialresponsibility in the context of global challenges: the case of Ukraine. *Revista Amazonía investiga*, 9(27), 578-587. URL:<https://doi.org/10.34069/AI/2020.27.03.62> (дата звернення: 01.04.2023).

2. Шуст Н.Б. Проблема впливу геополітичного концепту на імплементацію демократії // Наукові перспективи: журнал. 2022. № 5(23) 2022. С.159-167. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1642> (дата звернення: 01.04.2023).

3. Morozov, A., Shust, N., Rohozha, M., & Kulagin, Y. Socio-Economic Dimensions of the Pandemic: a Philosophical Analysis. *Postmodern Openings*. 2022, Volume 13, Issue 1, P.450-467. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/407> (дата звернення: 01.04.2023).

4. Шуст Н.Б., Морозов А.Ю. Соціально-економічний вимір post-COVID-19 реальності: філософський аналіз (частина 2). *Гілея: науковий вісник*. К. : Видавництво «Гілея», 2022. – Вип. 169-170 (№ 2-3). С.36-43. URL:<http://old.knuba.edu.ua/ukr/wpcontent/uploads/2022/03/%D0%93%D0%86%D0%9B%D0%95%D0%AF-169-170.pdf> (дата звернення: 01.04.2023).

5. Шуст Н. Б. Демократичні концепції та їх зв'язок з брендом країни на міжнародній арені через індекси демократії. DEMOCRATIC CONCEPTS AND THEIR RELATIONSHIP WITH THE COUNTRY BRAND IN THE INTERNATIONAL AREA THROUGH DEMOCRACY INDICES//«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2022. № 6(8) 2022. С. 544-551. URL:<http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/1721/1719> (дата звернення: 01.04.2023).

6. Калениченко Р. А. Волонтерство в соціальній роботі: навч. посіб. К.: КиМУ, 2008. 86 с.

7. Волонтерство. Реферативний огляд: веб-сайт. URL: <http://www.nbuiv.gov.ua/node/5963#:~:text=Волонтерство> (дата звернення: 01.04.2023).

8. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html> (дата звернення: 01.04.2023).

9. Волонтерська робота: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/16011013/sotsiologiya/volonterska_robota (дата звернення: 01.04.2023).

10. Волонтерство в різних країнах – незамінний досвід: веб-сайт.
URL:<https://gurt.org.ua/blogs/Rabbitstraveling%20Женя%20та%20Юля/1545/#:~:text=Волонтерство> (дата звернення: 01.04.2023).

11. Морозов А. Ю., Шуст Н. Б. Становлення інформаційного суспільства в Україні: виклики та перспективи. ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: збірник наукових праць. № 41(7-9), 2022, С. 26-38.
URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39387/Morozov_Shust.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ТРУНОВ ПИЛИП,
*студент III курсу факультету міжнародної торгівлі та права
Державного торговельно-економічного університету*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФОРМА ЄДНАННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Стало трагічним для кожного українця 24 лютого 2022 року та водночас стало початком за масштабами вражаючого весь світ українського волонтерства. В умовах сьогодення явище волонтерства проявляється найбільш яскраво, воно не тільки допомагає вирішувати нагальні проблеми громадських людей та армії, а й виступає міцним фактором єднання нації. На початку війни у багатьох українців участь в роботі над перемогою стала критичною потребою, потребою бути корисним для країни. Волонтерство стало способом виявити свою патріотичну позицію, солідарність та співчуття. Також воно допомогло багатьом людям пережити стрес та паніку, які супроводжували початок війни. Волонтерська діяльність давала людям почуття контролю над ситуацією, цілеспрямованості та значущості [1]. Як діяльність, волонтерство передбачає надання ресурсів (часу, грошей, речей, послуг) тим, хто цього потребує. Волонтери займаються різними напрямками допомоги, такими як забезпечення Збройних сил амуніцією та військовими приладами; евакуація та перевезення біженців і переселенців; донорство; пошук дітей та їхніх батьків; пошук прихистку; забезпечення одягом, їжею, ліками, речами найпершої потреби; порятунок тварин; допомога самотнім людям похилого віку; інформаційна підтримка.

Волонтерство є відносно новим явищем у діяльності закладів освіти, це означає появу нового виду інноваційної діяльності для всіх учасників процесу [2, 3], які самостійно ініціюють і проводять на добровільних засадах різноманітні акції та реалізують різноманітні проекти – дослідницькі [4, 5],

культурно-просвітницькі, соціальні, екологічні, інформаційні. Тож сьогодні волонтери безкоштовно надають допомогу у межах своїх професійних здібностей – хтось вмiє займатись маркетингом і просуває збори коштів, хтось вмiє програмувати і допомагає країні на кіберфронті, а хтось присвячує більшу частину часу роботі і підтримує фонди фінансово та несе відповідальність за суспільство [6].

Зараз, під час війни, нерідко можна зустріти таку картину, де бібліотекар, юрист та студент разом розвантажують фуру з гуманітарною допомогою [7]. І це не просто співпадіння. Так відбувається, бо волонтерство створює мережу зв'язків між людьми різних соціальних груп, регіонів та поколінь. Воно сприяє формуванню спільності, зміцнює взаємодію між людьми та надихає їх.

Волонтерство є причиною підвищення морального духу та єдності, так, в подальшому і їх причиною. На рівень єдності нації та волонтерства впливає наявність зовнішнього ворога та потреби в тому, щоб спільними силами цього ворога перемогти. В перший раз це можна було відслідкувати під час Євромайдану, коли влада утискала права своїх громадян, рухалась в протилежному напрямку від їх інтересів і громадяни України вийшли на майдан, щоби цій владі протистояти. Саме під час Євромайдану можна було побачити рівень єдності людей та готовність допомагати один одному задля спільної мети [8]. У більших масштабах можна відслідкувати цю динаміку з початком війни в 2014 та ескалацією в 2022 роках. Візьмемо для наглядності рейтинг World Giving Index, який формується на основі трьох категорій благодійності: допомоги громаді, добровільних внесків та допомоги незнайомцям. Згідно цьому рейтингу в 2010 році Україна займала лише 150 місце по благодійності [9], але коли росія напала на Україну у 2014 році, то рівень волонтерства сягнув 89-го місця [10]. Наступний скачок волонтерства стався після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, коли Україна посіла 10 місце серед усіх країн світу [11].

Кажучи про подвиги сучасних українців в волонтерстві, найпереконливішими будуть саме цифри, тому пропоную звернутись до опитування «U-Report» на тему волонтерства під час війни [12]. Згідно ньому 38% відсотків людей займались волонтерством на момент опитування, 54% з яких почали волонтерити після початку повномасштабної війни та 84% з яких планують продовжити свою волонтерську діяльність протягом наступного року. Також для найбільшої кількості людей головним мотиваційним фактором було саме наближення перемоги 42%. Люди, що не були безпосередньо залучені до волонтерської діяльності, підтримували волонтерів матеріально. Так за результатами опитування «Active Group» [13] волонтерів підтримувало майже 90% опитуваних, 59,9% з яких допомагали коштами, а 19.8% допомагали іншими ресурсами.

Волонтерство є важливою складовою сучасного українського суспільства. Волонтери допомагають вирішувати нагальні проблеми громадських людей та армії, а також надихають інших на добрі вчинки. В сучасній Україні люди неодноразово доводили, що готові докладати особливі зусилля, задля того, щоб відстояти свої права та показали всьому світові справжній приклад єдності в протистоянні ворогу. Волонтерство стало способом виявити свою патріотичну позицію, солідарність та силу духу. Волонтерська діяльність давала людям почуття контролю над ситуацією, цілеспрямованості та значущості.

Волонтерство об'єднує людей з різних соціальних груп, регіонів та поколінь. Воно сприяє формуванню спільності, зміцнює взаємодію між людьми та надихає їх. Тому волонтерство є не лише формою надання допомоги потребуючим людям, але й механізмом формування громадської свідомості та єдності нації.

Список використаних джерел:

1. Я объявил внутреннее военного положение. Как волонтерство спасает людей от паники во время войн. URL:<https://www.liga.net/ua/society/articles/ya-obyavil-vnutrennee-voennoe-polojenie-kak-volonterstvo-spasaet-ot-paniki-na-voyne> _____ (дата звернення: 05.04.2023).
2. Шуст Н. Б., Філик Н. В. Інновації в освіті: соціокультурний вимір // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. К. : Міленіум, 2019. № 1. С. 144-150. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/40258>
3. Шуст Н.Б. Інновації в освіті як необхідність// Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». К.: НАУ, 2019. № 4(49). С.211-214.
4. Шуст Н.Б. Компетенції – основа поступального розвитку освіти // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «Повітряне космічне право». №1(14) 2010. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010.С.86-89.
5. Шуст Н.Б. Наука в освітній діяльності: шлях до здобуття якісної освіти // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «Повітряне космічне право». №2(15) 2010. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. С. 88-91.

6. Kresina, I., Shust, N., Hultai, M., Spivak, M., & Durnov, Ye. (2020). Social responsibility in the context of global challenges: the case of Ukraine. *Revista Amazonía investiga*, 9(27), 578-587. URL:<https://doi.org/10.34069/AI/2020.27.03.62>
<https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/4567> (дата звернення: 05.04.2023).
7. Стаття, в якій згадується про різність професій та соц. груп серед волонтерів. URL:<https://legalaid.gov.ua/novyny/poyednannya-praktychnogo-ta-korysnogo-dosvid-volonteriv-systemy-bpd-poltavshhyny/> (дата звернення: 05.04.2023).
8. BBC News, опис волонтерства, яке відбувалось на Євромайдані URL:https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2013/12/131205_profspilky_eurorevolution_ko (дата звернення: 05.04.2023).
9. World Giving index 2010 рік, ст. 14
URL:<https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/worldgivingindex28092010print.pdf>(дата звернення: 05.04.2023).
10. World Giving index 2015 рік, ст. 33.
URL:https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_worldgivingindex2015_report.pdf?sfvrsn=2 (дата звернення: 05.04.2023).
11. World Giving index 2015 рік, ст. 21
URL:<https://good2give.ngo/wp-content/uploads/2022/09/2022-CAF-World-Giving-Index.pdf>
12. U-Report, опитування на тему «Волонтерство під час війни»
URL:<https://ukraine.ureport.in/opinion/5800/> (дата звернення: 05.04.2023).
13. Active Group, опитування щодо донатів.
URL:https://activegroup.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/221227_volonters.pdf

ШАЄВА АНАСТАСІЯ,
*студентка факультету міжнародної торгівлі та права
Державного торговельно-економічного університету*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В УМОВАХ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ

Історія волонтерства в Україні починається ще в ХІХ столітті, коли на теренах України виникли перші благодійні товариства та організації, що опікувались лікарнями для малозабезпечених, притулками, безкоштовними їдальнями. У 1908 році в Києві з'явилася перша в Україні організація волонтерів – Київське товариство взаємної допомоги. У 1914 році під час Першої світової війни з'явилася Всеукраїнська організація взаємної допомоги, яка забезпечувала воїнів та їх сім'ї продуктами харчування, ліками, одягом. У період СРСР волонтерство як таке було придушене, але в післявоєнні роки з'явилися різні організації, що займалися допомогою у бідних районах та містах. У 1985 році в Україні було засновано Міжнародний благодійний фонд «Карітас», який і донині діє у багатьох містах України.

Після отримання Україною незалежності волонтерство стало одним із найбільш актуальних соціальних явищ. Починаючи з 2014 р., рівень волонтерства зріс ще більше, у наслідок заворушень, що відбулися на той момент: Революція гідності, Помаранчева революція, Початок війни на Донбасі тощо. Генеральна Асамблея ООН у 1985 році на 40-й сесії у спеціальній резолюції запропонувала урядам відзначати 5 грудня як «Міжнародний день волонтерів в ім'я економічного і соціального розвитку», цим запровадженням здійснювались заходи для спонукання людей у всіх сферах діяльності пропонувати свої послуги як волонтерів. Волонтерська діяльність як добровільна та безоплатна допомога — одна із складових функціонування

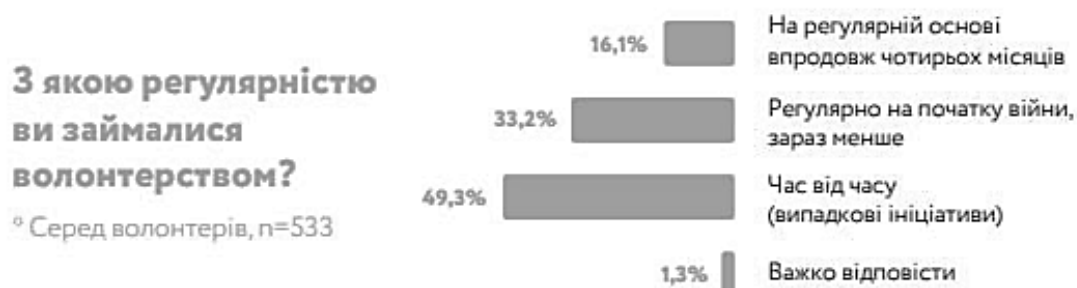
суспільства та одна з найбільш почесних занять у будь-якому суспільстві та в будь-який час [1, 2, 3].

У нинішніх надвичайних умовах, а саме – війни, людство так само просуває волонтерський рух в маси. Про це свідчать результати опитування, яке 8-9 березня проводила Соціологічна група «Рейтинг». Більше 80% українців заявили, що долучились до оборони держави від російських окупантів: волонтерять, допомагають фінансово, «воюють» в інформаційному просторі, працюють на об'єктах критичної інфраструктури, є учасниками тероборони. Так, понад 80% опитаних громадян зараз якимось чином допомагають у захисті України:

- 39% – допомагають людям і армії як волонтери;
- 37% – допомагають фінансово;
- 18% – беруть участь в інформаційному спротиві;
- 12% – продовжують працювати в критичній інфраструктурі;
- 10% – учасники територіальної оборони.

Тільки 19% українців відповіли, що наразі не мають змоги допомагати країні. Найчастіше йдеться про старших людей, однак і серед них більшість все одно залучена до супротиву.

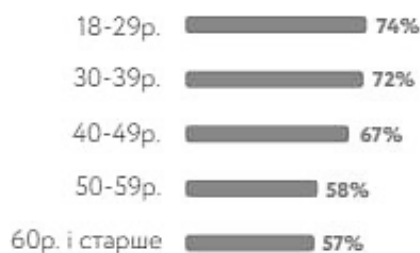
Друге опитування на тему «З якою регулярністю займаєтесь волонтерством?»:

Показники свідчать про те, що волонтерська ініціатива в Україні була надзвичайно масовою на початку війни, однак поступово згасає. Майже половина тих, хто займався волонтерством, долучалися спорадично. Третина

опитаних регулярно волонтерили на початку війни, а зараз менше. І лише 16% волонтерів, або 5,4% мешканців країни, продовжують працювати так само інтенсивно, як і на початку війни.

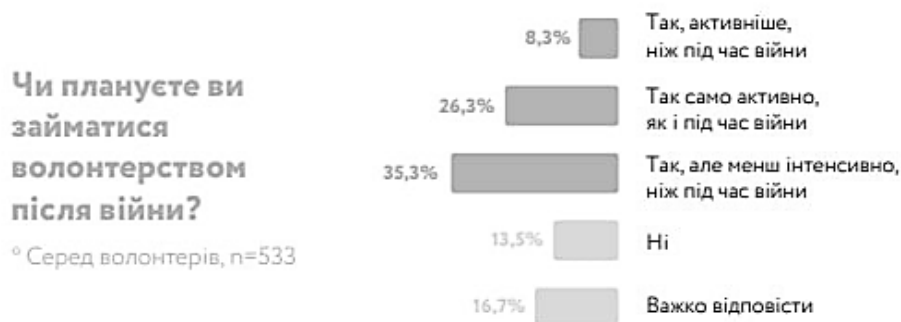
Щодо розподілу за віком, то найактивніше допомагають у боротьбі проти російських загарбників громадяни віком 18-29 і 30-39 років.

Якщо ж говорити про гендерний поділ, то у цих сферах практично однаково залучені як чоловіки, так і жінки. Втім чоловіки переважають у територіальній обороні, воюють у складі українських військ та працюють на об'єктах критичної інфраструктури.

Третє опитування на тему «Чи плануєте займатися волонтерством після війни?»:

Близько третини волонтерів планують продовжити працювати на цій ниві після війни так само або ще більш активно. Ще третина планує

волонтерити менш активно. Отже, після війни продовжать займатися волонтерством не менш як 23% мешканців України (з них 11,5% активно), що суттєво перевершує довоєнний рівень (5%).

Волонтерська діяльність є відносно новим соціальним фактом у діяльності закладів освіти. Як об'єкт соціологічного дослідження воно означає появу нового виду діяльності, спрямованого на розвиток soft-skills у здобувачів освіти [4]. Базуючись на соціологічних дослідженнях на тему волонтерства в Україні, що проводилися декілька разів останніми роками, можемо виокремити кілька з них:

1) «Волонтерство в Україні: становлення, розвиток та мотивації» - дослідження проведене Українським центром соціальних досліджень Ігоря Ядловського у 2016 році. У рамках дослідження було опитано понад 1000 волонтерів з різних регіонів України. Дослідження дозволило виявити мотивації волонтерів, їх соціальний профіль та інші аспекти.

2) «Волонтерство в Україні: досвід та проблеми» – дослідження, проведене ГО «Центр досліджень громадської діяльності» у 2017 році. За допомогою нього проаналізовано досвід волонтерства в Україні, виявлено проблеми, з якими зіштовхуються волонтери, та запропоновано рекомендації щодо покращення ситуації.

3) «Дослідження волонтерства в Україні» – дослідження, проведене Фондом розвитку громадянського суспільства у 2019 році. Метою дослідження було вивчення масштабів, форм та мотивів волонтерства в Україні.

4) «Волонтерство в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку» – дослідження, проведене Інститутом соціології НАН України у 2020 році. Ціль – вивчення рівня волонтерства в Україні, мотивів та бар'єрів для участі волонтерів, а також ролі волонтерства в розвитку громадського суспільства.

Також, за результатами дослідження жовтня 2022 «Молодіжне волонтерство в Україні», проведеного в рамках програми USAID «Мріємо та діємо» і метою якого було зрозуміти, чим є волонтерство для молоді, що мотивує та що створює бар'єри молодіжного волонтерства, як можна

популяризувати волонтерство серед молодих українців та українок, виявлено, що з початку повномасштабного вторгнення росії кожна друга молода людина в Україні почала займатися волонтерством, а кожна третя — донатити чи допомагати на інформаційному фронті.

Якщо розглядати саме поняття, то волонтерство — це передусім можливість впливати на те, що відбувається довкола, ініціювати власні проєкти та змінювати країну. Коли люди стають волонтерами, вони не лише отримують нагоду проявити себе, здобути нові знання і навички, а й намагаються зробити життя інших кращим.

Волонтерство — це інвестиція свого часу, зусиль та таланту у вирішення суспільних проблем.

В Україні існує давня традиція суспільної праці, взаємодопомоги, піклування про ближнього. Осіб, які працювали у цій сфері, називали громадськими діячами, альтруїстами, доброчинцями, добровольцями тощо, а з кінця ХХ століття — волонтерами.

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що особливість волонтерської діяльності – особиста безпосередня участь у вирішенні певної суспільно важливої проблеми. Також визначальним є принцип добровільності, адже волонтер діє за покликом душі, з почуття потреби реалізувати свою громадянську позицію (саме такі люди формують суспільну свідомість). Діяльність волонтерів – безкорислива, неприбуткова, бо вони не отримують ні зарплати, ні жодної матеріальної вигоди, все роблять безкоштовно. І єдина їх нагорода – визнання громади, що може трансформуватись в обрання на різні державні посади чи висування на нагородження медалями та орденами. І, нарешті, волонтерська робота носить суспільно важливий характер, тобто спрямовується на вирішення проблеми, що турбує багатьох громадян і з певних причин не може повністю вирішитись зусиллями держави.

Список використаних джерел:

1. Морозов А. Ю., Шуст Н. Б. Становлення інформаційного суспільства в Україні: виклики та перспективи. ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: збірник наукових праць. № 41(7-9), 2022, С. 26-38.

URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39387/Morozov_S_hust.pdf?sequence=1&isAllowed=y

DOI:[https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.41\(7-9\)-3](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.41(7-9)-3)

2. Шуст Наталія. Освіта у стратегії випередження гібридних загроз українській суб'єктності у глобалізованому світі. Соціокультурні трансформації та геополітичні виклики в умовах багатопольярного світу [Електронний ресурс] : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2022 р.) / відп. ред. А. Кравченко. – Київ : Держ. торг.- екон. ун-т, 2022. – С. 357-360. URL: <http://doi.org/10.31617/k.knute.2022-11-24>

3. Шуст Н. Б. Демократичні концепції та їх зв'язок з брендом країни на міжнародній арені через індекси демократії. DEMOCRATIC CONCEPTS AND THEIR RELATIONSHIP WITH THE COUNTRY BRAND IN THE INTERNATIONAL AREA THROUGH DEMOCRACY INDICES//«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2022. № 6(8) 2022. С. 544-551.

URL:<http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/1721/1719>

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-6\(8\)-544-551](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-6(8)-544-551)

4. Shust, N., Tymchuk, L., Maidaniuk, I., Sydorenko, I., Puzyrenko, Y., & Nevmerzhytska, O. (2022). Education as an Effective Component of Political Development and Socio-Economic Prosperity in Society. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala, 14(4), 463-476. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/651>

<https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/5130/4065>

5. «Українці масово допомагають захищати державу». Опитування.
URL: <https://portal.lviv.ua/news/2022/03/10/ukraintsi-masovo-dopomahaiut-zakhyshchaty-derzhavu-opytuvannia> (дата звернення: 10.04.23)
6. Більшість українців волонтерять під час війни, 18% – не планують.
Опитування. URL: Скільки українців займаються волонтерством: опитування | Українська правда _ Життя (pravda.com.ua) (дата звернення: 10.04.23).
7. Гамолюк І. Стан і тенденції розвитку волонтерського руху в Україні. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/34807/1/137.pdf> (дата звернення: 10.04.23).

СЕРДУНИЧ ЛЮБОВ,
*заступник голови Старосинявського РО
ГО «Об'єднання українок «Яворина»
спілчанка НСПУ, НСКУ, НСЖУ, ВТ «Просвіта»,
смт. Стара Синява, Хмельницька область*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ГО «ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ «ЯВОРИНА» НА СТАРОСИНЯВЩИНІ

Старосинявський осередок «Яворини» створено 26 листопада 2017 року (тоді – районний). Це було вимогою війни і потребою тих, хто гуртується задля наближення нашої перемоги у сучасній московинсько-українській війні. Старосинявський підрозділ неполітичної ГО «Об'єднання українок «Яворина» живе і діє понад 5 років. За цей час ми зробили багато корисних справ. До перших вісьмох старосинявок, які вирішили присвятити себе шляхетній справі волонтерства, долучилися школярі й учителі, які конкретними справами засвідчили небайдужість. За підтримки вчителів учні проводять шкільні ярмарки, на яких продають речі, виготовлені власноруч, а кошти передають нашим воякам і волонтерам або переказують на ЗСУ. А ще школи надають нам і місцевій спілці вояків АТО зібрані речі для тих, хто їх конче потребує.

Ми провели багато поїздок на буремний схід до наших вояків. Напр., 20 травня 2018 року відвідали Покровський військовий шпиталь, привезли ліки, препарати для реанімації, солодоші. Побували з гостинцями в 4-ій роті «Січ» батальйону «Київ», у підрозділі «Санта» ДУК «Правий Сектор», у бійців 1-ї, 2-ї, 3-ї батареї гаубичного самохідно-артилерійського дивізіону 30 ОМБР, протитанкового артилерійського дивізіону 30 ОМБР, реактивного дивізіону 30 ОМБР, у краян із Хмельницького спецпідрозділу «Богдан». Організували благодійну акцію разом із воїнами «Подарунки дітям у зоні війни» в Мар'їнському районі Донецької області... І все це – лише за одну поїздку.

Старосинявська «Яворина» відсилає поштою нашим воїнам на фронт посилки з допомогою. Вивчаємо їхні потреби і намагаємося забезпечити їх. Вітаємо дітей воїнів зі святами.

Старосинявські «яворинки» ініціювали виготовлення меморіальної дошки воїнові Олександрові Казмірову, який загинув на сході України під час виконання бойового завдання. В січні 2018 р. з ініціативи РО ГО «Яворина» сесія Старосинявської селищної ради перейменувала Старосинявську ЗОШ № 1 у гімназію №1 і присвоїла ім'я О. Казмірова. З ініціативи й активної участі РО ГО «Об'єднання українців «Яворина» 24 серпня 2018 р. встановлено пам'ятну дошку захисникові Вітчизни О. Казмірову на фасаді школи, у якій він навчався. У пам'ять про загиблого воїна РО ГО «Яворина» і РО ВО «Свобода» організували вшанування нашого землянина [1, с. 1].

«Яворинки» організували і провели зустріч воїнів-кряян, які перебували у відпустці, зі школярами, від яких отримували допомогу під час перебування на фронті.

З початку 2018 року видаємо газету-листівку Старосинявської РО ГО «Яворина». До її створення долучився голова РО ВО «Свобода» Ю. Кравчук. Може, в Україні – не перша, а на Хмельниччині – перша яворинівська газета! Рада, що мала честь долучитись і як авторка, і як редакторка. Про роботу Старосинявської організації ГО Об'єднання українців «Яворина» – у першому випуску нашої газети-листівки (ел. варіант) [2].

2 квітня 2019 р. активістки Старосинявської ГО «Об'єднання українців «Яворина»» відправили дві посилки для вояків зі Старосинявщини: А. Гринчука, І. Бугайчука та їхніх побратимів. Діти Старосинявської гімназії створили малюнки, написали вдячні листи воїнам. Л. Міщишина та С. Лакуста надали продукти, а засоби для гоління – В. Франчук. Основну частину продуктів зібрали небайдужі мешканці села Пасічна. Організував пасічнянців колишній учитель І. Є. Турук, він і доставив продукти у волонтерський пункт РО «Яворина». Найбільше долучились його односельці М. Петрук, Г. М. Покотило, родина Юзв, учитель О. М. Вокалюк, інші.

У квітні 2019 року ми організували відеозвернення школярів зі Старої Синяви, до українських вояків (відео) [3].

Завше наголошую: воїнам потрібно все те саме, що й нам у тилу, тільки більше, бо, крім одягу, їжі, медикаментів, засобів гігієни, потрібні кабель, кікімори, спеціальні ножиці, ключі для ремонту машин, «буржуйка» для опалення, кров... [4].

Долучаються продуктами і роботою Л. Скрипник, Н. Петрук, К. Остриця, З. Туркот, О. Гречковська, О. Стасюк, Є. Нечипорук. Вдячні підприємцям: О. Миколайцеві, В. Дроздовському, Н. Кравчук, А. Супрукові, О. Сапожніку, які часто допомагають у зборі наших передач для вояків [5].

Маємо зворотній зв'язок, тому певні, що нашу допомогу доставлено.

Громадська організація «Об'єднання українок «Яворина» допомагає воїнам, самотнім стареньким, дітям-сиротам, хворим. Хоч фінансування не має, та існує завдяки небайдужості окремих людей, їхньому милосердю. 17 травня 2019 р. я відвідала дитину-сироту з с. Гончариха: Дмитрика Чабана, шестикласника Паплинецької ЗОШ I – III ступенів, у день його народин. Дмитриків татко загинув, не доїхавши до місць бойових дій на сході, а мама померла. Доглядає дитину бабуся з дідусем. Хлопчик був дуже зворушений, тішився дарункам.

Вагому допомогу надають українці зі США Петро Лисенко і Світання Черепаха. На наші оголошення реагують навіть віртуальні друзі по фейсбуку, зокрема, волонтерка Тетяна Приходько, «дід Петро» з Харківщини. Вдячні їм за допомогу! До нашого волонтерства долучаються і школярі, зокр., Дашковецької ЗОШ I – III ст., районний Будинок творчості школяра, які, крім наданих продуктів, зробили оберіг «Лялька-дорожниця», написали листи, створили малюнки. Вдячні єдиній на Старосинявщині (та й в Україні) партії, яка всіляко підтримує волонтерів і самих захисників України. Це ВО «Свобода» і голова Старосинявської РО партії Юрій Кравчук, який надавав нам приміщення, доставляє передачі у волонтерський центр «Яворини» у місті Хмельницький, а нині сам возить їх на фронт.

«Жінка – символ нескореної України». Під такою назвою 11 травня 2018 року ми провели захід в офісі РО «Яворини», де вшанували матерів наших воїнів.

Старосинявські «яворинки» допомагають не лише воякам, а й незаможним родинам. Ми відвідали багатодітні родини села Нова Синявка. Побували у родині Кулішів, де батьки виховують четверо дітей, одна з яких хвора на ДЦП. Дуже була рада нам і дарункам, які ми привезли. Ми вітали її і з народинами. Тішилась книжечкам із казками, квітам, малюнкам, листівкам і шоколадці від дітей, ігровим наборам, альбомам і фарбам, моїй книжечці й персональному тортів з написом: «Веронічці – 9!».

В'яжемо камуфляжні маскувальні сітки. Збираємо тканину для сіток, бляшанки і парафін для окопних свічок, які й готуємо. Буває, в один день – по кілька справ: допомогла багатодітній родині з одягом, який надало районне відділення Червоного Хреста; організувала серед школярів акцію «Напиши листа воїнові»; наладила ще один контакт із краєнином, який перебуває на буремному сході... Наближати Перемогу – справа всіх і кожного! Долучайтесь, небайдужі! Разом – перемаємо!

Список використаних джерел:

1. Колос №№ 17–18 (91378–91379), 28 лютого 2020 р.
2. «Яворина», Старосинявський районний підрозділ // Часопис «Свобода» Хмельниччини, 12 лютого 2018: <https://issuu.com/svobodakhm/docs/yavoryna>
3. Школярі з Хмельниччини зняли зворушливе відеозвернення до українських вояків (відео) / Сайт «0382»: https://www.0382.ua/news/2364230/skolari-z-hmelniccini-znali-zvoruslive-videozvernenna-do-ukrainskih-voakiv-video?fbclid=IwAR2ohX4svhjB4vlshUJPv6rJe21_pU2EaTPwF2Op7SEinGI9zHjQ84J9HrM

4. Гавришко Я. Мова, культура, літературна творчість, волонтерство в інтерв'ю з Любов'ю Сердуніч: [kuljтуры-literaturna-tvorchistj-v-intervyu-z-lyubovyu-serdunych/?fbclid=IwAR0E3ks4vyXVsYUUqK4wvjztqamL-QYtin3L0Y3tjM9kfJwS5TfwCt8fcts](https://www.facebook.com/kuljтуры-literaturna-tvorchistj-v-intervyu-z-lyubovyu-serdunych/?fbclid=IwAR0E3ks4vyXVsYUUqK4wvjztqamL-QYtin3L0Y3tjM9kfJwS5TfwCt8fcts)

5. Бондарчук Т. Дякуємо всім, хто з нами! / Фейсбук, 17 червня 2019: <https://www.facebook.com/tetyana.v.bondarchuk/posts/pfbid0KGeuHrf2df6g7x2kkVh8Bd794H3HW6dgJmHgGYUocuMHDn2Fts5xhdvgn4AwoMQvl>

ГАВРОНСЬКА ТЕТЯНА,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СЛУЖІННЯ І ДОПОМОГА ІНШИМ

Благодійний рух в Україні останнім часом дуже активно зростає та розвивається. Допомогти всім тим, хто реально цього потребує сьогодні, можна в один клік – відправивши посильну суму на адресу відповідної організації, яка реально надає допомогу. Проте не завжди такої допомоги достатньо – часто потрібні конкретні дії людини там де вона знаходиться або поруч. Ми з вами бачимо як волонтери проводять евакуацію з гарячих точок бойових зіткнень, рятуючи кожного хто цього потребує. Волонтери займаються різними напрямками діяльності, а саме: доставка продуктів харчування та одягу, допомога медичним працівникам, організація обідів для безпритульних, догляд за хворими та багато іншого. Цю роботу виконують волонтери – люди які добровільно та безкоштовно займаються громадсько-корисною діяльністю. Ми хочемо жити в успішній країні. А країну визначають люди. Коли кожен небайдуже ставиться до свого оточення і вирішує проблеми, які його турбують, тоді можна з впевненістю говорити, що країна розвивається.

Волонтерство – це діяльність, яка здійснюється добровільно для суспільства чи окремих соціальних груп, без без розрахунку на винагороду. Французьке слово *volontaire* (волонтер) походить від латинського *voluntarius* (добровільний). Волонтери – це звичайні люди, які вкладають свій час, талант чи ресурси у втілення соціально корисних проєктів. Робити добрі справи, які так необхідні тим хто в них має потребу, можуть усі: діти, дорослі, люди з підвищеними потребами, компанії, агенції і навіть цілі країни. Навіть одна добра справа здатна змінити суспільство,

країну та світ на краще. Це люди, які добровільно надають безоплатну допомогу людям, які потребують особливої підтримки та соціального захисту, або державі, некомерційній чи громадській організації. Таким чином, волонтерами стають не з фінансових спонукань, а заради добровільної допомоги іншим та набуття безцінного життєвого досвіду. Адже регулярно і усвідомлено допомагаючи іншим людина дарує їм свій час, вміння та ресурси. І натомість отримує щось значуще: знання, навички, досвід, коло соратників, нові знайомства.

На сьогодні волонтерські організації існують у 80-ти країнах світу. Близько 110 мільйонів людей щорічно беруть участь у добровільних програмах, де допомагають у сферах освіти, охорони здоров'я, екології, соціального захисту та багатьох інших.

В Україні волонтерська діяльність окреслена в правовому полі. Закон України «Про волонтерську діяльність» визначає в розділі I «Загальні положення», стаття 1. Волонтерська діяльність та основні засади її провадження. Волонтерська діяльність – добровільна соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами [1]. У розділі II «Особливості правового статусу волонтерів та діяльності волонтерської організації» відображають соціальне і правове становище. У разі загибелі (смерті) волонтера одноразова грошова допомога виплачується у розмірі 500 прожиткових мінімумів, встановлених законом для працездатних осіб на дату загибелі (смерті), членам сім'ї, батькам та утриманцям загиблого (померлого) волонтера у рівних частинах. У разі встановлення інвалідності внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва) одноразова грошова допомога виплачується волонтеру залежно від групи інвалідності у розмірі: Якщо одна із зазначених осіб відмовляється від отримання одноразової грошової допомоги, її частина розподіляється між іншими особами, які мають право на її отримання у рівних частинах: 250 прожиткових мінімумів, встановлених законом для

працевдатних осіб, особам з інвалідністю I групи, 200 прожиткових мінімумів, встановлених законом для працевдатних осіб, особам з інвалідністю II групи, 150 прожиткових мінімумів, встановлених законом для працевдатних осіб, особам з інвалідністю III групи [1]. Також виплачується одноразова грошова допомога волонтерів в разі настання інвалідності. Така процедура прописана у Постанові Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 604 [3].

Волонтерство посилює зв'язки між людьми, допомагає почуватися важливішим і причетним до суспільства. В Україні є декілька, великих напрямків волонтерства. Один із напрямків це військово волонтерство. Допомога військовим буває дуже різною — від фінансування проектів до власної участі у ролі психолога чи організатора акцій. Наразі є велика потреба у професіоналізації і таких волонтерів, посилення їхньої організаційної спроможності та залученні професійних менеджерів. Це дуже важкий напрямок волонтерства.

Волонтери – це люди, які думають по-іншому. Вони щодня працюють заради країни і хочуть змінити світ. Війна в Україні підштовхнула багато людей стати волонтерами, щоб допомогти тим хто втратив близьких, дім, став інвалідом. Організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, провадять свою діяльність за програмами або планами, узгодженими з відповідними центральними органами виконавчої влади та у разі потреби з місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування.

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування для залучення волонтерів до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру завчасно формують списки волонтерів, які пройшли відповідну підготовку (інструктаж) [2].

Волонтер, який залучається до надання волонтерської допомоги, повинен пройти навчання (інструктаж), та у разі потреби подальшу підготовку (перепідготовку) залежно від напрямку та специфіки волонтерської діяльності.

З початком війни в Україні піднімається волонтерський рух, ще з більшою силою, коли серед іншого волонтери допомагають пацієнтам лікарень матеріально чи морально, донатять на Збройні сили, плетуть маскувальні сітки та роблять окопні свічки, вивозять з під обстрілів цілі сім'ї ризикуючи власним життям, волонтерами часто стають студенти-медики, друзі чи родичі хворого, громадські активісти чи просто небайдужі громадяни, журналісти, бізнесмени. І якщо про допомогу замислювались ті, кого спіткала біда, то тепер суспільство пробуджується, волонтерами часто стають люди, які просто хочуть допомогти. Всі українці згуртувались як нація та гуртом допомагали давати відсіч окупантам. Початком такої згуртованості були перші дні війни, які в подальшому стали взірцем національної єдності українського народу і гуртуючи весь світ в боротьбі з імперськими амбіціями держави терориста та агресора.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» 2011 р., редакція від 31.03.2023 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 556 «Про затвердження Порядку надання волонтерської допомоги за окремими напрямками волонтерської діяльності» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2015-%D0%BF#n9>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 604 «Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, бойових дій та збройного конфлікту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604-2015-%D0%BF#Text>

УДК 349.3:364-322(477)

КІСІЛЬ ЮЛІЯ,
*студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО І ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ЗА ПРИКЛАДОМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Волонтерство стало невід’ємним атрибутом українського суспільства з 2014 року – початку війни. Проте розвиток волонтерського руху в Україні слід розділити на два періоди: перший етап охоплює звужену частину війни в Україні, тобто 2014–2021 роки, другий етап розпочався з повномасштабним воєнним вторгненням.

За великим рахунком, перший період можна розглядати в рамках єднання волонтерства та його підготовки до більш широкої фази, яка розпочалась 24 лютого 2022 року. При цьому, волонтери на всіх етапах стикались з певними труднощами: правовою регуляцією, законодавчою ініціативою, логістичними труднощами, соціальним забезпеченням, як діяльності волонтера, та з аспектами, пов’язаними з соціальними гарантіями.

Станом на 2014 рік, або після проголошення АТО на сході України в державі волонтерська діяльність регулювалась виключно Законом України «Про волонтерську діяльність», який довелось вже постфактум «підтягати» під сучасні реалії. Тобто головна проблема в цьому відношенні – правове забезпечення волонтерства, перш за все, як явища.

Згодом, до законодавчої бази України вносились зміни, які ставили на меті декілька важливих пунктів – поліпшення системи оподаткування коштів,

які збирались виключно для забезпечення війська, прифронтових ділянок та переселенців. Для цього довелося дещо змінити податковий кодекс. Це було пов'язано з необхідністю реєстрації волонтера у державному реєстрі, а якщо волонтер там не зареєстрований, з рахунків допомоги знімався податок у розмірі 18% плюс 1,5% військового збору [3].

Масштаб окупації та згодом деокупації у 2022 р. змусив не лише збільшити кількість волонтерів, завдяки небайдужим людям, але і збільшити кількість витрат. Адже два періоди, які ми описували вище цілком непорівнювальні в грошовому еквіваленті. Головна проблема, з якою стикаються волонтери станом на сьогодні, це – забезпечення війська та відправлення гуманітарної допомоги на деокуповані території. Ця проблема повстала ще за АТО/ООС, але в значно вужчому сенсі [2].

У цьому відношенні слід порівняти зарубіжний досвід та українські надбання діяльності волонтерів. Практика багатьох країн підтверджує, що діяльність волонтерів приносить суспільний прибуток та забезпечує вклад у ВВП від 4 до 8%. І хоча безоплатність волонтерської праці є одним з визначальних принципів волонтерського руху, для більшості невеликих некомерційних організацій різного спрямування саме допомога працівників-волонтерів стає визначальною. Таким чином, фактор настільки масштабного залучення громадян на добровільній основі до надання безоплатних послуг робить волонтерську діяльність вагомим економічним ресурсом на державному рівні [4].

З першого, що приходить на думку при порівнянні досвіду волонтерства України та світу це масштаб. Наприклад, кожен третій громадянин ФРН (22 млн осіб) є волонтером та присвячує праці в волонтерських асоціаціях, проектах і групах взаємодопомоги більше 15 год на місяць. У Південній Кореї вартість послуг волонтерства перевищує \$ 2 млрд на рік. Досвід роботи волонтером мають 26% громадян Японії, 48% з них впевнені у тому, що волонтерська праця дуже корисна для особистого зростання та суспільства в

цілому. 72% волонтерів Ірландії вважають, що вони виконують те, що ніколи не може бути зроблено оплачуваними робітниками [4].

Існування добрих людей у світі не дає морального піднесення в Україні, тому є декілька важливих аспектів, яким органам виконавчої влади слід приділити особливу увагу з точки зору на міжнародний досвід, а тим паче досвід країн Європейського Союзу, згідно євроінтеграції України та систематизації української правової системи відповідно до законодавства ЄС. Тому ми виділили певну дорожню карту з рекомендаціями різним органам державної влади. Посилаючись на те, що війна станом на сьогодні ще не завершена, а законодавство України потребує значного вдосконалення, ми пропонуємо наступне:

Кабінету Міністрів України:

Розробити законопроект на базі міністерства реінтеграції чи оборони, який би визначав та тлумачив поняття «прифронтна територія», задля диференціації локацій роботи волонтерів, що допоможе ділити волонтерів на категорії, в залежності від близькості до лінії фронту.

Міністерству культури та інформаційної політики України:

1. Приділити більшу увагу висвітленням діяльності волонтерів та популяризації руху, враховуючи гостру необхідність діяльності волонтерів. Аби в суспільства не виникало підозр до зареєстрованих волонтерських організацій в сенсі «незаконного збагачення».

2. Висвітлювати діяльність бізнес структур у волонтерських організаціях, що сприятиме зростанню підприємництва, та допоможе пришвидшити збирання коштів.

Міністерству закордонних справ України:

Створити волонтерський реєстр українських діаспор, задля популяризації та упорядкування діяльності закордонних українців та міжнародних партнерів.

Органам виконавчої влади:

1. Уточнити поняття «волонтерська організація», аби унеможливити подвійного трактування.

2. Виключити із законодавчої бази принцип безкорисливості, бо в існуючій законодавчій базі для волонтерів передбачені певні блага, а принцип безкорисливості суперечить законодавству.

3. Розширити соціальне забезпечення волонтерів, адже вони бувають в досить небезпечних місцях. Тут слід додати, що законодавство вже на шляху удосконалення цієї системи.

4. Покращити порядок відшкодування волонтерам понесених витрат, аби ліквідувати принцип збирати гроші задля налагодження логістичних потреб.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України: станом на 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>. (дата звернення 06.04.2023).

2. Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності: Закон України. станом на: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1441531>. (дата звернення 06.04.2023).

3. Закон України Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1441533>. (дата звернення 06.04.2023).

4. Войнова Н. Збір коштів на особисті картки волонтерів: як уникнути проблем з податковою. Українська гельсінська спілка з прав людини. 2023. URL: <https://www.helsinki.org.ua/advice/zbir-koshtiv-na-osobysti-kartky-volonteriv-iak-unyknuty-problem-z-podatkovoju/> (дата звернення 06.04.2023).

*КОС ОЛЬГА,
аспірантка кафедри соціальної педагогіки
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Повномасштабна війна стала однією з найбільш серйозних випробувань для України та її народу. Вона також стала каталізатором процесу національної єдності та об'єднання українського народу. Війна стала проблемою, яку потрібно вирішувати разом. Битви українських військових та їх героїчні вчинки викликають велику пошану, а оборона маленьких і великих міст пробудили в українців ще більше злуки.

Так, війна в Україні привела до значного збільшення кількості волонтерів. Волонтерство стало одним з ключових засобів допомоги українській армії та цивільному населенню на окупованих територіях. У 2022 році в реєстрі волонтерів Державної податкової служби зареєструвалося 2383 українці. Це у 8,4 раза більше, ніж за весь час існування переліку, повідомила 20 лютого платформа для роботи з відкритими даними Opendatabot. Загалом Державна податкова служба нарахувала 2699 волонтерів станом на початок 2023 року. Реєстр волонтерів створили ще у 2014 році, і до повномасштабного вторгнення у ньому було лише 320 осіб [1].

Якщо ж українців зблизила війна, то шотландці – це надзвичайно співчутливий та уважний народ. Звернення до гуманізму та об'єднання країни відбувається завдяки залученню волонтерів для різноманітних проектів та ініціатив. Волонтерство є дуже популярним у Шотландії і багато людей приєднуються до організацій, щоб допомогти своїм співвітчизникам та зробити свій внесок у розвиток громади.

Один з найбільших волонтерських рухів у Шотландії – це «Volunteer Scotland», організація, яка сприяє розвитку волонтерства в країні. Вона

підтримує більше 2000 організацій із залучення волонтерів та надає їм необхідну підтримку та поради.

Окрім цього, в Шотландії діє безліч волонтерських організацій, які займаються допомогою біженцям, лікуванням тварин, збором коштів на благодійність, охороною довкілля та багато іншого. Також у Шотландії є безліч молодіжних організацій, які залучають молодь до волонтерства.

Загалом, волонтерство є дуже важливим елементом життя у Шотландії та допомагає забезпечити соціальну підтримку та розвиток громади. Волонтери відіграють важливу роль у вирішенні соціальних питань.

Важливим є той факт, що відповідно до законодавства Шотландії, волонтери можуть бути перевірені на предмет їх злочинного минулого. Для цього потрібно звернутися до шотландської поліції. Вони можуть провести таку перевірку, яка включатиме: наявність злочинів, відомості про засудження, а також будь-які інші відомості, які можуть бути корисними для визначення придатності волонтера до виконання певної роботи. Найчастіше благодійна організація подає запит і оплачує його. Важливо знати, що проведення такої перевірки є складним та часом довготривалим процесом. Особа не може бути допущена до виконання своїх волонтерських обов'язків доти, доки не отримає листа з номером своєї придатності.

Молодь волонтерить в Шотландії з різних причин. Однією з найбільш поширених – є бажання допомагати тим, хто цього потребує та привносити позитивний внесок у своє співтовариство. Волонтерство допомагає молоді бути активними учасниками свого середовища, дізнаватися про соціальні проблеми та їх вирішувати. Вони помагають людям, не залежно від їхньої расової, національної, релігійної чи соціальної приналежності. Вони прагнуть розуміти потреби та побажання людей, з якими працюють, і надають їм допомогу з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та бажань.

У Шотландії волонтерська діяльність базується на ряді цінностей, які визнаються як важливі та необхідні для волонтерів та волонтерських організацій. Деякі з цих цінностей включають:

добровільність – волонтерська діяльність у Шотландії ґрунтується на принципі добровільної участі. Волонтери вибирають діяльність, яка відповідає їхнім інтересам та здібностям, та приєднуються до волонтерських організацій з власної ініціативи;

взаємодопомога та допомога іншим – волонтерська діяльність в Шотландії спрямована на допомогу людям, які потребують допомоги, та на підтримку спільнот. Волонтери прагнуть допомагати безкоштовно та без інтересів, допомагаючи тим самим зміцнювати взаємодопомогу та співпрацю у спільнотах;

різноманітність та інклюзивність – волонтерство у Шотландії є діяльністю, що сприяє інклюзивній та різноманітній спільноті. Волонтери прагнуть створювати безпечне та відкрите середовище для всіх людей, незалежно від їхньої расової, національної, релігійної чи соціальної приналежності.

Професіоналізм та етичність – волонтери в Шотландії діють на основі професійних стандартів та етичних принципів. Вони прагнуть діяти в межах своїх компетенцій та відповідальності, дотримуючись принципів прозорості.

Громадянська відповідальність – волонтери в Шотландії прагнуть бути активними учасниками своєї громади та приймати відповідальність за допомогу та підтримку тих, хто їх потребує.

Розвиток та навчання – волонтери в Шотландії прагнуть розвиватися та навчатися новому. Вони розуміють важливість постійного самовдосконалення та залучення до нових проектів, щоб забезпечити ефективність своєї діяльності.

У Шотландії в більшій чи меншій мірі волонтерять усі, від малих дітей до людей похилого віку. Волонтерство є чудовою можливістю набути додаткові навички та досвід, які можуть стати корисними в подальшому. Волонтерство може допомогти молоді отримати нові знайомства та збільшити контакти, що буде корисним для кар'єри. Людям старшого ж віку допомагає відчувати себе потрібними та не самотніми.

Ми сподіваємося, що даний досвід допоможе у повоєнний період втримати українську націю єдиною. Дасть молоді поштовх розвивати свою особистість та збагачувати свій життєвий досвід. Робота волонтером допоможе зробити власну життєву мету більш насиченою та допоможе зрозуміти цінність життя.

Список використаних джерел:

1. Платформа для роботи з відкритими даними Opendatabot. Електронний ресурс. <https://opendatabot.ua/analytics/volunteers-registry>

КОСТЮК АННА,
*студентка III курсу бакалаврату, спеціальність «Середня освіта.
Історія та правознавство» Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського*

ПРЕДМЕСТНИКОВ ОЛЕГ,
*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та
приватного права Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського, заслужений юрист України*

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОГО ТА ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ВОЛОНТЕРІВ В УКРАЇНІ

Волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [1, ст. 1]. Волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності. Безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, що здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю. Завдяки своїй особливій природі волонтерство – це вагоме соціальне явище, ефективний спосіб вирішення складних проблем людини та суспільства, джерело нешаблонних підходів до їх розв’язання, різновид участі будь-якого представника соціуму задля покращення якості життя [3, с. 194].

Волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги [1, ст. 7], органами державної влади та місцевого самоврядування здійснюється регулювання порядку створення волонтерських організацій, а також їх функціонування та припинення діяльності [2]. Україна має законодавчу базу, яка передбачає правовий захист волонтерів та визнає їх важливу роль у відстоюванні національних інтересів та зміцненні державної безпеки. На сьогоднішній день в Україні існують закони та нормативно-правові акти, які регулюють діяльність волонтерів та забезпечують їх захист. Основним

законодавчим актом, який регулює волонтерську діяльність в Україні, є закон України «про волонтерство», прийнятий у 2011 році. Цей закон встановлює правові засади діяльності волонтерів, їх права та обов'язки, а також визначає механізми підтримки та захисту волонтерів.

Уряд та місцеві органи влади також вживають заходів для підтримки волонтерів та забезпечення їх соціального захисту. Наприклад, на рівні місцевої влади створюються комісії з питань волонтерства, проводяться тренінги та семінари з питань волонтерства та соціального захисту волонтерів [1, ст. 3].

Волонтер має право на:

- належні умови здійснення волонтерської діяльності, зокрема, отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови провадження волонтерської діяльності, забезпечення спеціальними засобами захисту, спорядженням та обладнанням [1, ст. 7];

- зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики в разі її проходження за напрямом, що відповідає отримуваній спеціальності, за згодою навчального закладу;

- відшкодування витрат, пов'язаних зі здійсненням волонтерської діяльності [1, ст. 11].

Українська держава активно здійснює різні заходи зі забезпечення соціального захисту волонтерів, які брали участь у захисті національної безпеки та територіальної цілісності країни. Держава розробила кілька програм, які спрямовані на забезпечення соціального захисту волонтерів. Наприклад, програма «доступність житла» надає волонтерам можливість отримати житло за пільговими умовами, а програма «підтримка дітей війни» спрямована на надання підтримки дітям війни, в тому числі й дітям волонтерів. Українська держава забезпечує безкоштовну медичну допомогу волонтерам, які зазнали травм чи постраждали у війні. Також виплату одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення

воєнних дій, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони [1, ст. 6].

Проблеми соціального захисту волонтерів в Україні можуть включати такі аспекти, як недостатня підтримка держави, низький рівень визнання волонтерської діяльності та недостатня правова захист. Для подолання цих проблем необхідні такі шляхи: поліпшення законодавства: держава повинна вжити заходів для вдосконалення законодавства та його застосування, щоб забезпечити ефективний захист прав волонтерів. Можливі заходи, такі як розроблення додаткових законів, які регулюють діяльність волонтерів, або зміни до існуючих законів для поліпшення їх. Підтримка державою: держава повинна надавати волонтерам різноманітну підтримку, таку як фінансову допомогу, доступ до медичної допомоги, правову допомогу та інше.

Україна має законодавчу базу для захисту прав волонтерів, однак, на жаль, все ще існують певні невирішені проблеми. Наприклад, волонтери мають право на страхування під час виконання волонтерських функцій(страхувати життя і здоров'я волонтерів на період провадження ними волонтерської діяльності відповідно до закону України «про страхування»). Проте, мають недостатньо правовий захист у разі порушення їх прав, включаючи можливість отримання компенсації шкоди, застосування заходів примусового характеру до тих, хто порушив права волонтерів, також недостатня підтримка волонтерських організацій, що знижує можливості волонтерів для виконання їхніх завдань та збільшує ризик порушення їхніх прав.

Питання відповідальності за порушення прав волонтерів є важливим аспектом їхнього захисту, який потребує уваги як з юридичного, так і з практичного боку.

Юридичні аспекти:

- Україна має законодавство, яке передбачає відповідальність за порушення прав людини. Зокрема, кримінальний кодекс передбачає кримінальну відповідальність за порушення прав та свобод громадян, в тому числі волонтерів;

- захист прав волонтерів може бути здійснений шляхом подання скарги до правоохоронних органів або судового захисту;

- на практиці, порушення прав волонтерів може бути складно довести, особливо якщо вони сталися під час виконання ними волонтерських функцій.

Практичні аспекти:

- важливим є забезпечення інформаційної підтримки та консультацій щодо прав волонтерів. Це може бути здійснено шляхом створення гарячих ліній та консультаційних центрів;

- необхідно забезпечити ефективну роботу правоохоронних органів та судів у відношенні порушень прав волонтерів;

- важливим є підвищення свідомості громадськості про права волонтерів та їх важливу роль у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: закон України від 19.04.2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

2. Сірко В. С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Вікторія Сергіївна Сірко; МВС України, Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 2018. 246 с.

3. Лях Т. Л. Проблеми нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. 2012. № 1 (104), с. 194-195.

УДК 349.3:364-322

КОСТЮШКО УЛЯНА,
*студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ТОКАРЧУК ОЛЬГА,
*доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ ПРО ПРОВАДЖЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Волонтерська діяльність має важливе значення для розвитку суспільства та здійснення громадянської активності. Однак, для її проведення необхідна чітка організація та правове регламентування, зокрема через укладання договорів про провадження волонтерської діяльності. За останній рік в Україні відбулося неабияке зростання кількості волонтерських організацій та волонтерів, які беруть участь у вирішенні соціальних проблем, особливо допомагають воїнам на Сході України, рятують життя людей. Водночас, існує необхідність у врегулюванні правових аспектів волонтерської діяльності, зокрема, через укладання договорів про провадження волонтерської діяльності.

Один з найважливіших аспектів договору про провадження волонтерської діяльності – це правовий статус волонтера, який, хоча і має законодавче визначення, проте є багатограним та потребує детального вивчення.

Відповідно до частини 1 статті 7 Закону України № 3236-VI «Про волонтерську діяльність» (надалі – Закон) волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги [1].

Волонтери можуть здійснювати свою діяльність як на базі установи, організації чи закладу, який залучає до своєї діяльності волонтерів на підставі договору про волонтерство, так і без такої угоди. Закон визначає, що договір

про провадження волонтерської діяльності укладається у письмовій формі та має містити опис волонтерської діяльності (завдання), період провадження волонтерської діяльності, права та обов'язки сторін, відповідальність за заподіяння збитків, умови розірвання договору, умови та порядок відшкодування витрат. Також слід розрізняти договір про надання волонтерської допомоги та договір про провадження волонтерської діяльності.

Умови договору є обов'язковими для виконання сторонами, які уклали договір [2]. Тому в разі порушення умов договору про волонтерську діяльність його можливе застосування засобів судового захисту для відновлення порушених прав сторін. При цьому суд повинен виходити зі змісту договору, якщо останній не суперечить закону. У разі, коли певні відносини не врегульовані договором про волонтерську діяльність, слід застосовувати аналогію закону, що застосовується відповідно до статті 6 Цивільного кодексу України [1]. Таким чином, до договору про волонтерську діяльність слід застосовувати норми цивільного законодавства про зобов'язання за договорами про виконання робіт і надання послуг, що не суперечать її сутності.

Для застосування цивільного законодавства до договору про волонтерську діяльність існують такі обмеження, як: до даного договору не застосовуються норми, що регулюють відносини щодо договорів про виконання робіт і надання послуг, виконавцем яких може бути лише юридична особа, оскільки волонтером може бути лише фізична особа [4]. Такий підхід є прийнятним тільки щодо безоплатних договорів. Включення в договір оплатних умов, характерних для трудового договору, веде фактично до заміни трудових відносин на цивільно-правові і унеможлиблює застосування норм договору про провадження волонтерської діяльності, оскільки відповідно до Закону України волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [1, 3].

Те ж саме стосується договорів, виконавцем яких можуть бути тільки особи, які здійснюють підприємницьку діяльність. До таких осіб належать

юридичні особи та фізичні особи – підприємці. Вище вже називалася причина, відповідно до якої неможливо застосування умов договору за участю юридичної особи. Оскільки до діяльності фізичних осіб – підприємців застосовуються правила Цивільного кодексу, які регулюють діяльність юридичних осіб, що є підприємницькими організаціями, й звідси слідкує, що громадяни не можуть бути волонтерами, якщо виступають як фізичні особи-підприємці.

Те саме можна сказати і щодо договорів, які передбачають винагороду за виконані роботи та надані послуги, оскільки волонтерська діяльність має безоплатний характер, або неможливість залучення виконавцем третіх осіб для виконання роботи за договором, оскільки волонтер повинен особисто брати участь у волонтерській діяльності. Зрештою, не слід застосовувати і публічний договір, оскільки виконавцем за таким договором може бути лише підприємницька установа або організація [4].

На підставі статті 636 Цивільного кодексу можна зробити висновок, що, якщо інше не передбачено законом, іншим правовим актом або договором, з моменту вираження отримувачами волонтерської допомоги наміру волонтеру скористатися своїм правом за договором, волонтер і благодійна організація не можуть розірвати або змінити укладений ними договір без згоди отримувача волонтерської допомоги [1]. Така згода може бути дана отримувачеві волонтерської допомоги як у письмовій, так і в усній формі, а також шляхом вчинення конклюдентних дій у разі, коли законом дозволено укладення правочину в усній формі. Згода отримувача волонтерської допомоги на зміни і розірвання договору може бути дана лише в тій формі, в якій укладено цей договір, тобто у письмовій формі. Волонтер і благодійна організація можуть передбачити в договорі, що залишають за собою право в будь-який час вносити в договір зміни або розірвати договір, незважаючи на те, що отримувач волонтерської допомоги не дає згоду на це [2].

Обов'язок волонтера виконати зобов'язання, що випливає з договору, не позбавляє його права заявляти проти вимог отримувача волонтерської

допомоги ті ж заперечення, що і проти вимог благодійної організації. Крім того, з аналізу статті 636 Цивільного кодексу можна зробити висновок, що отримувачам волонтерської допомоги необхідно надати волонтеру докази свого права вимагати виконання робіт (особливо це стосується випадків, коли в договорі не зазначено конкретного отримувача волонтерської допомоги).

Отже, укладання договору про провадження волонтерської діяльності дозволяє встановити ясні та зрозумілі взаємовідносини між волонтером та організацією, яка залучає його до своєї діяльності. Договір про волонтерство допомагає захистити інтереси волонтера, забезпечуючи чітке формулювання його прав та обов'язків. Укладання договору дозволяє організації заздалегідь планувати діяльність волонтера та визначати, які конкретні завдання та обов'язки він буде виконувати.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» № 3236-VI від 19 квітня 2011 року. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
2. Маротчак І. Ю. Договір як акт вільного волевиявлення сторін : матеріали Міжнар. наук. конф. (Одеса, 6 червня 2014 р.). С. 181-183.
3. Римар І. А. Правова природа трудового договору як основної підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: зб. наук. праць. Серія «Юриспруденція». 2014. Випуск 9-1. С. 153-155.
4. Романюк Я. Загальні положення тлумачення договорів у цивільному праві України. Право України. 2017. № 2. С. 165-171.

КУПЧАК НАТАЛІЯ,
студентка IV курсу ОР «Бакалавр»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ТОКАРЧУК ОЛЬГА,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри історії та теорії держави та права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВОЛОНТЕРА В УМОВАХ ВІЙНИ

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну. В перші дні війни сотні тисяч українців визвалися обороняти нашу територію, вступивши до лав Збройних Сил України. Але є багато з тих, хто не зміг зі зброєю в руках чинити опір країні-агресору, і вони почали допомагати в тилу та займатися волонтерською діяльністю.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність», волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерам. Волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської діяльності [1].

Волонтерами можуть стати повнолітні громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах та які є дієздатними. Особи, яким від 14 до 18 років здійснюють волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальників. Що стосується іноземців та осіб без громадянства, то вони здійснюють свою діяльність через організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, інформація про які

розміщена на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності [2, с. 42].

В умовах повномасштабної війни, що розгорнула Росія проти України, ризикуючи своїм життям, волонтери допомагають усім хто потребує допомоги та уваги. Їхня діяльність полягає у перевезенні громадян у більш безпечні місця, забезпеченні осіб продовольчими товарами, необхідними речами, ліками, наданні їм правової та психологічної допомоги. Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості [3, с. 115].

Волонтер має право розраховувати на належні умови провадження волонтерської діяльності, зокрема:

- отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови волонтерської діяльності;
- забезпечення спеціальними засобами захисту, спорядженням та обладнанням.

Також волонтер має інші права:

- зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики в разі її проходження за напрямом, що відповідає отриманій спеціальності, за згодою навчального закладу;
- відшкодування витрат, пов'язаних зі здійсненням волонтерської діяльності, в порядку визначеному Законом;
- інші права, передбачені договором про провадження волонтерської діяльності та законодавством.

Згідно Закону України «Про волонтерську діяльність», волонтер зобов'язаний:

- сумлінно та вчасно виконувати обов'язки, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності;
- у випадках, визначених законодавством, проходити медичний огляд та надавати довідку про стан здоров'я;
- у разі необхідності проходити подальшу підготовку (перепідготовку);

- не допускати дій і вчинків, які можуть негативно вплинути на репутацію волонтера, організації чи установи, на базі якої провадиться волонтерська діяльність;

- дотримуватися правового режиму інформації з обмеженим доступом;

- у разі укладення договору про провадження волонтерської діяльності та одностороннього розірвання договору з ініціативи волонтера відшкодовувати прямі збитки, завдані ним, якщо це передбачено договором;

- відшкодовувати майнову шкоду, заподіяну внаслідок здійснення ним волонтерської діяльності, відповідно до Закону [1].

На сьогодні спрямованість українського волонтерства передусім стосується двох основних цільових груп громадян:

1) Збройні Сили України, захисники, військовослужбовці – волонтерська допомога Збройним Силам України як у зоні активних бойових дій, так і в тилу.

2) громадяни, які постраждали внаслідок збройної агресії.

Однак волонтерська допомога в умовах повномасштабного вторгнення широко надається не лише військовим, а й громадянам України. Серед постраждалих від збройної агресії громадян України виокремлюють три основні підгрупи, кожна з яких має свої особливості, проблеми та потреби, а саме:

1) вимушені переселенці та їх сім'ї, що переїхали з тимчасово окупованих територій та прифронтових зон;

2) мешканці прифронтових та тимчасово окупованих територій, що не покинули своє місце проживання;

3) населення звільнених (деокупованих) територій, що потребують допомоги у відновленні умов життя – перш за все житла, інфраструктури, доступу до користування найбільш необхідним – газом, водою, електроенергією, транспортом, медпослугами [4, с. 282-285].

Отже, в умовах повномасштабної війни, що розпочала Росія проти України, в умовах складного військово-політичного, економічного становища нашої держави, ми продовжуємо боротьбу з агресором і продовжують цю

боротьбу волонтери, тому на сьогодні питання волонтерської діяльності та правового статусу волонтера є дуже актуальним. Вони боронячи Україну без зброї, виконуючи надзвичайний обсяг робіт: переправляють громадян у більш безпечні місця, забезпечують осіб продовольчими товарами, необхідними речами, ліками, надають правову та психологічну допомогу, по-деколи ризикують і своїм життям.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 42. Ст. 435.
2. Посібник волонтера: навч. посіб. / В.В. Вашкович та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 88 с.
3. Попова С.М. Волонтерська діяльність в умовах війни на території України // Проблеми сучасної поліцейстики. Харків, 2022. С. 114-118.
4. Панькова О., Касперович О. Український волонтерський рух в умовах збройної російської агресії в контексті національних та глобальних викликів і можливостей післявоєнного відновлення країни. // Журнал Європейської економіки. Видання Західноукраїнського національного університету. Липень-серпень 2022. Том 21 № 3 (82). С 277- 294.

*ЛІСНА ІВАННА,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри історії та теорії держави та права
Чорноморського національного університету імені Петра Могили*

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Реалії сьогодення з якими стикнулась Україна та українське суспільство сприяли згуртуванню населення та фахівців різноманітних сфер. Україна зробила вибір на користь європейського шляху розвитку, а волонтерство стало важливою складовою суспільного життя в Європі. Наприкінці 2013 року розпочалися зміни в історичному процесі країни, які відобразилися на різних аспектах суспільного життя українців. Останнім часом в Україні волонтерський рух став досить поширеним явищем громадської діяльності. Раніше добровольці переважно допомагали дитячим закладам, хворим та малозабезпеченим верствам населення, але зараз їхня сфера діяльності значно розширилась. Після початку військових дій на сході України волонтерство стало ще популярнішим. Здебільшого через оперативність реагування на нові для українства реалії, спроможність надання ефективних відповідей на зовнішні виклики, необхідність подолання складних проблем, пов'язаних з підтримкою обороноздатності держави, турботою про захисників її цілісності та незалежності, подекуди на протигагу певній беспорядності державних органів, до компетенції яких належить вирішення цих завдань, волонтерська діяльність здобула всенародну повагу.

У сучасних умовах благодійна та волонтерська діяльність є необхідною складовою ефективної некомерційної сфери державного функціонування та важливою частиною соціально-правового життя країни, що сприяє формуванню європейського, демократичного співтовариства. Стало зрозумілим, що

організації, які займаються благодійністю та волонтерством, здійснюють значну кількість зловживань. Більш того, контролюючі органи не завжди ефективно контролюють діяльність таких об'єднань. Тому, виникає потреба в ефективному нормативно-правовому регулюванні їх діяльності. Це є надзвичайно важливим для нашого суспільства та потребує негайного вирішення, щоб забезпечити ефективну роботу цих організацій.

Україна має значний волонтерський рух, але він зіткнувся зі значною кількістю проблем через практично повну відсутність законодавчого поля. Чітке законодавче регулювання стає невідкладною потребою для повноцінної діяльності волонтерів в Україні, які об'єднують все більше громадян. Держава повинна діяти своєчасно та зробити це завданням першочергової ваги та стратегічним пріоритетом в розробці нової політики для України. Державні органи повинні усвідомити важливість розв'язання проблем, що стоять перед ними. Успіх намічених змін залежить від політичної волі, своєчасності внесення змін та доповнень до існуючих нормативно-правових актів. Українське законодавство, що регулює діяльність волонтерів, повинно відповідати нормам та стандартам міжнародної практики волонтерської діяльності.

На сьогоднішній день нормативно-правова база, що регулює діяльність волонтерів, включає в себе: Конституцію України; міжнародно-правові акти; Цивільний кодекс України; Господарський кодекс України; Податковий кодекс України; Митний кодекс України; закони України; підзаконні нормативні акти України. В цілому законодавча база України, що базується на нормах Конституції України [1], регулює суспільні відносини у сфері здійснення благодійництва та волонтерства, має багато позитивних рис.

У волонтерській сфері в Україні постійно виникають проблеми, які в основному пов'язані з недосконалістю законодавства, що регулює цю діяльність. Насправді, хоча Закон України «Про волонтерську діяльність» містить перелік видів волонтерства, воно не чітко визначає їх сфери застосування. Це веде до плутанини, поняттєвого нерозуміння та неточного

вибору форми волонтерства суб'єктами даних правовідносин, що негативно відбивається в діяльності волонтерства [2].

Однією зі суттєвих проблем правового регулювання діяльності волонтерських організацій є зловживання зі сторони таких організацій особливим статусом оподаткування при наданні гуманітарної допомоги. До інших проблем можна віднести правопорушення, що стосуються волонтерської діяльності, а також пасивність та неефективність роботи наглядових рад.

Під час аналізу законодавства волонтерської діяльності можна виділити такі питання, що досі залишаються проблемними, зокрема: обмеження віку для осіб, які можуть займатися волонтерською діяльністю, низький рівень залучення дітей до волонтерства, недостатня базова державна підтримка волонтерів, недостатня розвиненість онлайн-форм волонтерства, відсутність фінансової підтримки для волонтерських проєктів з державних та місцевих бюджетів, відсутність державної цільової програми для підтримки та розвитку волонтерської діяльності.

В українському законодавстві немає визначення терміну «волонтерська діяльність онлайн», і цьому виду волонтерства не приділяється достатньо уваги. Однак, у контексті діджиталізації онлайн-волонтерство стає все більш популярним у світі, дозволяючи дистанційну взаємодію з людьми з усього світу за допомогою мережі Інтернет. Умови пандемії COVID-19, війна, змушують багатьох людей звертатися до комунікації та підтримки онлайн. Це створює можливості для волонтерської діяльності, яка може залучати немобільних та маломобільних громадян, таких як (особи з інвалідністю, які мають проблеми з пересуванням; люди похилого віку; особи, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною; особи, які не мають можливостей на вільне пересування тощо). Рішенням цієї проблеми є те, що необхідно звернути увагу органів місцевого самоврядування та організацій громадянського суспільства на форму волонтерства, пов'язану з онлайн-діяльністю. Для цього варто вивчити міжнародний досвід з організації онлайн-волонтерства в різних типах організацій.

Після аналізу волонтерського руху в Україні на сучасному етапі можна зробити висновок, що волонтерство є невід’ємною ознакою сучасного українського суспільства, але в ньому існують проблеми, зокрема прогалини у законодавстві. Ця проблема може бути вирішена шляхом вивчення реальних потреб тих, хто потребує допомоги, визначення прогалин у законодавстві, які ускладнюють розвиток волонтерства, та підготовки висококваліфікованих фахівців, які зможуть професійно впроваджувати розроблені концепції та програми волонтерської [3]. Також, необхідним кроком для врегулювання проблем, які виникають в волонтерства, є впровадження комплексної реформи, головне завдання якої полягатиме у вдосконаленні чинного законодавства України в сфері діяльності благодійних та волонтерських організацій. Все це має стати завданням першочергової ваги у здійсненні нової успішної політики країни.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv/sp:max50:nav7:font2#Text>
(<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>)
(дата звернення: 23.03.2023).
2. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. Дата оновлення: 01.01.2023 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 23.03.2023).
3. Давидюк В. Проблемні аспекти діяльності благодійних організацій в Україні та перспективи їх вирішення. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 12. С. 178–182. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/12/34.pdf> (дата звернення: 23.03.2023).

*ЛІСНА ІВАННА,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри історії та теорії держави та права
Чорноморського національного університету імені Петра Могили*

*СОЛОПОВА ЮЛІЯ,
студентка 3 курсу Юридичного факультету
Чорноморського національного університету імені Петра Могили*

СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ

У сучасному світі люди перебувають у глобалізованому та швидко мінливому середовищі, яке ставить перед ними нові виклики, що вимагають переосмислення ролей держави, її функцій, можливостей та відповідальності перед громадянами. Сьогодні країни здатні вирішувати численні складні виклики, які постають перед ними, але це вимагає ефективної та швидкої реакції. У двадцять першому столітті перед Україною постало багато складнощів, тож забезпечення соціальної безпеки людей стало критичним фактором для стабільності та розвитку держави. Обмежені ресурси та наявність обмежених державних структур та організацій, перешкоджали досягненню необхідного рівня соціальної безпеки. У зв'язку з цим і поширилась діяльність волонтерства, як важливого складового соціальної безпеки держави в умовах безпекових викликів.

Волонтерство є важливою та актуальною проблемою не лише для України, а й для всього світу. Існує багато причин, чому волонтерство є ефективним засобом для вирішення складних проблем окремих осіб, суспільства та довкілля. По-перше, багаторічний досвід використання волонтерської роботи довів, що вона є ефективним способом вирішення складних особистих, соціальних та екологічних проблем. По-друге,

волонтерство часто привносить у соціальну сферу нові, креативні та сміливі ідеї для вирішення найгостріших і найскладніших проблем. Тож завдяки йому, на перший погляд, безвихідна ситуація знаходить вихід.

Збільшення чисельності волонтерського руху в Україні завжди вимагало термінового врегулювання законодавчої бази, яка визначатиме організаційні та правові принципи здійснення волонтерської діяльності, розвитку волонтерства, статусу волонтерів, джерел фінансування тощо. Незважаючи на значний потенціал волонтерства в Україні, правове регулювання цього явища було недостатньо розвиненим і містило ряд проблем. Однією з основних була відсутність достатньо розробленого та систематизованого законодавства щодо волонтерства. Відсутність спеціального закону, спрямованого на регулювання волонтерської діяльності, унеможлиблювала формування чіткої та послідовної політики держави щодо розвитку та підтримки волонтерського руху в Україні, підвищення соціальної значущості волонтера, усунення перешкод щодо використання волонтерської допомоги.

З моменту проголошення незалежності та до сьогоднішня Україна зробила значний крок у забезпеченні правових умов для розвитку волонтерства в країні. Перші кроки в цьому напрямку були зроблені 24 серпня 1991 р. на позачерговій сесії Верховної Ради УРСР коли був ухвалений Акт незалежності України. З цього моменту почалося формування законодавчої, виконавчої та судової гілок державної влади, створення різних громадських організацій та благодійних фондів. Волонтерський рух також почав розвиватися швидкими темпами, що підтверджується існуванням великої кількості благодійних організацій, цільових благодійних програм та волонтерських організацій в країні.

Нормативно правовий акт який став першим, що свідчив про значущість волонтерської діяльності, було розпорядження Президента України від 22 березня 2001 року «Про організацію проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів». Цей акт зобов'язував органи державної влади

забезпечити підтримку громадським організаціям [1]. Роль волонтерства у соціальній сфері визнана на державному рівні і це знаходить своє підтвердження в окремих законодавчих документах.

21 червня 2001 року було прийнято Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». Поняття волонтерського руху описувалось, як добровільна та неприбуткова діяльність, яка має суспільно корисний характер. Цей рух передбачає добродійну діяльність від людей, які діють з мотивації допомогти тим, хто потребує цього. Одним з напрямків державної політики в сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю є сприяння розвитку та підтримка волонтерського руху. Цей напрямок має на меті залучення більшої кількості людей до добровільної діяльності та підтримки соціальних ініціатив, що відповідають потребам суспільства [2].

19 червня 2003 р. Законом України «Про соціальні послуги», на законодавчому рівні було визначено, що волонтером є фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер [3].

Україна прийняла основний нормативно-правовий акт щодо волонтерської діяльності 19 квітня 2011 року. Закон «Про волонтерську діяльність» регулює права, обов'язки та правовий статус волонтерів, визначає принципи волонтерської діяльності та форми її державної підтримки [4]. Цей закон стимулює розвиток волонтерського руху в Україні та сприяє залученню волонтерів до надання соціальної підтримки та допомоги особам з обмеженими можливостями, похилого віку, малозабезпеченим, безпритульним та іншим. Крім того, волонтерська допомога може використовуватись під час організації та проведення масових культурних та спортивних заходів загальнодержавного значення. Згідно з вказаним законом, волонтери мають право на належні умови здійснення волонтерської діяльності, включаючи отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови здійснення такої діяльності, а також забезпечення спеціальними засобами захисту, спорядженням та обладнанням тощо.

Кінець 2013 року та початок 2014 року, коли в Україні відбулась Революція Гідності та ескалація війни на сході держави, стали кульмінаційним моментом для розвитку волонтерської діяльності в країні. Ці події викликали прийняття нових Законів та внесення змін до існуючих нормативних актів. Після анексії Криму та початку війни на Донбасі в Україні відбувся значний розквіт волонтерства, який став найбільшим за всю історію незалежності країни. Міністерство фінансів України 30 січня 2014 року прийняло наказ «Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції», який впровадив реєстр волонтерів, що надають допомогу в антитерористичній операції та містить інформацію про них [5].

У 2015 році Верховна Рада України прийняла Закон «Про пробацію», який описує роботу волонтерів як допомогу органам пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи [6].

Отже, Україна має динамічно розвиваючийся волонтерський рух, який виявляється в різних сферах держави, таких як політична, економічна, екологічна та соціально-культурна. Фактори, що призвели до створення законодавчої бази для волонтерства, включають проголошення незалежності України, соціальний вплив, Революцію Гідності та конфлікт на сході України.

Прийняття Закону України «Про волонтерську діяльність» свідчить про визнання державою важливості волонтерського руху, як складової громадянського суспільства. Цей закон підвищує рівень організації діяльності волонтерів та зміцнює законодавчу базу. Волонтери є довіреними громадянами, яким люди найбільше довіряють.

Список використаних джерел:

1. Про організацію проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів : Розпорядження Президента України від 22.03.2001 р. №67/2001-рп. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/672001-rp-570> (дата звернення: 23.03.2023).

2. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. Дата оновлення: 15.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення: 23.03.2023).

3. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № Д 2671-VIII. Дата оновлення: 27.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 23.03.2023).

4. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. Дата оновлення: 01.01.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 23.03.2023).

5. Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції : наказ Міністерства фінансів України від 30.10.2014 р. № 1089. Дата оновлення: 16.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1471-14> (дата звернення: 23.03.2023).

6. Про пробацію : Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 23.03.2023).

ЛУК'ЯНЕЦЬ ТИМОФІЙ,
*студент 3 курсу Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ПЕСЦОВ РУСЛАН,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПРАВОВЕ ЗАПОБІГАННЯ ПРОДАЖУ ТА НЕДОЦІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Сьогодні волонтерський рух в Україні є одним із найвизначніших явищ у нашій державі. Його внесок у прийдешню перемогу неможливо переоцінити. Однак в останній час діяльність волонтерських фондів та окремих волонтерів була затьмарена скандалами щодо розкрадання гуманітарної допомоги й створенням псевдо волонтерських фондів та збором коштів окремими фізичними особами які мають на меті власне збагачення шляхом шахрайства.

Метою нашої роботи є аналіз проблематики продажу та недоцільного використання гуманітарної допомоги в українському суспільстві, проблем кримінально-правової оцінки та правовий аналіз нових законодавчих актів які спрямовані на розв'язання цієї проблеми.

Відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу» гуманітарна допомога це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю,

важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту [1].

Зважаючи на збройну агресію та обурення українського суспільства через недоброчесні дії деяких громадян, законодавець мусив врегулювати питання належного використання гуманітарної допомоги та покарання тих осіб, що зловживають скрутним становищем інших. Проблематика кримінально-правової оцінки продажу гуманітарної допомоги в Україні ще не одержали належного наукового осмислення та практичного відображення, оскільки дана проблема стала масовою та актуальною лише з початком повномасштабного вторгнення.

Найвизначнішою новацією у сфері запобігання правопорушень пов'язаних з гуманітарною допомогою є прийнятий 24 березня 2022 року Верховною Радою ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги». Завдяки чому у Кримінальному Кодексі України з'явилася нова ст. 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної правової допомоги» [2].

У відповідній статті Кримінального кодексу зазначено, що продаж предметів гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі, повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, а також ці ж незаконні дії із гуманітарною допомогою, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану, є неправомірним. При цьому законодавець зазначає що відповідальність за

використання гуманітарної допомоги не за призначенням настає не лише під час воєнного стану. Такий період виступає обставиною, за наявності якої покарання буде значно тяжчим, ніж у мирний час.

Однак не зважаючи на дану новацію низка дослідників зазначає що дана стаття має низку проблем кримінально-правової оцінки. Одна з них полягає у неправильній оцінці правової природи внесених у КК змін. Позаяк метою запровадження відповідної норми законодавець називає «встановлення кримінальної відповідальності за нецільове використання гуманітарної допомоги під час воєнного стану». При цьому оголошеної мети досягнути неможливо у зв'язку із тим, що за ті форми «нецільового використання гуманітарної допомоги», які закріплено у ст. 201-2 КК України, кримінальна відповідальність була встановлена і до прийняття аналізованого закону. Таким чином, фактично відбулася не криміналізація, на яку спрямовувався законопроект, а диференціація кримінальної відповідальності. Така неправильна оцінка правової природи того, що відбулося із появою у КК України ст. 201-2 тягне за собою проблеми із кримінально-правовою оцінкою відповідних посягань, адже виникає невиправдана конкуренція кримінально-правових норм.

Також 27.04.2022 року у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 7321 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо вдосконалення окремих питань, пов'язаних із незаконним продажем гуманітарної допомоги)». Суть запропонованих змін стосується введення у Кодекс України про адміністративні правопорушення ст. 166-28 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги», в якій зазначено що продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України [3].

Однак, як зазначає Марін О. К., зміст запропонованих змін тільки підтверджує зроблені висновки про фактичну декриміналізацію розтрата гуманітарної допомоги й по суті спрямований на виправлення ситуації, яке, так само, видається не найкращим варіантом. Якщо цей законопроект буде прийнято ми одержимо ще одну нетипову ситуацію у правозастосуванні, де конкурувати будуть норми різних галузей права [4].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що проблема продажу та недоцільного використання гуманітарної допомоги в умовах російсько-української війни є гострою. Всупереч законодавчому закріпленню відповідальності за дане правопорушення існують проблеми їх кваліфікації які потребують їх законодавчого усунення.

Список використаних джерел:

1. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 07.04.2023).

2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги : Закон України від 24.03.2022 р. № 2155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text> (дата звернення: 07.04.2023).

3. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо вдосконалення окремих питань, пов'язаних із незаконним продажем гуманітарної допомоги) від 27.04.2022. № 7321. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39508>(дата звернення: 07.04.2023).

4. Marin O. K. Problems of criminal-legal assessment of illegal use of humanitarian aid under the criminal code of ukraine. Juridical scientific and electronic journal. 2022. No. 6. P. 334–338. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/74> (date of access: 07.04.2023).

МЕДВЕДЕВ ІГОР,
*кандидат наук з державного управління,
доцент Комунального закладу Тростянецької міської ради
«Музейно-виставковий центр «Тростянецький»,
м. Тростянець, Сумська область*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДІЙ ОКУПАЦІЇ ТРОСТЯНЕЦЬКОЇ ОТГ У 2022 РОЦІ З ПОЗИЦІЇ БЕЗПЕКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Актуальність дослідження. Сучасний стан закладів музейної справи в Україні, повномасштабна війна з російським агресором поставила перед представниками публічного управління та фахівцями з музейної справи нові вимоги до використання та застосування інформаційних на комунікаційних технологій. Музей в Україні повинен відповідати сучасним вимогам до забезпечення інформаційної безпеки, що повинні вирішувати низку проблем із застосуванням технічних та інформаційних ресурсів в діяльності музейних експозицій та проведенні екскурсійної роботи [1, с. 370]. Разом з тим реалізація функції безпеки спонукає працівників музейних установ (наукових співробітників, екскурсоводів, методистів) підвищувати власні компетентності. Однак, реалізація функції безпеки в закладах культури лежить у площині безпеки національної. Війна в Україні триває. Українському народу треба тримати «інформаційний фронт». Важливе місце в цій боротьбі належить механізмам соціологічного та соціального дослідження стану на деокупованих територіях. Важливою складовою частиною інформаційної та ідеологічної роботи є встановлення та документування російських злочинів у 2022-2023 роках. Вже сьогодні працівники музеїв в Україні створюють нові експозиції присвячені російській агресії та героїчній боротьбі українського народу проти цієї навали. Одним трендів інформаційної складової безпеки України є створення сучасних музейних експозицій за допомогою комп'ютерних технологій. До того ж, уявити сьогодні діяльність сучасного музею без процесу

диджеталізації неможливо. Отож, можна впевнено стверджувати, що роботу в цьому напрямку треба започатковувати на здійснювати [2, с. 360]. Певний досвід у цьому плані напрацьований науковими співробітниками Комунального закладу Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр «Тростянецький». Місто Тростянець Сумської області було окуповано 24 лютого 2022 р.. З 24 лютого по 25 березня 2022 року було пошкоджено велика кількість дорожнього покриття та будинків у м. Тростянець. Сильно пошкоджено центр міста. Майже місяць Тростянець знаходився під окупацією. Окупанти розмістили свою техніку поміж житлових кварталів та стали патрулювати вулиці. Було заміновано цвинтар. Люди жили місяць без води, газу та електрики. Половина мешканців були змушені залишити місто. Магазини були зруйновані. Окупанти розмістилися в готелі, в будівлі поліції, адміністративних будівлях. Зруйновано залізничний та авто вокзали, зруйновано приміщення шоколадної фабрики. Пошкоджено 1000 приватних осель. 150 квартир повністю зруйновано. Повністю зруйновано 62 приватних будинків, 5 багатоповерхових будинків, у яких розміщено 120 квартир. На території колишнього цегляного заводу, де проходить траса Тростянець-Лебедин був розміщений один з основних опорних пунктів окупантів. Саме тут жили 50 окупантів. В одному з приміщень цегляного заводу був склад боєприпасів. Саме тут розташовувався танковий підрозділ з 50 танків. При відступі окупанти одягали цивільну одягу та намагалися вивезти награване на забраному у жителів автотранспорті. Ще в січні почалась тенденція організовувати територіальну оборону. 21 січня відбувалася нарада у Охтирській районній державній адміністрації. Мова йшла про батальйон територіальної оборони. Охтирська адміністрація просила у Тростянця кошти для організації територіальної оборони в Охтирці. В Тростянці не було підрозділів на той момент військових підрозділів. 21 лютого Ю. А. Бова брав участь у форумі, який було присвячено безпеці. На той момент в Тростянці не було зброї. В Тростянці була розроблена програма по розвиток територіальної оборони (300000 грн). 24 лютого через села Семереньки та Пічіни було

здійснення вторгнення. Кілька тисяч військових було м. Охтирка. Перша інформація про напад прийшла 24 лютого о 4:30 — (інформація від старост старостинських округів). 24 лютого на 8 годину ранку було зібрано активістів, які планували захищати громаду (150 осіб). Був організований загін комунальників, які озброєні пилками для того, щоб здійснювати перешкоджання проїзду транспорту загарбників. Були визначені місця, де можна затримати просування окупантів. Ці завдання виконувалися. Такі завали були зроблені у селах Семереньках, Люджі, Верхолюджі. Одна колона зупинилася саме в Семереньках. Інша через Ніцаху та Люджу рухалася в Тростянець. В Тростянець зайшло більше 100 одиниці техніки. Зі зброї в наявності в м. Тростянець було 2 карабіни. Тисячі росіян входили в м. Тростянець. Був відправлений транспорт до м. Суми по зброю. Але зброю в Сумах отримана не була. Також були організовані спроби отримати зброю в м. Лебедин. 30 осіб виїхали в напрямку Лебедин. Ввечері в м. Лебеден були отримані зброя та боєзапас. Була отримано 4 автомата та патрони. У цей же день увечері була проведена оперативна зустріч із керівництвом 81 бригади. Передавалася оперативна інформація по Тростянецькій ОТГ для керівництва підрозділу. Ця інформація була дуже потрібна для військових, бо перевага у кількості військових спостерігалася на боці ворога. Інформація збиралася по всім селам Тростянецької ОТГ. Плани у окупантів (по відомості з знайдених документів) були не зупинятися в м. Тростянець а рухатися на Полтаву та Київ. В Тростянці в перші 2-3 дні заходилося командування однієї з російських армій. Інформація, яка збиралася давала можливість зустрічати ворога у Артемо-Рястівці та Мащанці. Саме тут окупантів почали зупиняти. 25-26 лютого на Тростянецької ОТГ з'являється підбита та поламана техніка ворога. Одна САУ стояла в селі Мартинівка. 25 лютого вона там розмістилася. Були проведені розвідувальні операції. Також опрацьовувалися варіанти захоплення техніки на потребу українських військових. 28 лютого 2022 року на територію Тростянецької ОТГ заходять нові колони техніки окупантів. Це були більш потужні загоны. Перші 2 танки були фізично спалені і Артемо-Рястівці. У

Тростянці починають у цей час працюють партизани. В цей час починається контакти з м. Охтирка (бригада 91). Була отримана зброя та були організовані диверсійні групи, які працювали по Тростянецькій громаді. Були віддані команди роздати продукти населенню та організувати випікання хліба по школам, була організована волонтерська служба. Не відома доля 18 людей, які зникли в Тростянці. У понад 10 людей знайшли з явними ознаками катувань. Перша російська техніка була знищена у Артем-Рястівці та розібрана у с. Машанка. У с. Білка були захоплені засоби зв'язку, які потім використовувалися для інформації військових. Було знищено 28 одиниць техніки точним керованим вогнем у с. Білка. 13-14 березня 2022 року був знищений штаб армії окупантів та її керівництво. 21 березня загинув Іван Мартиновський. Мінометна батарея окупантів, що знаходилась на шоколадній фабриці біля Красно-тростянецької лісодослідної станції, Тростянецькій міській лікарні. 25 березня 2022 року окупанти виходять на кордони з російською федерацією. До 18 березня 2022 р. квадрокоптер громади м. Тростянець передавав інформацію для військових. Він зафіксував 9 одиниць САУ та 3 одиниці установок «Град», що базувалися на площі 40 армії. Окремий дивізіон окупаційної артилерії розташовувався на залізничному вокзалі. «Гради» із Жигайлівки вели вогонь м. Суми. 7 березня 2022 р. було оформлене територіальне добровільне формування в м. Тростянець. Почалося постачання зброї та боєприпасів та оснащення. В Тростянецькій громаді 37 населених пунктів. З усіх населених пунктів на телефон надійшло тисячі дзвінків. У березні 2022 р. в Тростянці був знайдений житель с. Боромля, якого катували. Ця людина фотографувала та знімала на камеру техніку окупантів. Його особистість було встановлено (Вишневський Дмитро Олександрович). До 29 березня 2022 р. він не був опізнаний. Також невідома доля 3 чоловік з с. Боромля. Немає інформації про Андрія Охріменко, який роживав в Сумах та теж загинув у с. Боромля. В Тростянецькій громаді загинуло 52 людини (з них двоє дітей). Поранено було 24 людини. Полонених 22 (відомо, що ці люди знаходяться у полоні). Закатованих 6 (із явними ознаками катувань).

Неопізнаний трупів 3. Безвісті зникло — 18 людей. Украдено окупантами 60 камер спостереження по місту, 2 монітори, сервер. В будівлі міськради. В цій же будівлі було встановлено 5 розтяжок. В будівлі Тростянецької міської ради розташувався штаб кантемірівської дивізії. Всі заступники та секретар Тростянецької міської ради залишалися в місті. Кожному була дана команда змінити місце проживання (виїхати з своїх осель). Рація давала можливість в режимі реального часу реагувати на події. Місцеві жителі реально координували вогонь. За допомогу Україні ворог карав жорстоко. В приміщенні вокзалу звозили всіх, стосовно кого виникали будь-які підозри. Масштаби руйнувань можна побачити відразу прибувши на залізничну станцію. Інфраструктура міста дуже постраждала. Серед пошкоджених будівель місцева лікарня. Її розстрілював російський танк. У хірургічному відділенні снаряд пробив дві стіни. Просто дивом працівники не були поранені. Після обстрілу в лікарню прийшли російські солдати. Кілька діб горіла «Шоколадна фабрика». Бісквітних цех вигорів повністю. Оперативна військова потреба у будь-якій цифровій відео і фото фіксації була у ЗСУ була. Здійснювалася ця фіксація для: 1) передачі даних ЗСУ; 2) документування злочинів війни; 3) фіксація та документування знищеної на території Тростянецької ОТГ Охтирського району Сумської області. Якщо, перша мета фіксації досягнута, і м. Тростянець було деокуповане повністю 26 березня 2022 року, то по двох інших напрямках потрібно ще працювати. Головою Тростянецької ОТГ Юрієм Анатолійовичем Бовою поставлено завдання розробити пакет інформаційного матеріалу для створення в м. Тростянець «Музею визволення». Інформаційні ресурси та технології дають змогу не тільки збирати інформацію, а й активно її використовувати у роботі закладів культури та освіти. Так науковими працівниками Музейно-виставкового центру «Тростянецький» зібраний матеріал, який оброблений за допомогою Google інструментів та дає можливість у доступній та разом з тим якісній формі доносити важливу інформацію до споживачів. Досвід свідчить, що зберігати цю інформацію слід на зовнішніх або ж глобальних носіях. Перше, що намагається

нищити окупант то техніка, в тому числі комп'ютерна. Також техніка є для ворога цінним трофеєм. Керівництво Комунального закладу Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр «Тростянецький» взяло курс на створення за допомогою як традиційних так і цифрових технологій сучасного музею «Боголюбове – європейський форпост: від середньовіччя до XXI століття». Також одним з напрямків наукової роботи визначена тема «Практичні, документальні та соціально-статистичні виміри російської агресії на території Тростянецької ОТГ Сумської області (лютий-березень 2022 р.)».

Список використаних джерел:

1. Медведєв І. Музейна педагогіка як інструмент реалізації інформаційної політики в умовах війни. // Матеріали науково-практичної конференції «Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного стану». Київ. Інститут педагогіки НАПН України. 14 вересня 2022 р. С. 366-371.

2. Медведєв І., Шевлякова Н. Педагогічне сприяння організації освітньої діяльності засобами музейної педагогіки в умовах бойових дій. (на прикладі Комунального закладу Тростянецької міської ради «Музейно-виставковий центр «Тростянецький»). Матеріали науково-практичної конференції «Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного стану». Київ. Інститут педагогіки НАПН України. 14 вересня 2022 р. С. 362-366.

НАЙДА ІННА,
*кандидат наук з державного управління,
доцент, доцент кафедри права
Київського кооперативного інституту бізнесу і права*

ВОЛОНТЕРСТВО ТА ПАТРІОТИЗМ ЯК НЕВІД'ЄМНІ СКЛАДОВІ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Активізація волонтерського руху в Україні, розповсюдження діяльності численних благодійних організацій, програм обміну, цільових благодійних міжнародних програм сприяють тому, що в суспільній свідомості українців термін «волонтерство» сприймається як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значимої. Таку діяльність здійснюють добровольці з особистої ініціативи або ж від імені недержавної некомерційної організації чи об'єднання [1].

Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України передбачає, що однією із форм патріотичного виховання є саме волонтерська діяльність, яка в свою чергу є однією із засобів формування патріотичних якостей особистості.

Сучасна учнівська молодь вважає волонтерство діяльністю, якою надзвичайно важливо займатися. Любов до людей, до Батьківщини та можливість побачити реальну віддачу від докладених зусиль є, на нашу думку, основною мотивацією морально-патріотичної добровільної праці. Серед особистих мотивів, ми, у ракурсі нашого наукового дослідження, можемо виділити такі: національна свідомість, патріотизм, вплив друзів, захист інтересів держави тощо. Разом з тим, волонтерська діяльність є формою благодійництва, що ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, безкорисливості, неприбутковості. У Законі України «Про волонтерську діяльність» визначено, що волонтер – це фізична

особа, яка добровільно здійснює благодійну неприбуткову та умотивовану діяльність, що має суспільнокорисний характер. Волонтерами можуть бути особи, які досягли 16 років або, як виняток (за згодою одного з батьків або особи яка, його заміняє), з 15 років [2, с. 194].

Від того, що бачить підліток чи вже молода особистість навколо себе «усе, що відбувається в світі, стосується мене». Про це писав В. О. Сухомлинський. Він побачив через призму років потребу у волонтерстві, яка сьогодні так популярна у світі. Розуміння цього принципу молодим поколінням в сучасному ХХІ ст., в епоху політичних конфліктів та війни в Україні, світової екологічної катастрофи є надзвичайно важливим. Це розуміння приходить з працею та людськими відносинами. Щоб розвинути цю рису, кожен має дбати про живе і прекрасне. Громадянське та патріотичне почуття з'являється лише тоді, коли в роки дитинства в молодого покоління було почуття любові та відповідальності за найдорожче [3, с. 161].

Волонтерська діяльність є важливою опорою для освітньо-виховного процесу. В основу освітньо-виховного процесу щодо розвитку патріотичних почуттів мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї і школи.

Патріотичне виховання спрямовується на залучення учнів до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Воно здійснюється на всіх етапах навчання в школі, забезпечується всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України [4].

Розвиток волонтерства свідчить про зростання соціальної активності дітей та молоді, які мають патріотичне та громадянське спрямування. Вони цікавляться історією своєї країни, беруть участь в ініціативах на підтримку

армії, допомагають дітям та дорослим у кризових ситуаціях, висловлюють публічно свою патріотичну позицію.

Активна волонтерська діяльність розвиває у дітей та молоді необхідні життєві навички і професійний досвід, розвиває інтелектуальний рівень, є основою для розбудови громадянського суспільства та його добробуту. Тому волонтерство та патріотизм є невід'ємними складовими освітньо-виховного процесу серед дітей та молоді.

Список використаних джерел:

1. Томіна В. Ю., Пашаєв А. З. Порівняльно-правовий аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства в питаннях волонтерської діяльності. Південноукраїнський правничий часопис. № 2. 2019. С. 13-16. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/2/5.pdf>

2. Петришин Л., Кульчицький В. Волонтерська діяльність у патріотичному вихованні учнівської молоді в умовах суспільних конфліктів. file:///C:/Users/38097/Downloads/193_TiR_26%20(7).pdf

3. Василь Сухомлинський [Текст]: наук.праці упоряд. та наук.ред. П. Сікорський, Д. Герцюк. Львів : Бадікова Н.О., 2018, - 252 с.

4. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: <https://school5.if.ua/natsirnalno-patriotychne-vyhovannya/> (дата звернення: 04.04.2023).

РАШКОВСЬКА ІЛОНА,
*кандидат психологічних наук, доцент,
заступник директора з наукової роботи
Науково-дослідницького центру «Інститут сімейної та молодіжної
політики імені Олександра Яременка»
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВОЛОНТЕРА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Події останніх років в Україні демонструють сильне піднесенням волонтерського руху. По-перше, війна на сході нашої держави викликала хвилю появи людей, що вважали за потрібне допомагати людям, що знаходились в складних умовах життя, викликаних військовою агресією росії, а, також, людей, що допомагали армії.

Потім епідемія COVID-19 теж продемонструвала бажання безоплатно допомогти населенню, лікарям та всім, хто потребував допомоги у боротьбі з хворобою.

Повномасштабне вторгнення в Україну військ росії знов дало поштовх до нової хвилі розвитку волонтерського руху. Складається враження, що в нашій країні «волонтерять», майже всі. Але, насправді, робота волонтера вимагає певної психологічної структури та мотивації. Нагадаємо визначення даного явища. Волонтерство – це добровільна діяльність особистості, що спрямована на надання безоплатних послуг людині або групі людей в соціальних сферах життя.

Юридичного визначення цього поняття, на жаль, сьогодні не існує, і дане слово досить часто вживають в самих різних ситуаціях. Волонтер добровільно надає свої послуги, будучи переконаним, що його діяльність несе користь суспільству. Наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених демонструють основні концептуальні підходи до організації волонтерського

руху в Україні. Дослідження мають як теоретичний так й практичний зміст. У багатьох статтях систематизується досвід організації волонтерських шкіл, проведення тренінгів, реалізації волонтерських програм у різних регіонах країни, конкретні форми роботи волонтерів, що застосовуються на практиці на практиці. При цьому велике значення має вже нагромажений досвід у психології, педагогіці, соціальній педагогіці, соціальній роботі завдяки науковим працям О. Безпалько, Р. Вайноли, І. Звереві, А. Капської, О. Карпенко, Н. Комарові, Т. Лях, Л. Міщик, О. Стецькова, С. Толстоухової, О. Яременко та ін. [1, с.12].

У контексті ідеяких дослідників волонтерську працю можна психологічну структуру волонтерської праці можна розглядати як альтруїстичну чи просоціальну поведінку. Наприклад, Е. Ільїн, розглядає її як прояв просоціальної поведінки пов'язаний із двома мотивами: морального обов'язку та морального співчуття [1, с. 16]. За його позицією, людина з моральним обов'язком здійснює альтруїстичні вчинки заради морального задоволення, самоповаги, гордості, підвищення моральної самооцінки (уникнення або усунення викривлення моральних аспектів Я-концепції уявлення про себе), ставлячись при цьому до об'єкта допомоги по-різному (і навіть іноді негативно). Такий волонтер, як правило, налаштований прагматично й наслідком його волонтерської діяльності часто стає підвищення соціального статусу, отримання нової посади на роботі тощо. Люди з моральним обов'язком (а це в основному особи авторитарного типу) характеризуються підвищеною особистою відповідальністю. Людина з моральним співчуттям проявляє альтруїзм у зв'язку з ідентифікаційно-емпатичним злиттям, ототожненням, співпереживанням, але іноді виражається виключно на словах, без опредмечування у діях. При цьому альтруїстичні прояви нестійкі, а сфера добровольчих інтересів широка і різноманітна (від допомог хворим до підтримки безпритульних тварин).

Таким чином вчені виділяють наступні особливості особистості сучасного волонтера та певні мотиви його діяльності. До них, насамперед,

відносяться як внутрішні так і зовнішні мотиви, що є в кожній роботі. До внутрішніх мотивів волонтерської діяльності, тобто до тих, що дають особистості можливість допомагати іншим та отримувати від цього задоволення відносяться: ідеалістичні мотиви що викликають бажання бути соціально корисним, сприяти змінам в суспільстві, відповідати добром на добро, почуття морального обов'язку і співчуття.

До зовнішніх (тобто мотивів отримання певної вигоди) обрання волонтерської діяльності відносяться наприклад: компенсаторні мотиви, пов'язані з подоланням почуття самотності, очікуванням відповідної допомоги і поліпшенням власного самопочуття; мотиви вигоди в питаннях проби себе на шляху до кар'єри отримання корисних зв'язків, суспільне визнання, розширення власного досвіду; мотиви особистісного зростання на шляху самовдосконалення, розвитку самосвідомості, самореалізації; мотиви розширення соціальних контактів – потреба спілкування, цікаве проведення часу.

Діяльність волонтерів детермінована кількома мотивами, причому вони неоднозначні і різнопланові. Всі мотиви мають право на існування, але для того чи іншого виду волонтерської діяльності одні будуть більш ефективними, ніж інші. Наприклад, найбільш ефективними будуть ідеалістичні мотиви, мотиви особистісного зростання і, можливо, компенсаторні мотиви у волонтерській діяльності зі старими, дітьми та інвалідами. Мотиви волонтерської діяльності не можуть бути хороші чи погані, правильні чи неправильні, вони просто різні, суб'єктивно-особистісні.

Психологи виявили вікові відмінності мотивів – мотив у молоді пов'язаний з бажанням спробувати себе, у людей середнього віку – з потребою в самореалізації, а у волонтерів старшого віку – мотив співчуття, турботи і милосердя. Звичайно, від спрямування мотиву багато буде залежати й у напрямі волонтерської діяльності.

У психологічній літературі часто волонтерська діяльність розглядається як результат творчого саморозвитку, самовдосконалення. Психологічний

феномен волонтерства трактується: як форма громадянської участі в суспільно корисних справах, спосіб колективної взаємодії та ефективний механізм вирішення актуальних соціальних проблем; як діяльність, яка є непримусовою; ґрунтується на прагненні допомогти; як справа, зроблена без попередньої думки про фінансову винагороду; як робота, а не гра; як добровільний вибір діяльності, який відображає особисті погляди й позиції; активна участь громадянина в суспільному житті, що виражається зазвичай у спільній діяльності в межах різних асоціацій, сприяє покращенню якості життя; як національна ідея – ідея милосердя та добродійності, ресурс філантропії – людинолюбства, добродійності, благодійної діяльності, соціальної підтримки, заступництва й захисту знедолених громадян через милосердя [3]. Дослідження психологічної структури волонтерської діяльності потребує врахування психологічних особливостей студентської молоді. Студентство розглядається як соціальна група, яка характеризується мобільністю, метою діяльності якої є організована підготовка до виконання професійних та соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві. Активна взаємодія з різними соціальними утвореннями, а специфіка навчання у вузі сприяють формуванню у студентів активної життєвої позиції, зміцненню їхніх зв'язків з іншими соціальними групами суспільства. На студентський вік припадає процес активного формування соціальної зрілості. Соціальна зрілість передбачає здатність кожної молодої людини оволодіти необхідною для суспільства сукупністю соціальних ролей. Враховуючи те, що волонтерство являє собою особливу форму соціальної активності, яка опосередкована альтруїстичною мотивацією та здійснюється переважно в системі взаємовідносин «людина–людина», О. А. Трубнікова подала у своїх роботах п'ять основних компонентів волонтерства: компонент соціальних цінностей, мотиваційний компонент, когнітивний компонент, емотивний компонент, комунікативний компонент [12]. Волонтерська діяльність сприяє формуванню соціальної зрілості особистості студента. Волонтерська діяльність є процесом, спрямованим на реалізацію цілі. З усіх особистісних особливостей волонтера важливо виділити

психологічну готовність до добровольчої діяльності, яка включає в себе пізнавальну готовність, спонукальну, комунікативну, особистісну і виконавчу готовність. Всі мотиви і психологічні особливості волонтера визначають ефективність волонтерської діяльності, яка є складним феноменом, що включає багато психологічних аспектів.

Список використаних джерел:

1. Балашов Е. М. Психологічна структура волонтерської діяльності як засобу самореалізації студентів. Наукові записки національного університету «Острозька академія». Психологія і педагогіка. 2013. Вип. 24. С. 12–16. URL: https://eprints.oa.edu.ua/2444/1/Balashov_NZ_PSY_Vyp_24.pdf

3. Бондаренко З. П. Добродійність та волонтерство як веління часу. Думки, підказані серцем / ідея та заг. ред. М. В. Полякова ; авт.-упорядн. В. В. Іваненко, Н. П. Олійник. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2011. С. 70–81.

4. Волонтери в соціальній роботі: навч. посіб. табл. Бібліотечка соціального працівника / упорядн. : О. Главник, Н. Романова, Т. Дружченко. Київ : Главник, 2006. 127 с.

5. Горілий А. Г. Волонтерство у соціальній роботі. Історія соціальної роботи : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2004. С. 155–158.

6. Заверико Н. В. Основи управління діяльністю волонтерів: посібник для керівників волонтерських груп та програм. Запоріжжя, 2004. С. 25.

7. Закон України Про волонтерську діяльність : Відомості Верховної Ради (ВВР). 2011. № 42. 435 с. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (дата звернення: 10.04.2023 р.).

8. Лях Т. Л. Волонтерство як суспільний феномен. Волинський державний університет імені Лесі Українки. Проблеми педагогічних технологій: збірник наукових праць. Луцьк : Волинський академічний дім, 2004. Вип. 3–4. С. 139–144.

9. Лях Т. Л. Мотивація до волонтерської діяльності. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2012. № 22 (8). С. 84–91. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22\(8\)__13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22(8)__13.pdf) (дата звернення: 10.04.2023 р.).
10. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах. Діагностичний інструментарій : методичні розробки / уклад. Т. О. Рудякевич. Житомир, 2004. 48 с.
11. Сергієнко Г. З досвіду організації волонтерської діяльності майбутніх фахівців соціальної роботи. Соціальна робота в Україні : теорія і практика. 2003. № 2. С. 130–135.
12. Трубнікова О. А. Структура соціально-психологічної готовності особистості до волонтерства. Актуальні проблеми психології. Київ, 2009. Т. 7. Вип. URL: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2009_19/sb_19_48.pdf (дата звернення: 10.04.2023 р.).
13. Volunteer Engagement and Organizational Commitment in Nonprofit Organizations: What Makes Volunteers Remain within Organizations and Feel Happy? / Vecina M. L., Chacón F., Marzana, D., Marta E. Journal Of Community Psycholog. 2013. № 41 (3). P. 291–302.
14. Stukas A. A., Snyder M., Clary E. G. The social marketing of volunteerism. A functional approach. Handbook of consumer psychology Mahwah / in C. P. Haugtvedt, P. Herr, F. Kardes (Eds.). NJ : Erlbaum, 2008. P. 959–979.
15. Sundeen R., Raskoff S., Garcia, M. Differences in perceived barriers to volunteering to formal organizations. Lack of time versus lack of interest. Nonprofit Management Leadership Nonprofit Management and Leadership. 2007. № 17 (3), P. 279–300. 16. Yeung A. B. The octagon model of volunteer motivation : Results of a phenomenological analysis. Voluntas : International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations. 2004. № 15 (1). P. 21–46.

РУДА ОЛЕНА,
*студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ТОКАРЧУК ОЛЬГА,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

СОЦІАЛЬНЕ І ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

В Україні волонтерська діяльність є популярною та активною. Проте, умови безпекових викликів можуть ставити під загрозу не лише життя та здоров'я волонтерів, але й їх соціальне та правове забезпечення.

Уряд України прийняв ряд заходів для підтримки волонтерів та їхньої безпеки. Зокрема, були прийняті закони про державну підтримку ветеранів та учасників бойових дій, які забезпечують соціальний захист, включаючи медичне обслуговування та компенсації.

Нижче перелічено деякі з них:

– Закон України «Про волонтерство» визначає правову базу діяльності волонтерів, їх статус та права, а також встановлює порядок залучення волонтерів до діяльності зі збройними конфліктами.

– Закон України «Про захист прав і свобод людини під час проведення антитерористичної операції» встановлює механізми захисту прав та свобод громадян, які залучені до волонтерської діяльності під час проведення антитерористичної операції.

– Закон України «Про соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей» встановлює порядок забезпечення соціальним захистом

військовослужбовців та членів їх сімей, які залучені до антитерористичної операції та виконання завдань у зоні проведення антитерористичної операції.

– Закон України «Про охорону здоров'я» визначає правові засади функціонування системи охорони здоров'я в Україні та встановлює механізми забезпечення медичної допомоги учасникам антитерористичної операції та членам їх сімей.

– Закон України «Про статус учасників бойових дій» встановлює порядок надання пільг та компенсацій учасникам антитерористичної операції та їх сім'ям, які постраждали від наслідків бойових дій.

– Закон України «Про військовий обов'язок та військову службу» визначає правові засади військової служби, включаючи порядок залучення волонтерів до виконання військового обов'язку.

– Закон України «Про соціальний захист інвалідів війни та осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» встановлює механізми забезпечення соціального захисту волонтерів, які постраждали від наслідків воєнних дій та конфліктів, а також від інших негативних наслідків.

– Закон України «Про соціальну підтримку ветеранів бойових дій» встановлює порядок забезпечення соціальної підтримки ветеранів бойових дій та членів їх сімей, які взяли участь у війнах та конфліктах.

– Закон України «Про соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» встановлює механізми забезпечення соціального захисту дітей-сиріт та дітей, які перебувають в складних життєвих обставинах, у тому числі тих, чий батько або мати загинули під час воєнних дій.

Ці закони та нормативно-правові акти гарантують соціальне і правове забезпечення волонтерів, які допомагають у різних безпечних викликах, таких як антитерористичні операції, війни та інші конфлікти. Зокрема, вони забезпечують медичну допомогу, пільги, компенсації та інші форми підтримки для волонтерів та їх сімей, які постраждали від наслідків воєнних дій та конфліктів, а також забезпечують їх правовий захист у випадках порушення їх прав та свобод.

Також в Україні існує ряд організацій, які займаються підтримкою волонтерів. Наприклад, «Фонд розвитку волонтерства» надає правову та фінансову підтримку волонтерам, а також проводить навчання та тренінги з безпеки.

Однак, не дивлячись на ці заходи, соціальне та правове забезпечення волонтерів в умовах безпекових викликів може бути недостатнім. Тому важливо, щоб організації, що займаються волонтерством, дотримувалися вимог щодо безпеки та медичної допомоги волонтерам, а також розробляли та виконували плани евакуації та інші заходи для запобігання небезпеці.

Крім того, важливо, щоб держава забезпечувала достатній рівень соціального та правового захисту волонтерів, які знаходяться під впливом безпекових ризиків. Це можна зробити шляхом забезпечення волонтерів додатковими страховками, компенсаціями за травми та іншими формами підтримки.

Узагалі, соціальне та правове забезпечення волонтерів є важливою складовою розвитку волонтерського руху в Україні. Це не тільки забезпечує безпеку волонтерів, але й збільшує мотивацію людей долучатися до волонтерської діяльності та розширює можливості для волонтерських організацій.

Уряд та організації громадського сектору мають співпрацювати, щоб забезпечити повноцінне та ефективне соціальне та правове забезпечення волонтерів. Для цього можуть бути запроваджені програми підтримки волонтерських організацій, які надають їм необхідні ресурси для підтримки волонтерів.

Крім того, важливо залучати до цього процесу волонтерів самостійно. Вони можуть допомогти у визначенні проблем, з якими вони зіштовхуються в процесі волонтерської діяльності, та запропонувати свої рішення. Також волонтери можуть допомогти в обговоренні та забезпеченні прав волонтерів.

Отже, соціальне та правове забезпечення волонтерів є важливим елементом волонтерського руху в Україні, особливо в умовах безпекових

викликів. Необхідно продовжувати співпрацювати між урядом та організаціями громадського сектору для забезпечення безпеки соціального та правового захисту волонтерів.

Крім того, необхідно забезпечити підвищення обізнаності населення про волонтерський рух та його важливість. Це допоможе залучати більше людей до волонтерської діяльності та створювати більш сприятливу атмосферу для волонтерів у суспільстві.

Окрім цього, важливо забезпечувати безпеку волонтерів, особливо тих, які займаються волонтерською діяльністю в умовах безпекових викликів, таких як війна чи кризові ситуації. Це може включати забезпечення безпечного доступу до місць проведення волонтерських заходів, надання необхідних засобів захисту, таких як захисні маски, рукавиці, каски тощо.

Також необхідно забезпечувати підтримку для волонтерів, у яких виникають проблеми в процесі волонтерської діяльності, зокрема з приводу порушення їх прав. Це може включати забезпечення юридичної допомоги та консультування, підтримки в медичних справах, психологічної підтримки тощо.

Отже, соціальне та правове забезпечення волонтерської діяльності є важливою складовою розвитку волонтерського руху в Україні в умовах безпекових викликів. Необхідно продовжувати співпрацювати між урядом та організаціями громадського сектору для забезпечення безпеки та соціального та правового захисту волонтерів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про волонтерство» від 19.09.2019 № 1114-IX.
2. Досвід забезпечення безпеки та соціального захисту волонтерів в умовах конфлікту на сході України: аналітична записка.

3. Проект «Волонтерський законопроект»: аналіз відповідності до стандартів міжнародного права та кращих практик країн Європейського Союзу. Аналітична записка.
4. Борисенко І. В. Соціальне забезпечення волонтерів у сфері безпеки нації. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. 1(6), С. 38-42.
5. Кузик Н. Правове забезпечення діяльності волонтерів в Україні. Молодий вчений, 11(79). 2019. С. 375-377.
6. Ківшар Л. І., Кузик Н. І., & Скляренко, О. В. Соціальне забезпечення волонтерів в Україні. Юридична наука та практика, 2019. 2(22), С. 45-50.
7. Матяш Ю. В. Соціальний захист волонтерів: світовий досвід та перспективи України. Актуальні проблеми державного управління. 2019. 2(85), С. 131-137.

СТЕЦЕНКО ВАЛЕНТИНА,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ВОЛОНТЕРСТВА

Волонтерство має багату історію, яка йде з глибокої давнини. Концепція віддачі себе громаді, суспільству була частиною людської культури з самого початку цивілізації. Наприклад, у Стародавньому Римі громадяни жертвували своїм часом та ресурсами на підтримку громадських робіт міста, таких як будівництво доріг та акведуків. У середні віки релігійні ордени часто покладалися на волонтерську роботу своїх послідовників для виконання благодійних місій.

Сам терміни «волонтер» і «волонтерство» походять від латинського слова *voluntarius* — «добровільний». Ці поняття з'явилися в XVII столітті та спочатку вони були пов'язані з військовою службою. У більшості європейських країн в той час не існувало постійної армії, тому у війнах брали участь солдати-добровольці, яких і називали волонтерами.

Поступово значення терміна «волонтерство» почало змінюватися. В Англії його стали вживати і в іншому сенсі — благодійність, допомога. В англійській мові друге значення цього терміна закріпилося в кінці XIX століття, коли зростання індустріалізації та урбанізації призвело до посилення соціальної та економічної нерівності. Це, у свою чергу, стимулювало зростання організованого волонтерства, коли такі групи, як Червоний Хрест та Армія Порятунку, мобілізували добровольців для вирішення нагальних соціальних проблем, таких як бідність, голод та хвороби. Тому вже під час Першої світової війни термін «волонтер» асоціювався саме з філантропами, а не з солдатами.

У Європі волонтерство почало активно розвиватися в середні віки. Так, у Британії воно має багату історію, що простежується принаймні з часів середньовіччя, коли існував тісний зв'язок між релігією та наданням допомоги бідним та хворим. За оцінками, в 12-13 століттях в Англії було створено щонайменше 500 добровільних лікарень.

Добровольчий рух на території сучасної України з'явився після прийняття християнства в 988 році. За указом князя Володимира неможливо видавали поруч з князівськими резиденціями їжу і гроші. Тим, хто не міг дійти за допомогою, привозили на возах. Ще при Володимирі з'явилися перші лікарні та сирітські притулки де всі працювали безоплатно. А при Ярославі Мудрому відкрилися училища, в які приймали сиріт. Навчали їх за рахунок пожертвувань, які збирали з жителів найближчих сіл і міст. Крім того, селяни будували будинки погорільцям, розорювали поля сусідам, у яких не залишилося коней, безоплатно заготовляли дрова для церков і лікарень.

Початком виникнення організованого волонтерства можна вважати час заснування Червоного Хреста в 1863 році, який став першою усталеною системою медсестер армії. Метою було створити національні товариства для надання допомоги та полегшення страждань під час війни. Крім того, найважливішою віхою в історії міжнародного волонтерства стало заснування Організації Об'єднаних Націй у 1945 році. В рамках цієї організації була прийнята волонтерська програма, яка організовувала добровольців по всьому світу.

Сучасна концепція волонтерства, якою ми її знаємо сьогодні, виникла в середині 20 століття з появою таких організацій як, наприклад, Корпус миру, який відправляв американських добровольців за кордон для допомоги в проектах розвитку в країнах, що розвиваються. З тих пір ця модель міжнародного волонтерства була прийнята низкою організацій у всьому світі, оскільки вона дає людям можливість ефективно надавати допомогу там де вона потрібна.

На сьогодні волонтерські організації існують у 80-ти країнах світу. Близько 110 мільйонів людей щорічно беруть участь у добровільних програмах, де допомагають у сферах освіти, охорони здоров'я, екології, соціального захисту та багатьох інших. Добровольці надають найважливішу підтримку як під час криз, так і в мирний час. Волонтерство залишається життєво важливою частиною життя суспільств у всьому світі. Воно дає людям можливість внести свій вклад у свої громади, налагодити зв'язки з іншими та розвинути нові навички та досвід. Це найкращий спосіб долучитися та змінити ситуацію на краще.

Список використаних джерел:

1. Електроний ресурс: <https://volunteer.country>
2. Електроний ресурс: <https://www.theguardian.com/voluntary-sector-network/2015/jun/01/a-history-of-the-volunteer-how-active-citizenship-became-the-big-society>
3. Електроний ресурс: <https://bloomerang.co/blog/what-is-volunteerism-a-guide-to-the-history-benefits/>
4. Електроний ресурс: <https://1hourlife.org/the-evolution-of-volunteering/>

ТАРАНУХА ТЕТЯНА,
*студентка 3 курсу зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»
Черкаського державного технологічного університету*

ЖУРБА ІННА,
*кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри соціального
забезпечення Черкаського державного технологічного університету*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ТА ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Дедалі частіше волонтерство розглядається, як один із важливих засобів розвитку суспільства, навчання й оволодіння новими знаннями, навичками та вміннями, а також одним із способів розвивати сильну правову Україну – державу, що захищає права людини, цінує особистість, підтримує європейські цінності та формує громадянське суспільство. Підґрунтям для суспільного піднесення духу українського народу стали події Революції Гідності та початок російсько-української війни. Населення країни усвідомило не тільки власну національну та громадянську належність, але й розуміння того, якими можуть бути ймовірні наслідки російської агресії, тому об'єдналось ідеєю спротиву через волонтерські організації та рухи.

Розвиток волонтерської діяльності в Україні, вирішення наявних проблем у цій сфері потребують пошуку напрямів удосконалення її нормативно-правового й інституційного забезпечення. Серед цих напрямів важливими є: удосконалення нормативно-правової бази; розробка державної цільової програми «Сприяння розвитку волонтерської діяльності в Україні»; поліпшення порядку функціонування реєстрів волонтерів; удосконалення публічних консультацій з громадськістю; активізація роботи щодо популяризації

волонтерської діяльності; розширення знань та досвіду волонтерів через більш активну реалізацію міжнародних волонтерських програм і проєктів [1, с. 143].

Удосконалення нормативно-правової бази розвитку волонтерської діяльності. Цей напрям державної підтримки волонтерства в цілому майже досягнутий з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності» від 15.08.2022 р. Проте, залишилися невирішеними деякі питання удосконалення нормативно-правової бази [2].

Зокрема, важливим є питання удосконалення методів боротьби з псевдоволонтерством. Численні публікації та випадки з практики свідчать про поширення зловживань у сфері волонтерської роботи, активізацію шахрайських структур, що під виглядом благодійної діяльності здійснюють публічні збори коштів на власні потреби. На думку дослідників, багато в чому така шахрайська діяльність в Україні стала можливою у зв'язку з відсутністю реальних способів контролю та звітності при здійсненні благодійної діяльності [1, с. 144].

До Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» вже внесено зміни щодо зобов'язання неприбуткової організації, у тому числі благодійної організації (крім політичних партій і кредитних спілок) або територіальної громади, оприлюднювати на своєму веб-сайті звіти про використання коштів та документи (або їх засвідчені копії), що підтверджують їх використання [3].

Пропонується Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнити правовими нормами, що встановлюють адміністративну відповідальність за порушення встановленого законом порядку публічного збору благодійних пожертв та за неоприлюднення (ненадання вільного доступу) інформації про структуру та розмір доходів і витрат благодійної організації у встановленому законом порядку. Також доцільно включити до Кримінального кодексу України статтю, що передбачає кримінальну відповідальність за привласнення зібраних благодійних пожертв (благодійних грантів), призначених для вигодонабувача (бенефіціара). Важливою є думка

науковців про те, що нормативне закріплення адміністративної та кримінальної відповідальності у цій сфері дозволить належним чином переслідувати недобросовісних осіб, залучених до шахрайських схем.

У Законі України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 р. (у ред. від 03.09.2022 р.) актуальним напрямом удосконалення інституційного забезпечення політики держави щодо підтримки волонтерської діяльності визначено піднесення програмно-цільової складової цієї політики. Отже, виникла доцільність *розробки державної цільової програми «Сприяння розвитку волонтерської діяльності в Україні»*. Державна цільова програма – це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, що спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням.

Мета державної цільової програми «Сприяння розвитку волонтерської діяльності в Україні» полягає у вирішенні соціальних, гуманітарних та екологічних проблем через підвищення рівня залученості населення до волонтерської діяльності, а також налагодження ефективної співпраці та консолідації зусиль волонтерських ініціатив з органами влади.

Орієнтовний перелік заходів для досягнення мети: створення й адміністрування центральними органами виконавчої влади у партнерстві з неприбутковими організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів, іншими організаціями, що сприяють розвитку волонтерства, інформаційно-аналітичної платформи для інформування про можливості волонтерства в Україні та за її межами; створення системи професійного навчання волонтерству на базі закладу вищої освіти з метою підготовки фахівців для роботи з волонтерами; поліпшення застосування консультацій із громадськістю щодо питань розвитку волонтерської діяльності; удосконалення процедури проведення конкурсів волонтерських проєктів; активізація проведення круглих столів, семінарів, конференцій, пов'язаних з розвитком

волонтерства; сприяння використанню існуючої найкращої практики волонтерства шляхом поширення інформації у ЗМІ.

Доцільно також розробляти регіональні цільові програми розвитку волонтерського руху. Чинне законодавство наділяє місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування повноваженнями розробляти цільові програми. Важливу роль у досягненні ефективності таких програм відіграє активне залучення громадськості до процесу розробки, прийняття та контролю за їх виконанням [1, с. 144-150].

Отже, можна зробити висновки, що удосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення волонтерської діяльності в Україні на сьогодні є актуальним. Волонтерську діяльність можна вважати показником соціального розвитку суспільства – що він вище, то більше є соціальних можливостей у вирішенні нагальних проблем. Це унікальний соціальний ресурс з різними видами, формами, методами діяльності, що доповнює подальші перспективи для активізації духовного, культурного й інтелектуального потенціалу нації.

Список використаних джерел:

1. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження // Монографія. Державний інститут сімейної та молодіжної політики. Київ, 2022. С. 143-150. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnis%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності» від 15.08.2022 р. № 2519-IX. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text>

3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 11.12.2022 р. № 5073-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>

ФІЛИК НАТАЛІЯ,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

БЛАГОДІЙНИЦЬКА І ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: СПІЛЬНІ І ВІДМІННІ РИСИ

У відповідності до Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [1].

Відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» «цілями благодійної діяльності є надання допомоги для сприяння законним інтересам бенефіціарів у сферах благодійної діяльності, визначених Законом, а також розвиток і підтримка цих сфер у суспільних інтересах» [2]. Виходячи з визначення, можемо зробити висновок, що і благодійницька і волонтерська діяльність мають багато спільних рис і характеристик, проте мають різну мотивацію і форми прояву. Так, як правило більшість напрямків благодійництва мають характер фінансової допомоги для різних потреб, а волонтерство передбачає власну фізичну участь у наданні фактичної, фізичної допомоги при відновленні пошкоджених об'єктів, ремонті будівель, допомога часом, талантами та в тому числі і фінансовими ресурсами.

Цілком погоджуюсь, що джерелами волонтерської допомоги є власні кошти, праця, вільний час, інші ресурси конкретних людей. На думку фахівців для волонтерів характерна особиста безпосередня участь у вирішенні певної суспільно важливої проблеми. Також визначальним є принцип добровільності, адже волонтер діє за покликом душі, з почуття потреби реалізувати свою громадянську позицію (саме такі люди формують суспільну свідомість). Діяльність волонтерів безкорислива, неприбуткова [3].

У свою чергу відповідно до законодавства видами благодійної діяльності є:

- 1) безоплатна передача у власність бенефіціарів коштів, іншого майна, а також безоплатне відступлення бенефіціарам майнових прав;
- 2) безоплатна передача бенефіціарам права користування та інших речових прав на майно і майнові права;
- 3) безоплатна передача бенефіціарам доходів від майна і майнових прав;
- 4) безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь бенефіціарів;
- 5) благодійна спільна діяльність та виконання інших контрактів (договорів) про благодійну діяльність;
- 6) публічний збір благодійних пожертв;
- 7) управління благодійними ендаментами;
- 8) виконання заповітів, заповідальних відказів і спадкових договорів для благодійної діяльності;
- 9) проведення благодійних аукціонів, негрошових лотерей, конкурсів та інших благодійних заходів, не заборонених законом [2].

Проте в наукових джерелах є підхід, що волонтерство як форма благодійництва; неприбутковий вид діяльності; соціально спрямований характер та базування на особистій мотивації, вільному виборі та власних прагненнях; результатом волонтерської діяльності є надана користь окремим особам і суспільству загалом; волонтерська допомога надається лише тим громадянам, які її потребують [4]. Проте ми вважаємо, що і волонтерська діяльність і благодійна діяльність мають як спільні, так і відмінні риси, що проявляється в самостійному правовому регулюванні даних інститутів, специфікою та формами прояву та мотивацією та залученістю учасників. Це проявляється в тому, що благодійництво не передбачає особистої безпосередньої участі у суспільно важливій роботі (не потрібно чергувати в притулку, розвозити нужденним харчі і ліки, готувати їжу). Благодійники, як правило, обмежуються фінансовою допомогою, а також нерідко розраховують на різні пільги з боку держави (що частенько і отримують).

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність : Закон України від 10.04.2011 № 3236-VI станом на 13.12.2022 / Верховна Рада України.
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
3. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html>
4. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження : монографія / П. В. Горінов, Р. Г. Драпушко. – Київ : Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. – 416 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

КОСТЮШКО УЛЯНА,
студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ВОЛОНТЕРСТВО І МОЛОДЬ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

Волонтерство стає все більш поширеним явищем серед молоді у сучасному світі. Що стосується України, слід зазначити, що поштовхом до поширення волонтерського руху стала Революція Гідності та початок війни на Донбасі, далі – повномасштабна військова агресія, яка відродила патріотизм, об'єднала українську спільноту у велику родину. Українські громадяни не лише не занепали духом, а й згуртувалися, почали працювати, вірити, захищати, допомагати, і своєю самовідданістю «запалили» патріотичний дух, показали гідний приклад нескореності та жаги до перемоги, тим самим консолідували цивілізований світ у наданні допомоги Україні.

Волонтерство – важливий елемент активної громадянської позиції, що веде до розвитку громадянського суспільства та сприяє державотворенню загалом. Водночас, зростання популярності волонтерства викликає необхідність у розумінні правових аспектів такої діяльності.

Закон України «Про волонтерську діяльність» (далі – Закон) вказує, що «Волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги» [3]. Загальна Декларація волонтерів (прийнята 1990 р. Міжнародною Асоціацією Добровольчих Зусиль) визначає, що волонтерська діяльність спрямована на побудову та розвиток громадянського суспільства [1].

Волонтерство є важливим елементом розвитку і формування активної громадянської позиції і не лише тих громадян, хто долучається до такого руху, а й служить прикладом для підростаючого покоління й виховує активний патріотизм, відповідальність, толерантність, високі моральні цінності.

Так, у 2015 р. третина молоді віком 14–34 роки зазначила, що вони мають досвід волонтерської роботи, з них 11% (4% – у 2016 р.) займалися волонтерством протягом 12 останніх місяців, що передували опитуванню, а також раніше мали такий досвід, 11% (4% – у 2016 р.) займалися протягом останніх 12 місяців, але раніше не займалися, 14% (5% – у 2016 р.) опитаних не займалися волонтерством впродовж останніх 12 місяців, але займалися цим раніше. Ніколи не займалися волонтерством у 2015 році – 64% (87% – у 2016 р.) української молоді [5, с.30]. Вже у 2022 р. у Реєстрі волонтерів Державної податкової служби зареєструвалися у 8,4 рази більше волонтерів, ніж за весь час існування цього переліку [6]. Зрозуміло, що у вище наведених цифрах мова йде лише про офіційно зареєстрованих волонтерів, хоча насправді їх в десятки, можливо й сотні разів більше. Тенденції волонтерського руху стрімко розповсюджуються і серед школярів. Адже спільна мета має велику силу.

Діяльність волонтерів базується на певних правових засадах, які регулюють взаємини між волонтерами, організаціями та іншими сторонами. Однією з основних правових засад діяльності волонтерів є принцип добровільності, що передбачений ч. 2 ст. 1 Закону [3]. Це означає, що волонтерська діяльність не може бути обов'язковою для будь-якої особи. На виконання такого положення Конституція України проголошує, що ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій. Поряд з цим, ще однією важливою правовою засадою є принцип безпеки та охорони здоров'я волонтерів. Організації, які залучають волонтерів, повинні забезпечувати їх безпеку та здоров'я під час виконання волонтерських робіт. Важливим елементом правових засад діяльності

волонтерів є визнання їх права на захист своїх інтересів та прав під час здійснення волонтерської діяльності.

Волонтерська діяльність є важливою складовою розвитку громадянського суспільства, де молодь має ключову роль, адже молоді люди мають більшу схильність до надання волонтерської допомоги та виявляють активну участь у соціальних проєктах [2].

Правова база волонтерської діяльності, зокрема, молодіжної, визначає засади реалізації прав та обов'язків волонтерів, а також їх взаємодії з іншими учасниками волонтерського руху. У зв'язку з цим, в Україні прийнято низка законодавчих актів, які спрямовані на підтримку та розвиток молодіжного волонтерського руху.

Організація та проведення волонтерської діяльності дітей та молоді в Україні здійснюється у відповідності до вимог пакету документів нормативно-правового забезпечення навчально-виховної роботи в умовах школи та поза нею. Такими документами є: Закони України «Про волонтерську діяльність», «Про освіту» та «Про загальну середню освіту», наказ Міністерства освіти і науки України від 6 червня 2022 року № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України», Концепція Нової української школи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», Державний стандарт початкової освіти (затверджено у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688); Методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році (лист № 1/9530-22 від 19.08.2022) та інші.

Волонтерство та молодь є надзвичайно важливими для розвитку суспільства, оскільки є каталізаторами позитивних змін у соціумі. Правові засади діяльності волонтерів та молоді є основою для забезпечення їх безпеки та захисту їх прав, свобод та інтересів. Однак, на жаль, далеко не всі

волонтерські організації дотримуються законодавства та правил безпеки, тому дуже важливо, щоб уряд та органи місцевого самоврядування надавали підтримку волонтерам та молоді, аби забезпечити безпеку та захист їх прав. Крім того, необхідним є розширення умов розвитку волонтерства та молодіжної діяльності, зокрема, шляхом надання фінансової підтримки, розвитку мережі волонтерських центрів, залучення волонтерів до участі у різноманітних програмах та проєктах.

Цінним є ще й те, що усі молоді люди пишаються волонтерством в Україні, його масовістю, спроможністю вирішувати надскладні задачі та об'єднувати українців задля досягнення спільної мети. Вони також усвідомлюють корисність та важливість волонтерства, пишаються друзями волонтерами [4]. Та самі долучаються до лав волонтерів помножуючи добро, справедливість, милосердя та взаємодопомогу.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація волонтерів, прийнята на XI конгресі Міжнародної асоціації волонтерів. Права людини: навч. посіб. К.: Просвіта, 2002. С. 67.
2. Загальнонаціональне дослідження «Волонтерство в Україні» : сайт Представництва Організацій Об'єднаних Націй в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/images/volunteer.pdf> (дата звернення: 05.04.2023).
3. Про волонтерську діяльність : Закон України від 10.04.2011 № 3236-VI станом на 13.12.2022 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 05.04.2023).
4. Майбутнє молодіжного волонтерства в Україні: що мотивує, створює бар'єри та як популяризувати волонтерство? Громадський простір. 2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=majbutnje-molodizhnoho-volonterstva-v-ukrajini-scho-motyvuje-stvoryuje-barjery-ta-yak-populyaryzuvaty-volonterstvo> (дата звернення: 05.04.2023).

5. Молодь в Україні. 2018. URL: https://pnwm.org/wp-content/uploads/2022/10/Mlodziej-na-Ukraine_publicacja-UA.pdf (дата звернення: 05.04.2023).

6. Реєстр волонтерів торік зріс у понад 8 разів порівняно з попереднім. Українська правда. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/02/20/697215> (дата звернення: 05.04.2023).

ПРОХОРЕНКО МИХАЙЛО,
*кандидат юридичних наук, доцент, полковник юстиції,
начальник кафедри правового забезпечення Гуманітарного інституту
Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕДАЧІ МАЙНА ВІЙСЬКОВИМ ЧАСТИНАМ ВОЛОНТЕРАМИ

В умовах повномасштабної війни РФ проти України належне правове регулювання надання матеріальної допомоги волонтерами складовим сил оборони України є надзвичайно актуальним.

На сьогодні, актуальні проблеми правового регулювання волонтерської діяльності в Україні є предметом наукового інтересу багатьох правників науковців серед них: Вашкович В. В., Горінов П. В., Драпушко Р. Г., Сидоренко К. О., Сірко В. С. та інші. Поряд із тим, проблемні аспекти правового регулювання передачі майна військовим частинам волонтерами потребують дослідження з метою вирішення найбільш оптимальних шляхів вдосконалення діючого законодавства.

З метою проведення дослідження обраного предмету пропонуємо визначитись зі статусом волонтера, розкривши його правосуб'єктність. Волонтер, відповідно до абз. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року, є фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги [1]. Отже, волонтер, як фізична особа здійснює свою діяльність шляхом надання волонтерської допомоги, під якою, відповідно до аб. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року, розуміється роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами [1]. Таким чином, роботи і послуги, є видами волонтерської діяльності, що здійснюються волонтерами.

Наведені визначення не дають чіткої відповіді щодо правосуб'єктності волонтера під час передачі майна військовим частинам. Оскільки передача громадянином майна, яке є його власністю, не є волонтерською діяльністю, оскільки таку передачу не можна віднести ні до виконання робіт ні до надання послуг.

Інший варіант, коли організація або установа залучають до своєї діяльності волонтера. В такому разі, такі організації по відношенню до волонтерів мають зобов'язання, визначені ст. 5 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року. Поряд із тим, волонтер із організацією або установою може (а визначених Законом України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 рік випадках, зобов'язаний) укладати договір про провадження волонтерської діяльності.

Відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року, за договором про провадження волонтерської діяльності одна сторона (волонтер) зобов'язується за завданням другої сторони (організації чи установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів) особисто безоплатно надавати волонтерську допомогу її отримувачам протягом установленого в договорі строку, а зазначена організація чи установа зобов'язується забезпечити волонтеру можливості для здійснення волонтерської діяльності. У договорі може визначатися порядок відшкодування волонтеру витрат, пов'язаних з виконанням договору [1].

Разом із тим, умови договору не вирішують питання щодо правосуб'єктності волонтера щодо порядку передачі ним майна отримувачу волонтерської допомоги – військовій частині. Оскільки набуття права власності, відповідно до ч. 1 ст. 328 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року, здійснюється на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів [2]. А військова частина, як юридична особа публічного права згідно ч. 1 ст. 329 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року, набуває право власності на майно, передане їй у власність, та на майно, набуте нею у власність на підставах, не заборонених законом [2]. Отже, набуття права

власності військовою частиною, як юридичною особою публічного права, повинно здійснюватись чіткій у процедурній формі. На нашу думку це може бути на підставі договору, укладеного між власником цього майна та його отримувачем (військовою частиною) або відповідно за довіреністю, яка уповноважує сторону (волонтера) на укладання договору від імені власника.

В інших випадках, передача майна може бути здійснена в якості гуманітарної допомоги у визначеній процедурі згідно Закону України «Про гуманітарну допомогу» від 22 жовтня 1999 року та Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року, де отримувачі гуманітарної допомоги є юридичні особи, яких зареєстровано в установленому Кабінетом Міністрів України порядку в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги (абз. 6 ст. 1. Закону України «Про гуманітарну допомогу» від 22 жовтня 1999 року [3].

Враховуючи вищенаведене, з метою належного врегулювання порядку передачі майна військовим частинам волонтерами, пропонується внести зміни до абз. 4 ч. 5 ст. 9 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року, яким визначена складова змісту договору про провадження волонтерської діяльності. А саме, абз. 4 ч. 5 ст. 9 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року пропонуємо викласти в редакції: «права та обов'язки сторін (право на передачу майна організації чи установи отримувачу волонтерської допомоги за довіреністю)».

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Закон України «Про гуманітарну допомогу» від 22 жовтня 1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>.

СУХИЦЬКА НАТАЛІЯ,
кандидат юридичних наук, доцент
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК СУПРОТИВУ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Об'єднані люди ніколи не будуть переможені.

Сезар Чавес – американський правозахисник

Повномасштабне вторгнення росії в Україну поставило на порядок денний питання збереження цілісності, незалежності і демократичних свобод нашої держави, в цілому існування України як держави.

Цінності людської безпеки глобалізаційного світового порядку опинились під загрозою через порушення миру на сході європейського континенту. Без перебільшення можна зазначити, що Україна в силу об'єктивних і суб'єктивних обставин не була готова до цих небезпечних викликів. Можна окреслити це і не завершенням реформування української армії, відверта прихильність деяких політичних лідерів, економічна нестабільність, стороннє очікування світової спільноти, невіра у масштабність російської загрози.

Саме така ситуація призвела до спалаху народного супротиву, піднесла на новий рівень суспільну солідарність, яка проявила себе ще з часів Революції Гідності та військової агресії на сході України.

Одним з найбільш потужних виявів мобілізації внутрішніх соціальних ресурсів громадянського суспільства є самоорганізаційні процеси, спрямовані на вирішення найгостріших проблем, що виникли у зв'язку зі збройною агресією та післявоєнним відновленням. Яскравим виявом такої самоорганізації був «спалах» волонтерської активності українців, що розкриває потужну силу громадянського суспільства як суб'єкта суспільних перетворень в Україні [1, с. 25].

Можна констатувати, що на різних етапах розвитку дійсно існували такі домінанти народного захисту як добродійність, благодійність і волонтерство, що ввідбувались без участі держави або при її всецільній підтримці. Але, на нашу думку, це більш є інструментом соціальної солідарності на ґрунті неспроможності або небажання державних установ виконувати свої функціональні обов'язки. На доказ нашого визначення доводимо, що соціальна допомога в додержавний і державний періоди в різних історичних епохах складалась на підставі історичних подій (війна, епідемії, голод, природні стихії) та була адресною відповідно до конкретних категорій населення.

Сутнісною основою формування волонтерства як соціальної норми в даному випадку є особистий самостійний вибір людини, який реалізується в бажанні брати або не брати участь у волонтерській діяльності, приймати або не приймати ті «правила гри», які пропонуються йому суспільством, державою, місцевою громадою [2, с. 42]. Яскравим проявом народної солідарності, свідомості українського народу та відчуття гідності став швидкий розвиток волонтерської діяльності в Україні.

Основним документом, який визначає особливості та вимоги щодо провадження волонтерської діяльності, є Закон України «Про волонтерську діяльність». Волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтер – людина, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги [3]. 15 серпня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності». Даний Закон збільшив напрями волонтерської діяльності в умовах війни, збільшив дії окремих норм Закону України «Про волонтерську діяльність», зважаючи на широкомасштабну військову агресію російської федерації проти України.

На сьогодні під «волонтерською діяльністю» в Україні розуміють, насамперед, добровільну діяльність громадян чи громадських об'єднань, прямо

чи опосередковано пов'язану з допомогою постраждалому від воєнного конфлікту мирному населенню, переселенцям і військовим [1, с. 27].

Так, у «Рекомендаціях щодо підтримки волонтерства», затверджених Генеральною асамблеєю ООН, термін «волонтерство» належить до «широкого спектра видів діяльності, включаючи традиційні форми взаємодопомоги та самопомоги, офіційне надання послуг та інші форми громадянської участі, що здійснюються добровільно, для загального громадського блага, і де грошова винагорода не є головним мотивуючим фактором» [4].

Виокремлюючи форми участі волонтерів в допомозі армії і населенню звернемося до узагальнень наукових розвідок вітчизняних вчених. Основними формами волонтерської діяльності індивідуальних волонтерів стали:

- плетіння сіток для маскування;
- пошук дефіцитного обладнання для армії;
- збирання продуктів харчування та передача їх військовим;
- приготування їжі для військових;
- збір коштів на потреби армії;
- участь в евакуації населення;
- збір ліків для передової та госпіталів;
- збір теплих речей та продуктів першої необхідності для переселенців;
- забезпечення кормами притулків для тварин і зоопарків;
- психологічна підтримка: формування і підтримка на належному рівні психологічного стану населення;
- надання медичної допомоги [2; с. 114, 116].

Неабияку роль в наближенні перемоги над росією відіграють громадські волонтерські організації, які, крім означених вище видів діяльності,

- вивчають потреби фронту;
- здійснюють збір коштів з різних джерел;
- здійснюють пошук, замовлення та придбання як в Україні, так і за кордоном певного обладнання;

— працюють як логістичні компанії, які забезпечують завезення, оформлення й транспортування до зони бойових дій.

Найбільш відомими організаціями, що здійснюють діяльність за окресленими напрямками, є благодійний фонд «Повернись живим», ГО «Армія SOS», Товариство Червоного Хреста України, Правозахисна організація «Восток SOS», Фонд «Голоси дітей», Волонтерська організація Фонд «Мир і Ко», Всеукраїнський центр волонтерів «People's Project», Фонд Сергія Притули та інші.

Окрім того, є численні волонтерські організації, які не працюють з фронтом, а допомагають у тилу – від забезпечення притулку для домашніх улюбленців, що втратили господарів під час бойових дій, до закупівлі й забезпечення ліками й продовольством соціально незахищених соціальних груп, особливо внутрішньо переміщеним особам, особам з інвалідністю, людям похилого віку, населенню в де окупованих зонах.

Відтак, можна констатувати, що волонтерський рух показав незламність і силу духу українського народу.

Список використаних джерел:

1. Панькова О. В., Касперович О. Ю., Іщенко О. В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи . Український соціум. 2016. № 2(57). С. 27.

2. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

3. Закон України «Про волонтерську діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (зі змінами 13.12.2022 р.)

4. United Nations General Assembly (UNGA) (2002). Recommendations on support for volunteering (A/RES/56/38). Resolution adopted by the General Assembly at the fifty-sixth session – Agenda item 108 [Электронный ресурс]. URL : <http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2002/a56r038-e.pdf>

МАТВІЄНКО ОЛЬГА,
*студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВОЛОНТЕРА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У світлі повномасштабних воєнних дій український волонтерський рух вкотре довів усьому світу свою ефективність, дієвість, рішучість, мужність та відданість рідній Батьківщині. Водночас масштаб наслідків, які принесла війна (руйнування, кількість постраждалих, нестача амуніції та лікарських засобів, продуктів харчування) спричинив збільшення спільноти волонтерів. Як наслідок, виникло чимало запитань та неунормованих моментів, які потребують роз'яснень та врегулювань. Одним з актуальних питань в цьому аспекті є покращення умов функціонування волонтерського руху в нашій країні.

Так, 15.08.2022 р. Верховна Рада України ухвалила два важливі законопроекти: № 7363 «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності» та № 7364 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Росії проти України» [2, 3].

Відповідно до норм чинного законодавства, усі доходи фізичних осіб — волонтерів на сьогоднішній день оподатковуються військовим збором у розмірі 1,5 %. Перша проблема, з якою стикаються волонтери під час збору коштів — непомірно високі податки. На кожен платіж, який перевищував 1710 гривень,

накладалося 15-17% податку. Людина збирає гроші собі на картку, щоб купити амуніцію чи продукти солдатам, а потім на неї накладається податок, вона витрачає зібрані гроші, щоб його заплатити. Те ж саме стосується й благодійних фондів. Якщо цей фонд надає людині допомогу умовно на 100 тисяч, то він повинен заплатити 15 тисяч податку. Було ухвалено закон про те, що допомога, яка відправляється військовим, цим податком не обкладається. Але це не стосується тих людей, які займаються проблемами вимушених переселенців. По суті, проблема одна й та ж, але для них чомусь норма лишилася.

Винятком з цього правила є отримані доходи, перелік яких наведено в ст.165 ПКУ, але збирання коштів у межах волонтерської діяльності на власні картки волонтерів жодним чином не підпадає під цей виняток і не підлягає звільненню від оподаткування. Однак, якщо при переведенні коштів на особисту картку волонтера в призначенні платежу буде вказано «благодійна допомога», такі доходи також звільняються від оподаткування. І у волонтера у подальшому не виникне спору з податковою службою чи з банком щодо призначення цих коштів [4].

Волонтери перетворилися на найбільш достовірне джерело інформації. Влада може скільки завгодно запевняти людей, що у військових все є, й вони перебувають у хороших умовах, але ті люди, які відвідують наших бійців і бачать, що насправді відбувається в зоні бойових дій чи на деокупованих територіях, не звикли мовчати. Часто вони поширюють інформацію через соцмережі, дають розгорнуті інтерв'ю в ЗМІ. Тому влада всіляко намагається «закрити їм рот».

До слова, внаслідок державної інформаційної політики також потенційно може зменшитися допомога від населення, тому волонтери не в змозі охопити ту кількість питань, над якою працювали раніше, передусім через масштаб бойових дій, що не порівнюється з періодом АТО–ООС.

У багатьох українців є сумніви з приводу чесності деякої кількості людей, деяких волонтерських організацій, і, на жаль, їх підозри не безпідставні.

Враховуючи, що волонтерський рух набуває все більшого поширення, збільшується і кількість волонтерів-аферистів. Щоб подолати цю проблему, слід спиратися на волонтерський досвід США та країн Європи. Волонтерським організаціям та фондам слід доповідати про збори коштів у щорічних звітах, а також створити відкриту базу даних людей, які зробили пожертвування.

Неприбутковим організаціям слід бути обережними при компенсації витрат волонтерам. Важливо пам'ятати, що чинне законодавство вимагає внесення змін на рівні основних законів, що регулюють порядок оподаткування доходів фізичних осіб та дозволять неприбутковим організаціям компенсувати витрати волонтерів без оподаткування. При цьому слід вказати на те, що ідеальних явищ не існує одразу, і приклад з волонтерством вказує на те, що держава намагається створити більш сприятливі умови для волонтерської діяльності, як наприклад покращенням законодавства в цій сфері. Безумовно, правовій системі ще є куди зростати і вона стане ідеальною лише після визначення та ліквідації усіх неузгоджень та проблем, які будуть виникати і надалі, але вони мають вирішуватися, і держава буде цьому сприяти.

Значно розширено перелік напрямків, які законодавчо визначені як волонтерська діяльність, а саме – надання волонтерської допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи військового стану, проведення антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил, здійснення заходів щодо забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, внаслідок соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам кримінальних злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам [4].

Також були законодавчі покращення щодо страхування волонтера на деякі випадки нездоланної сили. Зокрема, деталізовані умови та порядок здійснення виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) чи інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми чи каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги у районі бойових дій. До

того ж, встановлена фіксована одноразова грошова допомога у розмірі 500 прожиткових мінімумів у разі загибелі (смерті) волонтера під час надання волонтерської допомоги [3].

Надано чітке та вичерпне/повне визначення волонтера та його коло діяльності. Деталізовано законодавчі вимоги щодо укладання письмового договору про здійснення волонтерської діяльності. Зокрема, договір має містити опис волонтерської діяльності (завдання); період провадження волонтерської діяльності; права та обов'язки сторін; відповідальність за заподіяння збитків; умови розірвання договору; умови відшкодування витрат, пов'язаних із наданням волонтерської допомоги [2].

Як бачимо, значно збільшено перелік діяльності, який наразі охоплюється волонтерським рухом. Опрацьовано і спектр прав волонтерів та допомоги з боку держави, що особливо важливо у сьогоднішніх надзвичайно складних умовах для нашої країни. Також врегульовано деякі податкові питання, які мають на меті спростити діяльність волонтерів. Сподіваємось, що внесені зміни законодавцем позитивно вплинуть на функціонування волонтерської діяльності в Україні. До того ж, чинне законодавство не вимагає обов'язкової реєстрації у Реєстрі волонтерів. Проте для зручності та уникнення податкової заборгованості у разі можливого фінансового моніторингу, краще це зробити.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України: станом на 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>. (дата звернення 06.04.2023).

2. Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності: Закон України. станом на: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1441531>. (дата звернення 06.04.2023).

3. Закон України Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1441533>. (дата звернення 06.04.2023).

4. Войнова Н. Збір коштів на особисті картки волонтерів: як уникнути проблем з податковою. Українська гельсінська спілка з прав людини. 2023. URL: <https://www.helsinki.org.ua/advice/zbir-koshtiv-na-osobysti-kartky-volonteriv-iak-unyknuty-problem-z-podatkovoiu/> (дата звернення 06.04.2023).

ЛЯЩЕНКО ТЕТЯНА,
аспірантка І року навчання
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

СОЦІАЛЬНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ПІДЛІТКІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА СОЦІАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ

В умовах інтеграційних процесів, пов'язаних із входженням українського суспільства в європейський простір, одним з важливих аспектів становлення особистості є досягнення нею успіху у соціумі. Тому основним завданням сучасної освіти є виховання самодостатньої особистості, здатної усвідомлювати себе в суспільстві як соціально повноцінного суб'єкта, самостійно визначати для себе цілі та досягати їх, об'єктивно оцінювати власні сили та можливості, планувати своє особисте і професійне майбутнє, швидко реагувати на запити часу, бути гнучкими, продуктивними та конкурентоспроможними на ринку праці.

Отож, питання соціального самовизначення підлітків набуває сьогодні все більшої актуальності. Адже від ефективності цього процесу залежить на скільки соціально успішною буде особистість у майбутньому. Підлітковий вік – це один з найбільш складних і відповідальних періодів у житті дитини. У цей віковий період «відбувається інтенсивне формування особистості, енергійне зростання моральних та інтелектуальних сил і можливостей...формується перші переконання особистості» [1, с. 260]. Саме в підлітковому віці дитина досягає того рівня когнітивного розвитку, який дає змогу їй сформувати свої власні ціннісні уявлення про дійсність.

Становлення самосвідомості у підлітковому віці веде за собою певне соціальне зростання, пов'язане з визначенням власної внутрішньої позиції, що ґрунтується на прагненні бути відповідальним за себе та свої дії, здатності відстоювати власні погляди та переконання.

Для підліткового віку самоствердження особистості може мати як позитивну, так і негативну спрямованість: відбувається модифікація таких особистісних утворень як відповідальність, старанність, емпатійність, але поряд з цим – примхливість, амбіційність, безпринципність. Якщо перші сприяють конструктивному самоствердженню підлітків (успішне навчання, громадська діяльність, спорт), то другі, пов'язані з бажанням до егоцентричного визнання оточуючими, стають причиною конфліктних ситуацій та призводять до деструктивних методів утвердження особистісної позиції підлітка [4]. Тому, необхідною у цей віковий період є цілеспрямована педагогічна підтримка та заохочення особистісного розвитку для подальшого соціального самовизначення підлітків.

Дефініція «соціальне самовизначення» розуміється, як «свідоме знаходження особистістю власної, досить незалежної позиції в системі соціальних зав'язків з іншими людьми в різних сферах життєдіяльності». Тобто усвідомлення особистістю самого себе елементом соціальної спільноти та частиною структури суспільства [3, с. 947-948]. Русійними силами самовизначення є розв'язання наявних суперечностей між внутрішніми принципами індивіда та зовнішніми обставинами, для досягнення поставленої мети.

Становлення процесу соціального самовизначення виявляється спочатку внутрішньо: відбувається усвідомлення підлітком дійсності та себе у соціумі; співставлення дійсності зі своєю системою цінностей, співставлення себе та вимог об'єктивної дійсності; осмислення, самооцінка; вибір певної соціальної ролі, власної стійкої позиції, і лише потім – зовнішньо: через діяльність та поведінку, що ґрунтується на реалізації соціальної установки та обміні цінностями [2].

Соціалізація є невід'ємною частиною процесу соціального самовизначення особистості. У підлітковому віці соціалізація спрямована на виділення й реалізацію власної «самості» (унікальності) в системі соціальних зв'язків. Підліток прагне розширення власних соціальних меж, познайомитися з

альтернативним соціальним досвідом, ціннісними орієнтирами своїх однолітків, визначитися з власною думкою, позицією та віднайти власне бачення світу.

Ефективна соціалізація підростаючої особистості забезпечує її соціальну успішність, що характеризується як діяльнісна реалізація, прагнення особистості втілити власні потенційні можливості та життєві цілі. Соціальна успішність розглядається як результат успішної діяльності з боку суспільства та суб'єктивне оцінювання особистістю власних результатів діяльності як успішних. Соціально успішна особистість це та, яка вміє мислити, самостійно здійснювати проблемно-пошуковий діалог, адекватно оцінювати результати власної діяльності, аналізувати ситуацію, конструктивно взаємодіяти з іншими людьми [5].

Саме у підлітковому віці присутній значний вплив на засвоєння життєвого досвіду, який неможливо компенсувати у майбутньому. Тому важливо у цей період допомогти підліткам здобути не лише необхідні знання, а й усвідомити свою унікальність, підтримати та сприяти прагненню до саморозвитку. Зусилля педагогів мають бути направлені на формування у здобувачів освіти навичок для самостійної побудови своєї діяльності та відносин в соціумі. Цей процес передбачає серйозну роботу підростаючої особистості над собою та готовність змінюватись і розвиватись.

Отже, соціальне самовизначення підлітків – це динамічний процес, що здійснюється шляхом активної діяльності індивіда та знаходження нею своєї власної позиції у системі соціальних відносин. Він пов'язаний з формуванням світогляду особистості, засвоєнням загальнолюдських цінностей; забезпечує готовність підлітків до здійснення свідомих самостійних виборів; дає можливість побудови подальших життєвих планів, перспектив майбутньої успішної діяльності та як результат – соціальної успішності особистості.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
2. Дубінка М. М. Соціальне самовизначення старшокласників: пошук підходів до розуміння. Рідна школа. 2017. № 3–4 (1047–1048) (березень–квітень). С. 15–19.
3. Енциклопедія освіти / Національна академія педагогічних наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
4. Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика / за ред. В. І. Бондаря; упорядкув. О. Я. Митника. К. : Початкова школа, 2011. 384 с.
5. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки: монографія / Савчин М.В. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. 280 с.

МІХЕЄВА ОКСАНА,
доцент, кандидат педагогічних наук, доцент
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Повномасштабне вторгнення на територію України російських військ змінило життя кожного українця, а також змінило ставлення та основні аспекти волонтерства і волонтерської діяльності загалом. Створювати волонтерські групи та долучатись до волонтерства почала значна кількість людей, які раніше не займались такою діяльністю або навіть не задумувались про неї. Волонтерська діяльність на сьогодні здійснюється ініціативними людьми, які активно працюють для допомоги та підтримки всіх категорій населення, а також їхні зусилля спрямовані на нашу майбутню перемогу.

Волонтерська діяльність охопила різні сфери нашого життя та спрямована не лише на організацію гуманітарної допомоги, але й на створення проєктів, забезпечення інформаційної підтримки. Волонтерство сьогодні виступає способом і реалізації себе та своїх можливостей, а також бути причетним, особисто працювати та наближати перемогу України [1].

Найактуальнішими на сьогодні волонтерськими напрямками роботи є:

- допомога військовим (військове спорядження, автомобілі, засоби захисту, медичні препарати, амуніція тощо);
- забезпечення роботи гуманітарних штабів (надання гуманітарної допомоги та розміщення ВПО);
- інформаційний (блокування ворожих ресурсів, протидія дезінформації та ворожій пропаганді, поширення правдивої інформації, захист інформації та кібербезпека);

- допомога кризовим категоріям населення (дітям, особам похилого віку, особам з інвалідністю) – надання гуманітарної та соціально-психологічної допомоги;
- допомога тваринам – евакуація тварин, забезпечення роботи притулків для тварин, пошук нових домівок для тварин;
- відбудова будинків (розбір завалів, перекриття дахів, заміна вікон, проведення ремонту приміщень);
- медична допомога (донорство та здача крові, лекції з тактичної медицини, робота в медичних закладах тощо);
- психологічна допомога (безоплатні консультації, онлайн-консультування, допомога тим хто має депресії, панічні атаки, тривогу);
- правова допомога (безоплатне правове консультування, консультування осіб, які постраждали в наслідок війни, фіксація та документування воєнних злочинів);
- інформаційна допомога – надання інформації про соціальні установи, заклади, види соціальних послуг та фахівців, які їх надають [3, с.114-115].

Окремим напрямом волонтерської діяльності на сьогодні є підтримка сімей загиблих військових, що містить надання матеріальної, фінансової та психологічної підтримки [2, с.102].

Отже, волонтерська діяльність в умовах війни набула масового характеру та задіяна у всіх сферах суспільного життя. До волонтерської діяльності задіяні люди різного віку, різних професій та різного соціального статусу, але їх об'єднує всіх одна мета це допомогти іншому, який потрапив у скруту та наблизити всіх до перемоги. Волонтерська підтримка є значною та важливою для підтримки громадян, а особливо тих, які потрапили в СЖО, але з іншої сторони вони теж потребують підтримки з боку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бибик Д. Д. Формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників в умовах професійної підготовки. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021.
2. Вайнола Р. Х. Суспільно-орієнтоване навчання як засіб соціалізації студентської молоді. Освіта і виховання в умовах війни. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. С. 102-103.
3. Міхеєва О. Ю. Соціальна педагогіка: курс лекцій. Київ: Компринт, 2022. С.112-121.

ПАЄВСЬКА ЛЮДМИЛА,
*студентка IV курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У РОБОТІ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ

Починаючи з 2014 року в суспільний побут ввійшов та став широко вживаним термін «внутрішньо переміщені особи». Після повномасштабного воєнного вторгнення статус внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) отримала значна частина українських сімей.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [3].

Наразі в Україні, станом на лютий 2023 р., обліковано 4,8 млн внутрішньо переміщених осіб, однак їх реальна кількість становить майже 7 млн [5].

Досить поширеною є думка, що багато переселенців живуть на заході країни. Однак найбільше людей переїхали до Дніпропетровської та Харківської областей. Згідно з даними звіту Міжнародної організації з міграції за січень цього року, там мешкають відповідно 15% і 14% людей, які рятуються від

війни. Ще 9% ВПО живе в Києві, 8% — на Київщині, 7% — в Одеській області [4].

Волонтерська діяльність у роботі з ВПО є різнобічною, і проявляється в таких формах: допомога продовольчими та споживчими товарами, пошук та надання житла, придбання та доставка медикаментів, задоволення матеріальних інтересів і потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, що реалізуються у формі надання натуральної чи грошової допомоги. На сьогодні, в юридичну термінологію входить нове поняття «шелтер», що тлумачиться як притулок, тобто, місце, де тимчасово проживають особи, які постраждали від війни. В більшості випадків, наявність шелтерів це діяльність волонтерів, які надають допомогу людям по всій території країни [1].

Окрім гуманітарної, волонтери часто надають і психологічну допомогу, адже людям, які залишили рідну домівку, роботу, друзів, родичів, як нікому іншому, потрібна підтримка при адаптації до нових умов життя. Проводяться зустрічі, на яких кожен з учасників має змогу отримати безоплатну індивідуальну консультацію психолога й поради щодо вирішення психологічних проблем, що турбують, подолання кризових та стресових станів, зменшення негативного впливу вимушеного переміщення, спричиненого війною.

Найбільш гострими проблемами для ВПО є: правова незахищеність (юридичні консультації, відновлення втрачених документів, реєстрації, встановлення (відновлення) опіки над дітьми, представництво інтересів в суді тощо); узгодження питань щодо отримання соціальних виплат відповідно до чинного законодавства, доступ до медичних послуг, відсутність працевлаштування, професійне перенавчання і працевлаштування, влаштування дітей до навчальних закладів, продовження (поновлення) навчання тощо. Тому волонтери нерідко надають безоплатну правову допомогу, консультації з питань чинного законодавства, захищають та представляють інтереси ВПО в судах, а також допомагають у пошуку роботи, з урахуванням наявної у них кваліфікації, потреб ринку праці на місці їх нового перебування, сприяють у

працевлаштуванні та здійснюють соціальне супроводження працевлаштованої особи, надають інформацію, необхідну для вирішення складної життєвої ситуації [2].

Варто зазначити, що волонтерська діяльність здійснюється і на державному рівні. Наразі в Україні діє волонтерська P2P-платформа «СпівДія», яка була ініційована волонтерами разом із Координаційним штабом з гуманітарних та соціальних питань Офісу Президента України для ефективної організації допомоги населенню. СпівДія – це офіційна платформа для об'єднання волонтерських та державних ініціатив з гуманітарної допомоги в час війни. На базі платформи відбувається взаємодія фізичних осіб, волонтерських організацій та фондів. Верифіковані волонтери в режимі реального часу допомагають громадянам – збирають всі потреби та наявні ресурси, оперативно відправляють гуманітарну допомогу та медичні засоби тим, хто цього потребує найбільше, а саме: населенню та волонтерам, установам, що приймають вимушено переміщених осіб, шелтерам.

Крім того, запустили платформу для швидкого пошуку гуманітарної та волонтерської допомоги в усіх областях під назвою «Паляниця.Інфо». Платформу розробила Українська волонтерська служба та компанія SoftServe. Там можна знайти допомогу з евакуацією, житлом, продуктами, ліками, зокрема для внутрішньо переміщених осіб, літніх людей, дітей. Наразі на платформі розмістили понад 400 організацій, які надають допомогу по Україні, команда постійно працює над оновленнями.

Розглянемо ще один масштабний проєкт щодо допомоги ВПО. Міністерством розвитку громад та територій України було запроваджено проєкт «Прихисток», що діє на державному рівні та здійснює свою діяльність на волонтерських засадах. Дана платформа передбачає спільне проживання в будинку з його власником, чи без нього на будь-який термін. Порядок надання такої можливості є доволі легким, потребуючій категорії громадян варто здійснити пошук на державному сайті та зв'язатися з особою, що надає притулок [1]. За допомогою цього сервісу українці безкоштовно пропонують

своє житло тим, хто змушений залишити свою домівку або втратив її через бойові дії. «Прихисток» — державний волонтерський проєкт, який допомагає об'єднати тих, хто шукає помешкання з тими, хто готовий його надати.

Отже, боротьба з спільним ворогом об'єднала українців, мотивуючи їх ставати на захист своєї країни, люди, які ж не взяли зброї до рук, допомагають наближати перемогу в інший спосіб. Дуже розвинулась благодійність в Україні, а до волонтерства долучились мільйони осіб. Бути волонтером стало не лише вибором, але і громадянською позицією. Інститут допомоги ВПО на сьогодні є більш розвинутим в порівнянні з 2014 роком, ключовою є діяльність волонтерських платформ, що забезпечують житлом більшість переселенців на сьогодні. В Україні існує низка волонтерських організацій, які забезпечують простий та водночас модернізований спосіб надання допомоги через онлайн ресурси, що значно прискорює цей процес.

Список використаних джерел:

1. Вербицька К. В., Карпенко Р. В. Забезпечення потреб вимушених переселенців на території України: актуальні питання. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. №. 4. Р. 66–69. URL: <https://doi.org/10.32782/пуув.v4.2022.12> (дата звернення: 06.04.2023).

2. Мельник І. П. Внутрішньо переміщені особи як об'єкт соціальної роботи / І. П. Мельник // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11 : Соціальна робота. Соціальна педагогіка. 2017. Вип. 23. С. 176-182. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2017_23_32 (дата звернення: 06.04.2023).

3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 06.04.2023).

4. Свобода Р. МОМ: найбільше українських переселенців – на Дніпропетровщині, Харківщині та в Києві. Радіо Свобода. URL:

<https://www.radiosvoboda.org/a/news-pereselenci-dnipropetrovska-kharkivska-oblast/32279592.html> (дата звернення: 06.04.2023).

5. Slovo i Dilo. У Мінреінтеграції розповіли, скільки в Україні зареєстровано переселенців. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/02/07/novyna/suspilstvo/minreintehracziyi-rozpovily-skilky-ukrayini-zareyestrovano-vnutrishno-peremishhenyх-osib> (дата звернення: 06.04.2023).

СІРИЙ ЄВГЕН,

*доктор соціологічних наук, професор, старший науковий співробітник
Науково-дослідницького центру «Інститут сімейної та молодіжної
політики імені Олександра Яременка»
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

СІРА ОКСАНА,

*кандидат філософських наук, завідувач відділом
Науково-дослідницького центру «Інститут сімейної та молодіжної
політики імені Олександра Яременка»
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ФЕНОМЕН ВОЛОНТЕРСТВА КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОГО СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ОСМИСЛЕННЯ

Незважаючи на те, що волонтерському рухові уже понад 160 років, він ще слабо представлений на фундаментальних теренах соціогуманітарних дисциплін, зокрема соціології. В сучасному інформаційному просторі все частіше згадується про його розвиток у світі. Все більше говориться про ті масштаби, які охоплює дане явище, феномен, та про користь, яку воно несе людству на всіх рівнях.

Волонтерство, як інститут громадянського суспільства, суспільний сектор, як частина «третього» сектору (крім держави та бізнесу), існує практично у будь-якій країні та з плином часу все більше виявляє свою значущість. Це відбувається завдяки тому, що подібні інститути громадянського суспільства у ситуації соціально-економічної, екологічної, соціально-політичної нестабільності реагують швидше на сучасні виклики та подекуди набагато успішніше й ефективніше вирішують нагальні проблеми для держави, окремих соціальних груп та інститутів.

Прикладні та теоретичні соціологічні дослідження з предмету волонтерства виявляють та вказують на його інноваційну, мобілізаційну, адаптивну та деякі інші функції, що дозволяють забезпечити зменшення

фізичної, соціальної, психологічної безпеки тих груп населення, на які спрямована ця діяльність, підвищивши, тим самим рівень соціального добробуту і самих суб'єктів волонтерства. Цей рух генерує принципово нові стратегії та моделі поведінки як універсальних способів вирішення життєвих проблем та досягнення певної мети в умовах високої невизначеності, відсутності безпеки, прийнятних соціальних умов.

У Європі понад 100 млн людей є волонтерами, а за окремими вітчизняними дослідженнями, кожний другий українець, прямо чи опосередковано, був залученим до даної діяльності (його окремі дії носили зміст волонтерства) [1]. Мотивація до волонтерської діяльності інтегрується з чималою кількістю як внутрішніх (особистісна чи соціальна самореалізація, альтруїзм, комунікативність, інклюзія, туризм), так і зовнішніх (соціальна підтримка, реабілітаційна, культурно-організаційна, екологічна тощо) чинників. Ось уже 8 років як волонтерський рух в Україні почав активно розвиватися саме на крайнє патріотичних чинниках, активно допомагаючи Українській армії, жертвам російської агресії. Нині, як ніколи раніше, інститут волонтерства суттєво компенсує неповну інституційну спроможність держави у різних напрямках та сферах забезпечення потреб війни: військових та гуманітарних. Наявність значних патріотичних поривів щодо волонтерської практики є як унікальним прикладом самоорганізації соціуму, так і унікальним випадком вивчення нових соціальних практик і механізму їх розвитку – тобто – носієм соціальної практичної та пізнавальної значущості.

У чому ж самоорганізаційна особливість волонтерства? На відміну від організацій класичного типу (зокрема з вертикальною формою управління) волонтерські осередки, завдяки розгалуженості горизонтальних зав'язків, здатні швидко реагувати на потреби суспільства, своєчасно розробляти та надавати широке різноманіття програм та послуг за багатьма пріоритетними напрямками. Це, не що інше, як упорядкованість відносин в бік прояву взаємодопомоги, альтруїзму, милосердя, чуйності, самовідданості та відповідальності, завдяки яким досягається соціальний ефект досягання мети.

Самоорганізація, як постійний процес внутрішнього упорядкування та вдосконалення системи її соціальних зв'язків (Хакен, Пригожин, Стенгерс) [2]., є присутньою на всіх рівнях та у всіх сферах людського суспільства. Вона слугує джерелом появи (пробудження) ініціативи людей, підвищуючи їх активність, заодно – сприяючи досягненню і їх «внутрішньої» мети – самореалізації.

З точки зору діяльнісного підходу, аналогію волонтерства з самоорганізацією можна інтерпретувати як ресурс розвитку суспільства, який сприяє формуванню та розповсюдженню інноваційної практики соціальної діяльності з оптимальної мобілізації та перерозподілу відповідних ресурсів (трудових, економічних, матеріальних, соціальних) щодо розв'язання проблем безпеки та добробуту.

З позицій системного підходу, в екстраполяції волонтерства до самоорганізації, інтегруючи чималу кількість суголосних наукових джерел, воно розуміється як соціальна система, що функціонує в широкому контексті соціальних, економічних, політичних відносин з різними суспільними групами волонтерських осередків, для яких характерними є: солідарність, інтеграція зовнішніх та внутрішніх чинників у використанні соціальних, економічних, політичних, культурних ресурсів, з наявністю та дією загальних цінностей, інтересів, установок, патріотизму, що формує відповідну соціальну ідентичність.

Самоорганізаційність волонтерства проявляється на всіх суспільних рівнях. Так, згідно мети інституту волонтерства, то тут вбачається збалансування соціального та економічного розвитку, а також укріплення солідарності всередині добровольчого руху на: індивідуально-особистісному рівні (осмислення вибору діяльності, за якою потреба здійснювати корисні, гуманістично спрямовані дії стосовно реципієнтів допомоги багато у чому також обумовлена внутрішньою природою індивідуума, з його ціннісною складовою); на рівні групи (позитивна орієнтація на солідарність, об'єднання з іншими людьми, на спільну діяльність з метою покращення життя; на

соцієтальному рівні – значущість збалансованого економічного та соціального розвитку. Отже, це доволі складний та багатогранний процес, оскільки залежить від інтеграції багатьох зовнішніх та внутрішніх чинників. Останні ж швидко активізують ціннісно-мотиваційно-діяльнісний механізм волонтерського залучення. На відміну від організацій класичного типу, воно є мережевим і складається не з членів, а з прихильників, які керуються не тільки раціональним, але й ціннісно-раціональним характером соціальної дії (слідуючи веберівській типологізації). Щодо розуміння волонтерства з позиції діяльнісного підходу він розглядається як вид діяльності, що ґрунтується на принципах поєднання цілераціонального та ціннісно-раціонального типів діяльності, свободи від зовнішнього примушення, можливості вибору способу чи варіанту дії, гуманізму, патріотизму, моральності, відповідного альтруїзму. Саме це виявляє та підтверджує значущість ціннісної раціональності в освоєнні і соціального світу (разом зі світом природи). Його смислове вираження можна синонімічно відобразити через такі поняття як: моральність, гуманність, цінність (цінність морального, гуманного ставлення). Це можна вважати певним коеволюційним маркером у соціальній взаємодії (системі), ключовим інтеграційним компонентом синтезу такої коеволюційної взаємодії. І водночас це можна вважати маркером віддзеркалення постнекласичного тлумачення світобуття в його людиновимірності [3].

На стику цих типів дії актуалізується суть самого волонтерства в його соціальному та аксіологічному смислах, що виражені одночасно: у прагматичній користі для суспільства; у важливості для людей, на яких спрямована ця діяльність, на основі загальнолюдських і гуманістичних цінностей; у відносному безкорисному служінні людям, суспільству. В цьому його аксіологічний сенс, що виявляє і гуманістичну та виховну функції волонтерства.

З іншого боку, волонтерська діяльність сприяє розширенню можливостей повноцінної участі, залученості громадян в громадянському житті країни, встановленню та закріпленню демократичних і духовно-моральних цінностей в

суспільстві. Волонтерство можна розглядати також і як ключовий компонент формування соціальної відповідальності та активності, дієвих способів розвитку громадянського суспільства. Цей соціально-політичний відтінок феноменності волонтерства є найбільш поширеним у відображенні його значущості.

З останньої чверті ХХІ ст. світове прогресивне суспільство, здійснюючи інтенсивні пошуки шляхів гуманізації цивілізаційного розвитку людства, стало все активніше звертатися до ролі та феномену волонтерства у побудові моделей сталого розвитку країн та регіонів у сучасному нестабільному світі. Йдеться, як відомо, про інтегративний пошук закономірностей та процесів становлення глобального суспільства, з втіленням гуманістичних принципів та ідеалів в можливості людського виживання (А.Урсул) [4]. А як відомо, сталий розвиток припускає не тільки гармонічне співіснування всіх сфер суспільного життя, але і способів та принципів його здійснення.

Таким чином, гуманізм, концепція сталого розвитку суспільства формують ціннісну стратегічну платформу глобальної інтеграції, мають потужний синергетичний потенціал для практичного втілення принципів солідарності, миру, справедливості, гуманізму, загального добробуту. І Україна за сприяння прогресивного людства зараз практично не тільки підтримує, а й захищає їх від російської агресії, геноцидного виклику українському народу, загроз проти світового соціального порядку.

Можна вважати, що волонтерський рух в Україні є проявом нових соціальних рухів постіндустріальних та модерних суспільств, яким вдається знайти, сформулювати та успішно апробувати інноваційні життєві та поведінкові стратегії, що виступають соціальним авангардом. Останній же потребує подальшого розширеного та поглибленого вивчення.

Список використаних джерел:

1. Як стати волонтером під час війни. URL: <https://suspihne.media/231159-dopomogti-ta-ne-naskoditi-ak-stati-volonterom-pid-cas-vijni/>.
2. Сира О. В. Самоорганизационные принципы в формировании коэволюционного фактора в трансформации научной картины мира. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)* № 9, 2016, p.130–135.
3. Сира О. В. Комунікативні маркери в природі коеволуції. Матеріали Х Міжнародної наукової конференції «Гуманітарно–наукове знання: горизонти комунікативістики. Чернівці. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 4–5 жовтня 2019 року. С. 192–195.
4. Яковенко Т. Принцип відповідальності як еко-етичний імператив сталого розвитку. «Наука. Релігія. Суспільство» К.: ІПШ. 2010. № 4. С .102–106.

МАКАРОВА ОЛЕНА,
кандидат юридичних наук, заступник директора з навчально-методичної роботи Навчально-наукового інституту права, доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ТКАЧЕНКО ЄЛИЗАВЕТА,
студентка V курсу зі спеціальності 081 «Право» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР

На законодавчому рівні поняття «волонтерська діяльність» закріплене у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» і тлумачиться як добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [2].

Поштовхом до розвитку волонтерської діяльності в Україні стали події Революції Гідності та військова агресія на Сході України, але особливого значення вона набула з початком повномасштабної російської агресії, розвиваючись не лише в напрямі допомоги в забезпеченні обороноздатності України, а й вирішенні нагальних проблем. Тому розвиток волонтерства є одним із пріоритетних стратегічних завдань державної політики.

Відповідно до чинного законодавства волонтером є фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги [2]. Проаналізувавши дане визначення, зауважимо, що під правову категорію «волонтери» підпадають виключно фізичні особи, залучені до благодійної діяльності, тобто установи та організації до цього переліку належати не можуть. Закон України «Про волонтерську діяльність» у ч. 2 ст. 7 чітко визначає категорії фізичних осіб, які можуть бути волонтерами: «громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які

перебувають в Україні на законних підставах, які є дієздатними». При цьому важливо зазначити, що «неповнолітні особи (особи віком від 14 до 18 років) здійснюють волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальника» [2] і лише за напрямами, чітко встановленими законом.

Особливого розвитку та поширення станом на зараз набули волонтерські організації, які надають допомогу українським військовослужбовцям (забезпечення продуктами харчування, гігієнічними засобами, необхідною військовою зброєю тощо) та внутрішньо переміщеним особам (юридичні консультації, психологічна допомога, сприяння у працевлаштуванні та забезпеченні житлом тощо), тому надзвичайно актуальним є питання процедури реєстрації волонтерської організації під час війни. Слід зауважити, що правовий статус волонтерських організацій в Україні закріплює не лише згаданий Закон України «Про волонтерську діяльність», а також Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Згідно з положеннями вищенаведених нормативно-правових актів для здійснення волонтерської діяльності необхідно зареєструвати юридичну особу у формі громадського об'єднання чи благодійної організації.

Волонтерські організації у формі громадських об'єднань набувають адміністративної правосуб'єктності після процедури реєстрації громадської організації як волонтерської. Процедура реєстрації включає в себе два етапи:

- 1) державна реєстрація громадської організації на загальних підставах;
- 2) надання Міністерством соціальної політики України статусу волонтерської організації зареєстрованій громадській організації [3, с. 317].

При цьому необхідно зауважити, що реєстраційні дії проводять державні реєстратори, які включені Міністерством юстиції до спеціального переліку воєнного часу (постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. № 209) [4]. Оскільки під час воєнного стану принцип територіальності не діє, звернутися можна до будь-якого Центру надання адміністративних послуг в Україні.

Правознавець А. Пашинський слушно зазначає, що «після основної процедури реєстрації кожна благодійна чи громадська організація повинна отримати статус неприбутковості для того, аби не сплачувати податок на прибуток з отриманих коштів. Включення до Реєстру неприбуткових організацій є додатковою процедурою і здійснюється місцевими управліннями Державної податкової служби на підставі окремої заяви» [4].

Важливим аспектом здійснення волонтерської діяльності волонтерською благодійною організацією є закріплення в її статуті такої сфери благодійної діяльності, як «сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану» (п. 15 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації») [1]. Врахування зазначеного положення дозволяє волонтерській організації здійснювати збір коштів на потреби ЗСУ, а також купівлю необхідної військової амуніції.

З огляду на все вищевикладене, можемо дійти висновку, що розвиток волонтерської діяльності в Україні в умовах воєнного стану та складної безпекової ситуації є безпрецедентним вираженням консолідації та мобілізації українського населення. Для забезпечення злагодженого функціонування волонтерських організацій в Україні необхідно приділити увагу удосконаленню механізмів взаємодії органів державної влади з волонтерами та закріпити на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 06.04.2023).

2. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 06.04.2023).

3. Ольховський М.А. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу волонтерських організацій в Україні. Публічне право. 2016. № I (21). С. 317-318.

4. Пашинський А. Реєстрація волонтерської організації під час війни. Юридична Газета online. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/reestraciya-volonterskoji-organizaciyi-pid-chas-viyni.html> (дата звернення: 05.04.2023).

*ДЕРКАЧОВА НАТАЛІЯ,
заступник директора з роботи зі студентами
Навчально-наукового інституту права, старший викладач кафедри
правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

РОЛЬ ВОЛОНТЕРСТВА В ДЕРЖАВІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Волонтерство є важливим елементом соціальної та громадської діяльності в Україні. Волонтери допомагають людям в складних життєвих ситуаціях, підтримують важливі суспільні ініціативи, забезпечують безпеку населення в умовах війни та конфліктів.

Наразі умови волонтерської діяльності в Україні стали значно складнішими через безпекові виклики, з якими стикається країна після введення воєнного стану в державі [1]. Фактори, які призвели до збільшення активності волонтерського руху, включають зовнішню агресію, нестачу зброї, медичної допомоги та одягу для військових, внутрішньополітичну та фінансову кризи, а також посягання на суверенітет України. Волонтери ризикують своїм життям та здоров'ям, виконуючи свої обов'язки. Тому, важливо забезпечити соціальний та правовий захист волонтерів.

Хоча Україна оголосила незалежність в 1991 році, волонтерська діяльність не здобула широкого розповсюдження на території країни. Офіційне визнання волонтерської діяльності стало можливим тільки з прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг» 10 грудня 2003 року та подальшим ухваленням Закону України «Про волонтерську діяльність» [2].

Волонтерство – це неоплачувана діяльність, яка здійснюється на добровільних засадах з метою допомоги особі, суспільству чи окремим

соціальним групам. Статус волонтера - це офіційне визнання діяльності особи, яка виділяє свій час та зусилля для надання допомоги безкоштовно та з метою досягнення громадського блага. У більшості країн, включаючи Україну, волонтерство є добровільною діяльністю, що не оплачується, і не повинна замінювати роботу оплачуваного працівника. Завдяки волонтерам багато справ, які не здійснюються державними структурами, отримують вирішення.

Загалом роль волонтерства у соціальній сфері визнана на державному рівні, що знаходить підтвердження в окремих законодавчих документах, зокрема у законах України «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», в яких добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна [3, с. 68].

Однією з ключових переваг волонтерства є те, що воно є джерелом нових ідей та інновацій для розв'язання соціальних проблем та викликів. Волонтери, які зазвичай мають високий рівень мотивації та ентузіазму, можуть пропонувати та реалізовувати нові проекти, які допомагають при розв'язанні різноманітних проблем. Крім того, волонтерство сприяє розвитку громадської свідомості та активності.

Нарешті, волонтерство може стати інструментом залучення молоді до соціальної діяльності та активного громадянства. Молодь, яка бере участь у волонтерських проектах, навчається бути відповідальною, творчою та ініціативною, що може позитивно впливати на її майбутнє та розвиток як громадянина.

Однак, волонтерство в Україні також має свої проблеми та виклики. До таких відносяться відсутність належного соціального та правового захисту волонтерів, нестабільне фінансування проектів та необхідних ресурсів, недостатня увага державних органів до волонтерської діяльності тощо.

Одним з ключових викликів є забезпечення достатньої матеріальної підтримки та гарантій для волонтерів. Зокрема, волонтери, які займаються допомогою в зоні конфлікту на сході України, повинні мати належний захист зі

сторони держави, а також мати доступ до необхідної медичної допомоги та психологічної підтримки.

Іншим важливим викликом є забезпечення координації та співпраці між волонтерськими організаціями та державними органами, що б діяльність волонтерів була більш ефективною та систематичною. Першим таким кроком щодо розв'язання цього питання стало прийняття Закон України від 16 листопада 2022 року № 2757-IX «Про внесення змін до пункту 2¹ розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» щодо вдосконалення порядку включення благодійників – фізичних осіб до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації» [4].

Також важливо забезпечити правовий захист волонтерів. Для цього необхідно розробити спеціальні нормативно-правові акти, які б регулювали волонтерську діяльність, забезпечували її соціальний та правовий захист, а також визначали відповідальність за порушення законодавства в цій сфері.

Водночас необхідно забезпечити інформаційну підтримку та просвіту громадськості щодо волонтерської діяльності та її значущості для розвитку країни. Така підтримка з боку держави може сприяти залученню більшої кількості волонтерів та створенню потужної волонтерської громади, яка була б спроможна вирішувати найскладніші виклики та завдання.

Перспективи волонтерства в Україні вкрай важливі та обіцяють багато позитивних змін в різних сферах суспільного життя. Ось декілька перспектив розвитку волонтерського руху в Україні:

1. Залучення більшої кількості людей до волонтерської діяльності.
2. Розвиток нових форм волонтерської діяльності.
3. Забезпечення фінансування волонтерських проєктів.
4. Створення доброзичливого середовища для волонтерів.
5. Розвиток волонтерства в містах та сільській місцевості.
6. Розвиток міжнародного волонтерства.

Отже, волонтерство має великий потенціал для вирішення соціальних проблем та викликів, які стоять перед державою. Важливо зазначити, що волонтерство не повинно змінювати державну політику, а бути як доповнення та підтримка до неї. Для цього необхідно створити відповідні умови для розвитку волонтерства та підтримки волонтерських ініціатив.

Внаслідок війни українське суспільство стало більш згуртованим, з'явилася патріотична свідомість та зміцнився дух спільноти, що спонукало людей шукати можливості допомагати та діяти. Волонтери України, працюючи для досягнення миру, свободи, безпеки та справедливості, демонструють позитивний приклад та надихають інших до дій.

Список використаних джерел:

1. Указ президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-4139> (дата звернення: 08.04.2023).

2. Про волонтерську діяльність : Закон України від 10.04.2011 № 3236 VI станом на 13.12.2022 / Верховна Рада України.

3. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

4. Закон України «Про внесення зміни до пункту 2¹ розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» щодо вдосконалення порядку включення благодійників - фізичних осіб до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2757-20#Text> (дата звернення: 08.04.2023).

КАРНАУХ АННА,
*кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ІСТОРИЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

У статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» зазначається, що «волонтерська діяльність – добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги» [1].

Як суспільний рух волонтерство виникло на Заході, а першими волонтерами були самаритяни, які надавали допомогу усім, хто її потребував. Більш впевнено можна говорити про виникнення феномена волонтерства вже з середини ХІХ століття. 1859 рік вважається роком виникнення волонтерського руху у світі. Саме в цей період Анрі Дюран, відомий французький письменник-журналіст, вражений наслідками кривавої битви при Сольферіно, запропонував створити Червоний Хрест – організацію, яка б працювала на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу полоненим та пораненим. Принципами, сформульованими Анрі Дюраном, керуються волонтерські організації усього світу.

У Великій Британії його зародження розпочалось з перших середньовічних волонтерських лікарень. За оцінками істориків, протягом ХІІ–ХІІІ століть в Англії було створено 500 добровільних лікарень. Приклади ж організованого волонтерства, як і в інших країнах, почали з'являтися лише в ХІХ ст. з появою різних благодійних організацій, що допомагали нужденним, таких як, наприклад, Армія Спасіння (1865 р.), Товариство організованої благодійності (1869 р.) та Британський Червоний Хрест (1870 р.), які набирали добровольців для виконання своєї місії.

У Франції у 20-ті роки ХХ ст. було організовано перший волонтерський загін, до якого входила французька та німецька молодь. Волонтери безкоштовно відбудовували ферми, отримуючи за свою працю продукти харчування. У 1920 р. П'єр Сересоль заснував Міжнародну громадську службу, принципом діяльності якої став девіз «Не говорити, а діяти».

У США зародження волонтерства відбулося ще під час Громадянської війни 1861–1865 років, коли жінки приєднувались до товариств жіночої допомоги для виробництва та ремонту наметів, пошиття уніформи та пов'язок. Жінки також пішли добровольцями на війну в якості медсестер [2, с. 33].

У Німеччині у другій половині ХІХ ст. створюється перша добродійна спілка турботи про бідних. Волонтерство тут виникало у вигляді служб добровільної праці, місіонерів, сестер милосердя. Основними напрямками волонтерської діяльності в цей період були боротьба з бідністю та піклування про здоров'я людей. Сучасні дослідники зазначають, що Німеччина не є класичною волонтерською нацією, як Велика Британія чи США, а розвиток інфраструктури громадянського суспільства Німеччини відбувся лише після 2000-х років [2, с. 34].

Деякі дослідники виокремлюють ХХ ст. як головну віху в розвитку волонтерського руху. У Європі після закінчення Першої світової війни з'явилися люди, готові надавати допомогу постраждалим у війні. Саме в цей час були створені перші волонтерські організації. Було засновано Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS) під егідою ЮНЕСКО зі штаб-квартирою у Парижі.

Волонтер (від лат. «voluntarius» – воля, бажання, від англ. «voluntary» – добровільний, доброволець, йти добровільно) – це особа, яка за власним бажанням допомагає іншим. У багатьох словниках термін «волонтер» часто трактується як «особа, яка добровільно поступила на військову службу». Нині волонтерство майже не пов'язане із військовою службою. Воно розвивається, орієнтуючись на надання допомоги усім, хто її потребує.

У світовій практиці найголовнішою ознакою волонтерства є те, що волонтер частину свого вільного (особистого) часу, сил, енергії, знань, досвіду добровільно (без примусу та вказівок «згори») витрачає на здійснення діяльності, яка є корисною людям і суспільству загалом [3].

Міжнародною експертною групою з питань волонтерства та соціального розвитку в 1999 р. були визначені три характерні особливості волонтерської діяльності:

- діяльність має бути неприбутковою;
- діяльність повинна бути добровільною, згідно з особистою волею індивідуума;
- діяльність повинна бути корисною кому-небудь, не тільки волонтеру, або суспільству загалом.

У межах цієї концепції експерти визначили чотири типи волонтерської діяльності, а саме:

- взаємодопомога та самодопомога;
- філантропія та послуги іншим людям;
- участь або громадянський обов'язок;
- рекламно-пропагандистська діяльність або проведення кампаній.

Якщо ж повернутися до історії становлення волонтерства в Україні, то постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг» волонтерську діяльність в Україні було офіційно визнано та закріплено на нормативно-правовому рівні.

Прийняття Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 р. № 3236-17 пов'язують із чемпіонатом Європи з футболу у 2012 р., який проходив на території України.

Зокрема, у першій редакції закону зазначено, що волонтерська діяльність здійснюється за такими основними напрямками:

1) надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації;

2) здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;

3) надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям;

4) надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;

5) проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;

6) сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;

7) надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;

8) надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством [4].

Поняття «волонтерська діяльність» («волонтерство») почало використовуватися в українській науковій літературі, починаючи з 90-х років ХХ століття. Слід зазначити, що перегляд соціологічних, філософських і тлумачних словників, виданих до цього періоду, свідчить про його відсутність у цих виданнях. Соціологічний словник С. А. Купрієнка, опублікований у 2015 році, трактує термін «волонтерство» як «добровільне виконання обов'язків з надання соціальної допомоги, послуг, добровільного патронажу над інвалідами, хворими і старезними, а також соціальними групами населення, що опинилися в складних життєвих умовах» [5].

Створення першої української волонтерської організації датується 1987 роком, коли в Одесі відкрився «Молодіжний телефон довіри». У 1989 році такі організації було створено в Києві та Полтаві. Вони працювали як медико-психологічні служби та мали на меті психологічно допомогти людині в кризовій ситуації. Далі, з метою розширення діяльності за сприяння Міністерства юстиції України у квітні 1998 року було створено Всеукраїнську асоціацію телефонних консультантів.

Справжній народний волонтерський рух в Україні зародився у 2014 році на Майдані Незалежності у Києві під час Революції Гідності. Тисячі людей (місцевих та з інших регіонів) надавали безкоштовну допомогу мітингувальникам: організували польові кухні, встановлювали намети, допомагали в розміщенні протестувальників у квартирах киян.

З початком повномасштабної збройної агресії росії в Україні були створені штаби допомоги, фонди та платформи, що займаються збором коштів на допомогу армії та всім постраждалим, активізувалась робота волонтерських організацій та індивідуальних волонтерів. Основними формами волонтерської діяльності індивідуальних волонтерів стали: збір коштів і продуктів харчування для потреб армії, плетіння сіток для маскування; участь в евакуації населення; збір ліків для передової та госпіталів; збір теплих речей та продуктів першої необхідності для переселенців. Героїчна діяльність українських волонтерів продовжується, її мета — досягти перемоги [6, с. 38].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 р. № 3236-VI (у ред. від 3.09.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
2. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія / Павло Горінов, Ростислав Драпушко. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с. URL:

<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

3. Історія волонтерського руху / Режим доступу:

<https://smaidan.jimdofree.com/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81/%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0/>

4. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 р. № 3236-VI (у ред. від 3.09.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

5. Купрієнко С. А. Словник Соціології (літери А-Я). URL: <https://kuprienko.info/kupriyenko-s-a-slovniksotsiologiyi-literi-a-ya/>

6. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія / Павло Горінов, Ростислав Драпушко. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

ГОНЧАРУК ОЛЬГА,
студентка Юридичного факультету
Національного авіаційного університету

ТРОЦЬЮК НІНА,
кандидат юридичних наук, доцент
Національного авіаційного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Волонтерство – унікальне явище, яке не знає кордонів і не залежить від рівня матеріального достатку. Як правило, періоди значного розвитку волонтерського руху припадають на часи загострення різних кризових ситуацій у суспільстві, воєнних дій у державі. Саме тоді небайдужі громадяни об'єднуються, створюючи волонтерські організації та оперативно реагують на потреби людей, надаючи матеріальну чи інформаційну допомогу [1, с. 115].

Зазначимо, що одним із перших нормативно-правових актів, що засвідчив значущість волонтерської діяльності стало розпорядження Президента України від 22 березня 2001 р. № 67/2001-рп «Про організацію проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів», п. 5 якого зобов'язав Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити всебічну підтримку державних і громадських організацій, діяльність яких спрямована на розвиток волонтерського руху, та залучення різних категорій населення до суспільно корисної роботи [2]. Також, 21 червня 2001 року було прийнято Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», яким визначено основні напрями державної політики у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю, серед яких знайшло закріплення такий напрям, як сприяння розвитку та підтримка волонтерського руху [3].

Зважаючи на те, що волонтерська діяльність стала поширеним явищем та проявлялася в різних сферах суспільного життя, в Україні постала потреба в ухваленні спеціального нормативно-правового акту, норми якого покликані були б врегулювати відносини у сфері здійснення та забезпечення волонтерської діяльності, яка повинна в першу чергу ґрунтуватися на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості. Так, Верховною Радою України 19 квітня 2011 року було прийнято Закон України № 3236VI «Про волонтерську діяльність», який на сьогодні є основним законодавчим актом, що регулює дану сферу суспільних відносин. У ньому законодавець визначив як загальні положення, так і особливості правового статусу волонтерів та діяльності волонтерських організацій, що є особливо актуальним для України під час дії правового режиму воєнного стану.

Так, згідно ст. 1 даного законодавчого акту, волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [4].

На сьогоднішній день, в умовах повномасштабної війни, що розгорнула Російська Федерація проти України, ризикуючи своїм життям, волонтери допомагають усім, хто потребує допомоги й уваги. Вони перевозять громадян у більш безпечні місця, забезпечують осіб продовольчими товарами, необхідними речами, ліками, надають їм правову та психологічну допомогу. Також, за допомогою волонтерських організацій військовослужбовці Збройних Сил України забезпечуються необхідними засобами захисту, в тому числі продуктами харчування тощо.

Держава, у свою чергу, сприяє поширенню інформації про волонтерську діяльність, зокрема:

- оприлюднює на своєму веб-сайті наявну інформацію про організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, в тому числі, інформацію про організації та установи, що залучають іноземців та осіб без громадянства для провадження волонтерської діяльності на території України протягом трьох робочих днів з дня отримання відповідної інформації;

- сприяє здійсненню міжнародного співробітництва з питань волонтерської діяльності, узагальнює та поширює результати роботи у цій сфері [4];

- приймає зміни до нормативно-правових актів за допомогою яких здійснюється правове регулювання волонтерської діяльності.

Так, наприклад, у 2022 році до Податкового кодексу України були внесені зміни щодо звільнення від оподаткування певних видів благодійної допомоги, зібраної волонтерами. Пункт 165.1.54 ст. 165 Податкового кодексу України в новій редакції визначає, що:

– до оподаткованого доходу осіб, внесених до Реєстру волонтерів, не включається сума (вартість) отриманої ними благодійної допомоги, якщо така сума в подальшому була витрачена в період воєнного і надзвичайного стану на користь учасників бойових дій по всій Україні, працівників цивільного захисту та членів їх сімей, вимушених переселенців із зон бойових дій по всій Україні;

– доходи не включаються до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платників податку до 31 грудня включно року, наступного за роком, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан в Україні, та/або завершено здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації [5].

З вище зазначеного можемо зроби висновок, що інститут волонтерства в нашій країні почав формуватися ще задовго до вагомих історичних подій, а нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності безумовно набрало обертів під час дії правового режиму воєнного стану в Україні. Внесок волонтерських рухів на сьогоднішній день є колосальним, саме тому держава всіма можливими інструментами підтримує його функціонування та встановлює пільги від оподаткування певних видів благодійної допомоги, здійсненої волонтерами.

Список використаних джерел:

1. Попова С. М. Волонтерська діяльність в умовах війни на території України. Проблеми сучасної поліцейстики : тези доп. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 квіт. 2022 р. Харків, 2022. С. 114 - 118.

2. Про організацію проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів : розпорядження Президента України від 22 березня 2001 р. № 67/2001-рп. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67/2001-%D1%80%D0%BF#Text> (дата звернення 03.04.2023).

3. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21 червня 2001 року № 2558-III. Дата оновлення: 15.12.2021. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#top> (дата звернення 03.04.2023).

4. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236-VI. Дата оновлення: 31.03.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#top> (дата звернення: 03.04.2023).

5. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. Дата оновлення: 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 03.04.2023).

*АСТАПЕНКО ЄЛИЗАВЕТА,
студентка факультету економіки, менеджменту та психології
Державного торговельно-економічного університету*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО СПРЯМОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є надзвичайним станом у країні, що зазвичай пов'язаний із збройним конфліктом, збройними діями чи загрозою національної безпеки. В Україні воєнний стан оголошувався у 2018 році на території Донецької та Луганської областей. У цей час багато людей бажали допомогти тим, хто потребує допомоги найбільше. Одним із способів, якими можна було допомогти, є волонтерство. Волонтерство в Україні під час воєнного стану є фактором у забезпеченні ресурсів та підтримки для влади, військових та місцевого населення. Волонтерські організації та активісти допомагають військовим та добровільним батальйонам в забезпеченні необхідного обладнання, зброї та медичних засобів.

В умовах воєнного часу Україна є символом незламності так, як відстоює природні цінності та принципи людського буття [1, 2]. Волонтерська діяльність в Україні в умовах соціальних змін стала невід'ємною частиною глибоких змін в соціальній структурі українського суспільства. Одночасно волонтерство є важливою складовою соціальної життя та громадської діяльності. Волонтерська діяльність ґрунтується на таких основоположних засадах як добровільність та доброчинність; законність; гуманність та гідність; спільність інтересів і рівність прав її учасників; гласність; відповідальність; конфіденційність [3]. Кожний громадянин, як суб'єкт і об'єкт даного соціуму, активно з ним взаємодіє при вирішенні завдань свого буття та у реальній дійсності є відповідальним за свою діяльність [4], у тому числі і волонтерську. Соціальна відповідальність виступає умовою взаємодії індивіда та соціуму, носить соціальний характер.

У соціології волонтерство розглядається як форма соціальної діяльності, яка передбачає невинагородну допомогу іншим людям чи громаді. Роль волонтерства у соціології полягає у дослідженні таких аспектів:

1. Взаємодія людей. Волонтерство є джерелом взаємодії та співпраці між людьми з різних соціальних груп та культур. Волонтерство допомагає змінити ставлення людей до одного, зменшує соціальну віддаленість та стереотипи.

2. Соціальна активність. Волонтерство сприяє розвитку соціальної активності та громадської свідомості. Люди, які волонтерять, набувають досвіду взаємодії з людьми, навчаються допомагати та змінювати світ навколо себе.

3. Допомога у разі кризових ситуацій. Волонтерство може бути надзвичайно важливим у разі кризових ситуацій, таких як природні катастрофи, епідемії, війни тощо. Волонтери допомагають забезпечувати потрібну допомогу та ресурси для потерпілих людей та громад.

4. Розвиток місцевої спільноти. Волонтерство може сприяти розвитку місцевої спільноти та зміцненню взаємодії між громадою та владою. Волонтери можуть бути джерелом ініціатив та ідей для розвитку місцевої середовища та покращення якості життя мешканців.

5. Допомога у розвитку соціальних програм. Волонтерство може бути корисним у розвитку соціальних програм та проєктів. Волонтери можуть допомогти збирати дані, проводити дослідження та аналізувати інформацію, що допоможе у розробці та вдосконаленні соціальних програм та проєктів.

6. Волонтерська діяльність як перспективна інноваційна форма соціального становлення молоді [5].

Освітня спрямованість волонтерської діяльності розглядається як засіб розвитку особистості, її соціалізації, духовного становлення[6,7], а також як важлива особистісна складова мотивованості волонтера з метою надання безкорисливої допомоги тим, хто потребує. Емпірично доведено, що емпатія, ціннісні орієнтації, альтруїзм та чуйність є базовими якостями успішного волонтера.

Під час воєнного стану в Україні потреби волонтерів є значною мірою пов'язані з підтримкою військових та місцевого населення. Основні потреби волонтерів включають:

1. Забезпечення необхідного обладнання та зброї для військових. Волонтери займаються збором коштів та матеріальних благ для придбання необхідного обладнання, зброї та іншого спеціального обладнання для військових.

2. Підтримка місцевого населення. Волонтери допомагають забезпечити соціальну захист та підтримку для сімей військових та людей, які потерпіли від війни. Це може включати надання допомоги у вигляді продуктів харчування, медичної допомоги, транспортування потерпілих та їх батьківщини, та інше.

3. Психологічна підтримка. Волонтери також допомагають забезпечити психологічну підтримку для військових та місцевого населення. Це може включати проведення тренінгів та консультацій, надання психологічної підтримки у вигляді розмов, та інше.

4. Інформаційна підтримка. Волонтери займаються збором та поширенням інформації про воєнні події та потреби військових та місцевого населення. Вони допомагають забезпечити доступ до необхідної інформації, в тому числі про дії військових, та надають поради та рекомендації.

5. Підтримка воєнних госпіталів. Волонтери допомагають забезпечити необхідне медичне обладнання та матеріали для воєнних госпіталів, допомагають з організацією прийому та розміщення потерпілих, забезпечують необхідну медичну допомогу та продукти харчування для персоналу госпіталів.

6. Допомога збірним центрам. Волонтери допомагають зі збором необхідних матеріальних благ, які потім будуть розподілені по потерпілих територіях. Вони організують збір та сортування товарів, що потребуються для забезпечення населення.

Загалом волонтерство є надзвичайно важливим у підтримці військових та місцевого населення в умовах воєнного стану. Волонтери забезпечують необхідну допомогу та ресурси для того, щоб зробити життя людей на

передовій більш комфортною та безпечною. Вони демонструють силу громадськості та її здатність допомагати у найважчі моменти, що допомагає зберегти національну єдність та співпрацю між громадськістю та владою. Українське волонтерство під час воєнного стану відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки та захисту держави. Для дослідження ролі волонтерства під час воєнного стану в Україні проведено опитування серед активістів волонтерських організацій та військових. Результати опитування показали, що волонтерство під час воєнного стану в Україні є дуже важливим фактором у забезпеченні підтримки та ресурсів для військових та місцевого населення. Понад 80% опитаних вважають, що волонтерство допомагає забезпечити необхідне обладнання та зброю для військових.

За результатами опитування понад 90% осіб вважають, що волонтерство є важливим фактором у забезпеченні соціального захисту та підтримки для сімей військових та людей, які потерпають від війни. Проте, результати опитування також показали, що волонтерство має свої волонтерство не може забезпечити повноцінну соціальну захист для всіх людей, які потерпають від війни, та відмічають необхідність у системній реформі сфери соціального захисту. Також понад 70% опитаних вважають, що волонтерство не може забезпечити повноцінну захист держави від ворожих дій, та відмічають необхідність у системних реформах у сфері оборони та безпеки.

Отже, волонтерська діяльність у період воєнного стану є важливим соціальним ресурсом у забезпеченні підтримки для влади, військових та місцевого населення та важливим інструментом для розвитку соціальної взаємодії, громадської активності, допомоги у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Шуст Н. Б. Демократичні концепції та їх зв'язок з брендом країни на міжнародній арені через індекси демократії. DEMOCRATIC CONCEPTS AND THEIR RELATIONSHIP WITH THE COUNTRY BRAND IN THE

INTERNATIONAL AREA THROUGH DEMOCRACY INDICES//«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2022. № 6(8) 2022. С. 544- 551.

URL:<http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/1721/1719>

2. Морозов А. Ю., Шуст Н. Б. Становлення інформаційного суспільства в Україні: виклики та перспективи. ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: збірник наукових праць. № 41(7-9), 2022, С. 26-38.

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39387/Morozov_Shust.pdf?sequence=1&isAllowed=y

DOI:[https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.41\(7-9\)-3](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.41(7-9)-3)

3. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг від 10 грудня 2003 р. № 1895. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/3680671>

4. Kresina, I., Shust, N., Hultai, M., Spivak, M., & Durnov, Ye. (2020). Socialresponsibility in the context of global challenges: the case of Ukraine. Revista Amazonía investiga, 9(27), 578-587. <https://doi.org/10.34069/AI/2020.27.03.62>

5. Shust, N., Tymchuk, L., Maidaniuk, I., Sydorenko, I., Puzyrenko, Y., & Nevmerzhytska, O. (2022). Education as an Effective Component of Political Development and Socio-Economic Prosperity in Society. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala, 14(4), 463-476. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.4/651>

6. Шуст Н.Б., Філик Н.В. Інновації в освіті: соціокультурний вимір // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. К. : Міленіум, 2019. № 1. С.144- 150.

7. Шуст Н.Б. Інновації в освіті як необхідність// Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». К.: НАУ, 2019. № 4(49). С. 211-214.

8. Лях Т. Л. Волонтерство // [1] / За заг. ред. І. Д. Звереві. — Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. — С. 124–128. — ISBN 978-966-8048-55-5. Архівовано з джерела 16 грудня 2014.

9. Горелов Д. М., Корнієвський О. А. [2] — Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2015. — 36 с. Архівовано з джерела 15 квітня 2016

10. Бондаренко З. П., Журавель Т. В., Лях Т. Л. та ін. [3] / За ред. Т. Л. Лях. — Київ : Версо-04, 2012. — С. 7–21. — ISBN 978-966-8869-50-

1. Архівовано

11. Культурна та психологічна підтримка українських військових

URL:https://www.culturalforces.org/?gclid=Cj0KCQjwla-hBhD7ARIsAM9tQKvDZbebTdIayR0oa8v15JNanUhiraonMyOXf-xbl9JiCXUYaLkhhCQaAgDsEALw_wcB

12. Українське волонтерство – унікальне явище. Михайло Матяш
URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html>

13. Опитування стосовно волонтерства
<https://ukraine.ureport.in/opinion/5800/>

ЛЯХВАЦЬКА МАРІЯ,
студентка II курсу ОР «Бакалавр»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ГОРІНОВ ПАВЛО,
кандидат юридичних наук,
в.о. директора Навчально-наукового інституту права,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла
Драгоманова, заслужений працівник соціальної сфери України

Е-ВОЛОНТЕРСТВО: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні волонтерство стало національною ідеєю і національною гордістю для інших країн, адже «кожного дня мільйони волонтерів доводять, що, незважаючи ні на що, незважаючи на бідність та ненависть, незважаючи на апатію та виклики, які здаються неподоланими, люди можуть змінити світ на краще. Волонтерство – це спосіб життя, ідеї добровільності та гуманізму. Волонтерство сьогодні в більшості держав світу розвивається поза державним апаратом, це ініціатива та самоорганізація пересічних громадян, які на добровільній основі працюють на благо інших людей шляхом виконання соціально-корисливих проєктів та програм [1, с. 13].

Сьогодні роль технології у житті людини важко переоцінити, щодня важливість онлайн-комунікації зростає. З огляду на виклики, які постали на сьогоднішній день, набирає обертів онлайн-волонтерство. Це поняття не є новим, оскільки воно активно використовувалося в період пандемії. Тисячі добровольців, використовуючи свої комп'ютери або навіть телефони, допомагали тим, хто потребував підтримки.

Е-волонтерство не має на меті замінити традиційне волонтерство, навпаки, воно створене для надання підтримки звичайному волонтерству за

рахунок збільшення його меж та розширенню можливостей. Часто так трапляється, що ті, хто здійснює волонтерську діяльність в Інтернеті, згодом починають займатися нею і у реальному житті, реєструючись як некомерційні благодійні організації. Це також може бути цікавим для тих, хто раніше не займався волонтерством, але добре розуміється на цифрових технологіях, вільно володіє структурами та можливостями мережі. Для багатьох людей, е-волонтерство може бути оптимальним способом залучення до цієї сфери, в той час як для інших – просто додатковим інструментом, який доповнює традиційне волонтерство.

Проаналізувавши можливості дистанційного волонтерства в Україні, бачимо, що є багато способів займатися волонтерською діяльністю онлайн і подані вище приклади є тільки маленькою частиною можливих ресурсів. Загалом кожен бажаючий займатися волонтерством може обрати вид волонтерської діяльності залежно від своїх інтересів та мотивації. Наразі одним із найвагоміших мотивів є допомога українській армії, переселенцям, людям з інклюзією. У підсумку варто зазначити, що розвиток технологій виявився гідною альтернативою для волонтерів, які зіткнулися з обмеженнями у здатності взяти участь в офлайн-волонтерстві через напружений графік, інвалідність чи незахищеність. Впровадження онлайн-волонтерства дозволяє підняти процес популяризації волонтерського руху на новий рівень, залучаючи велику кількість людей з різними можливостями для проведення волонтерської діяльності. Таким чином, онлайн-волонтерство є важливим інструментом для розвитку волонтерського руху та забезпечення доступу до волонтерських можливостей для широкого кола людей.

Список використаних джерел:

1. Томіна В. Ю. Пашаєв А. З. Порівняльно-правовий аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства в питаннях волонтерської

діяльності. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. С. 13–16. Режим доступу: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/2/5.pdf>

2. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-V. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

3. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження : монографія / П. В. Горінов, Р. Г. Драпушко. – Київ : Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. – 240 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>

КАРВАНІДІ СОКРАТ,
*студент II курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ФІЛИК НАТАЛІЯ,
*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
Науково-дослідницького центру «Інститут сімейної та молодіжної
політики імені Олександра Яременка» Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова*

РОЛЬ І ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ РЕЄСТРАЦІЇ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Порядок реєстрації благодійних організацій в Україні є важливим елементом розвитку благодійності та потребує уваги з боку уряду та громадськості для забезпечення прозорості, ефективності та довіри до благодійних організацій. Основні пункти, які потрібно висвітлити в дослідженні:

Огляд законодавства про благодійність в Україні: відомості про Закон України «Про благодійність та благодійні організації», норми та вимоги щодо реєстрації благодійних організацій, їхнього функціонування та звітності.

Аналіз процедури реєстрації благодійних організацій в Україні: збір та подання необхідної документації, терміни та вимоги до реєстрації, відповідальні органи, їхні повноваження та процес перевірки заявок на реєстрацію.

Дослідження теми дає можливість виокремити основні проблеми та недоліки що існують системи реєстрації благодійних організацій в Україні:

відсутність чітких та детальних правил та вимог до діяльності благодійних організацій, недостатня контрольна функція органів державної влади, складність та тривалість процедури реєстрації, обмеження щодо залучення благодійних коштів з-за кордону.

Невизначеність законодавства та часті зміни правових норм в галузі благодійності ускладнюють процес реєстрації благодійних організацій та можуть призвести до порушень.

Необхідність забезпечення прозорості та довіри до благодійних організацій, а також захисту прав та інтересів благодійників та донорів через встановлення вимог до їх діяльності та фінансової звітності.

Потреба в забезпеченні ефективного механізму контролю та нагляду за діяльністю благодійних організацій з боку державних органів, а також можливості відкликання реєстрації у разі порушень вимог законодавства.

Важливість розвитку культури благодійності та підтримки благодійних ініціатив у громаді, що сприяє збільшенню обсягів благодійних внесків та покращенню соціального добробуту у країні.

Важливість міжнародної співпраці та взаємодії з іншими країнами у галузі благодійності, що сприяє обміну досвідом та забезпеченню взаємної підтримки та допомоги.

У світлі вищевикладених аспектів, можна стверджувати, що порядок реєстрації благодійних організацій є надзвичайно важливим елементом формування та розвитку благодійності в Україні. Необхідно забезпечити ефективний та прозорий механізм реєстрації, що відповідатиме вимогам законодавства, а також забезпечуватиме захист прав та інтересів благодійників

З ростом популярності благодійних організацій в Україні, все більше людей звертається до створення своєї власної благодійної організації. Однак, процес реєстрації такої організації може бути досить складним та заплутаним. У зв'язку з цим, важливо дослідити порядок реєстрації благодійних організацій в Україні та з'ясувати, які кроки потрібно виконати, щоб успішно створити та зареєструвати благодійну організацію.

Окрім того, потенційні благодійники та донори часто звертають увагу на те, як добровільні організації працюють і як вони зареєстровані. Наявність офіційного статусу дозволяє довіритися організації та мати впевненість в тому, що їхні пожертви будуть використані відповідно до заявленої мети.

Зважаючи на це, реєстрація благодійних організацій є важливим етапом у їхньому становленні та розвитку. Процедура реєстрації в Україні містить декілька етапів, які мають виконуватися відповідно до законодавства.

Першим етапом є підготовка документів для реєстрації. У залежності від форми власності та статусу, необхідні документи можуть відрізнятися, проте загалом вони містять заяву про реєстрацію, статут, протокол засновників, довідку про присвоєння ідентифікаційного номера фізичної особи, копії паспортів засновників та інших документів.

Далі, згідно з процедурою, орган реєстрації перевіряє документи та перевіряє, чи відповідає діяльність заявника законодавству та статуту. Після того, як орган переконався в правомірності діяльності, він видаватиме відповідний сертифікат про реєстрацію.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>. (дата звернення: 06.04.2023).

2. Статут благодійного фонду. URL:https://legal-guild.net/reyestraciya-pidpriyemstv/blagodijnaorganizaciya/?gclid=CjwKCAjw3POhBhBQEIwAqTCuBh5uysBGgg_Nwt40bDBLGkGbkKIYMib8NVeSVCWaYEbDY_1Yu34F-hoCiFYQAvD_BwE

3. Як зареєструвати благодійний фонд в умовах війни URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210806_yak-zarestruvati-blagodyniy-fond-v-umovakh-vyni

ІВАНЕНКО КОСТЯНТИН,
аспірант 3-го року навчання зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ДУБЧАК ЛЕСЯ,
кандидат юридичних наук, професор кафедри правознавства та галузевих
юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ПРАВОВА ДОПОМОГА ВОЛОНТЕРАМ

У даний час повномасштабного військового вторгнення на територію України російською федерацією з 24 лютого 2022 року та з часів збройного вторгнення російської федерації в Україну в 2014 році, і як наслідок, окупація територій нашої незалежної держави, волонтерська діяльність займає важливе місце в житті української нації. Волонтери здійснюють різноманітну діяльність, яка має вагомий соціальний вплив та військовий вплив. У першу чергу, волонтери допомагають підрозділам Збройних сил України та мешканцям окупованих та деокупованих територій.

Проте, як і у будь-якій сфері життя, волонтери можуть зіткнутися з правовими питаннями та складнощами, які потребують юридичної підтримки. У зв'язку з цим і виникає питання щодо професійної правничої (правової) допомоги волонтерам.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність – добровільна соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами. Волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності [2].

Чинним Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлено, що адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту [1].

Клієнтом в розумінні статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є фізична або юридична особа, держава, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, в інтересах яких здійснюється адвокатська діяльність [1].

Тобто, Конституція України та Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» забезпечує право на отримання якісної професійної правничої (правової) допомоги всім громадянам України, включаючи волонтерів.

Професійна правнича (правова) допомога є важливим аспектом захисту прав та інтересів волонтерів. Волонтери, які віддають свій час та зусилля на підтримку громадських потреб, часто стикаються з різними правовими питаннями та проблемами, що потребують їхньої уваги. Тому надання правової допомоги волонтерам є важливою задачею для нашої держави.

Конституція України передбачає, що кожен має право на захист своїх прав і свобод. У разі порушення прав та інтересів волонтерів, вони мають право звернутися за професійною правничою (правовою) допомогою до відповідних органів. Зокрема, адвокатська діяльність передбачає створення безкоштовної правової допомоги для громадян, які не мають можливості оплатити її.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає, що органи адвокатської самоврядування зобов'язані забезпечувати створення та функціонування органів безоплатної правової допомоги. Ці органи мають надавати безоплатну правову допомогу волонтерам та іншим громадянам, які не мають можливості оплатити її.

Важливо зазначити, що правова допомога має бути надана на високому рівні. Адвокат, який надає правову допомогу волонтерам, повинен

дотримуватися вимог правил адвокатської етики, забезпечувати відповідний рівень компетенції та професіоналізму в своїй роботі.

Крім того, органи влади, правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування, повинні забезпечувати волонтерам допомогу у здійсненні їхніх прав та інтересів. Наприклад, правоохоронні органи повинні забезпечувати безпеку та порядок на громадських заходах, в яких беруть участь волонтери. Органи місцевого самоврядування можуть надавати фінансову підтримку волонтерським ініціативам та проєктам, а також забезпечувати різноманітні комунікаційні та інформаційні ресурси для волонтерської діяльності.

На нашу думку, основними видами правової допомоги для волонтерів, зважаючи на сьогоднішній день, можуть бути:

- юридична (правова) допомога щодо створення, подання документів та реєстрації громадських організацій та благодійних фондів;
- консультації щодо перетину через митний кордон України гуманітарних товарів;
- консультації та оформлення документів з приводу придбання товарів в якості благодійної допомоги;
- передача транспортних засобів, як гуманітарна допомога, до військових частин Збройних Сил України та зняття їх з реєстраційного обліку.

Отже, професійна правнича (правова) допомога волонтерам є важливою складовою захисту прав та інтересів волонтерського руху в Україні. Професійна правнича (правова) допомога волонтерам в Україні є необхідною для забезпечення їх прав та інтересів. Конституція України та Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачають механізми та інструменти для забезпечення правової допомоги волонтерам. Проте, волонтери повинні звертатися до компетентних адвокатів для отримання належної правової допомоги. Також, доцільно розвивати механізми державної підтримки волонтерського руху та сприяти популяризації правових знань серед волонтерів, щоб вони могли бути свідомими щодо своїх прав та обов'язків.

Захист прав волонтерів є одним з ключових елементів будь-якої демократичної та громадянської суспільної ініціативи, тому правова допомога волонтерам повинна бути забезпечена державою на високому рівні.

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 05.04.2023).

2. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 05.04.2023).

КОНЦЕДАЙЛО ХРИСТИНА,
студентка II курсу зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ДУБЧАК ЛЕСЯ,
кандидат юридичних наук, професор кафедри правознавства та галузевих
юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

«Допомагаючи іншим, ми створюємо позитивний рух в суспільстві, надихаємо людей на творення добра».

Сьогодні волонтерська діяльність є дуже ваговою для розвитку України. Кожен із нас може долучитися і творити країну, у якій хочеться жити. Волонтерство — це можливість впливати на те, що відбувається довкола, ініціювати власні проєкти. Коли люди стають волонтерами, вони не лише отримують змогу проявити себе, здобути нові знання і навички, а й намагаються зробити життя інших кращим. «Будь тією зміною, яку хочеш бачити у світі!» — казав Магатма Ганді, а один зі шляхів змін — волонтерство [7].

«Волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги» [5, ст. 7].

Це людина, яка за власним бажанням готова витратити свій час і талант на користь суспільству або конкретній людині, не чекаючи винагороди. Хоча волонтер працює не заради грошей, але він може отримувати будь-які матеріальні вигоди в тій чи іншій формі. Займаючись добровольчою діяльністю, люди можуть подорожувати за рахунок організації, отримувати цікавий досвід

спілкуючись з людьми із різних професій та проявити керівні та організаторські здібності.

«Волонтер може отримати посвідчення волонтера, здійснюючи волонтерську діяльність в організаціях та установах, що залучають до своєї діяльності волонтерів» [5, ст. 7].

В Україні не існує єдиного реєстру волонтерів, тож і поняття офіційного та неофіційного волонтерства також. Під час війни у волонтерів часто запитують підтвердження того, що вони справді займаються волонтерством. І щоб отримати посвідчення, звертаються до органів місцевої влади, зокрема, мерії, селищні та районні ради, а також ОДА. Наприклад, коли волонтер збирає великі суми, рекомендується оформити діяльність юридично як благодійний фонд. Але це не обов'язково. Якщо збираються кошти на власну картку, то потрібно публічно звітувати, адже люди довіряють свої кошти, тож важливо показувати їм, куди й на що їх використали.

«В умовах сьогодення, волонтерство – це досить потужний соціально-суспільний рух, який частково може приймати на себе повноваження державних соціальних установ» [1].

Наприклад, волонтер, який добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим особам та соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, в такій як війна, де люди втратили будинки або просто немає що їсти, то волонтери доставляють в такі місця усе необхідне.

«Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності становить собою діяльність, що спрямовується на впорядкування процесів надання допомоги».

Така допомога може бути як одній конкретній особі, групі осіб, державним органам, організаціям і навіть самій державі. Вищезазначене свідчить про те, що внаслідок взаємодії публічних та приватноправових елементів утворюється міцна основа для функціонування волонтерських

організацій. При цьому слід зазначити що вони працюють на добровільній основі [1].

«Волонтерство в Україні регулюється двома основними документами: Законом України «Про волонтерську діяльність», який був прийнятий у 2011 році, та Загальною Декларацією Волонтерів» [5, 7].

Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність», волонтером є фізична особа, яка на добровільній основі здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність, завдяки наданню волонтерської допомоги. Даним законом визначаються організаційні та правові засади здійснення волонтерської діяльності, розвиток волонтерського руху в Україні, основні напрями волонтерської діяльності, особливості правового статусу волонтерів і джерела фінансування волонтерських організацій. Крім того, визначаються форми державної підтримки волонтерської діяльності – надання правової, організаційної, методичної, інформаційної допомоги.

«Загальна Декларація Волонтерів підтримує право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об'єднання у спілки та зайняття волонтерською діяльністю» [7].

Кожна людина у світі повинна мати право на вільне витрачання свого часу та енергії на користь інших людей чи громади, працюючи індивідуально чи в колективі. Без будь-якої дискримінації відносно культурного та етнічного походження, віросповідання, віку, статі, фізичного, соціального чи економічного становища.

«Закріплено, що особи віком від 14 до 18 років можуть здійснювати волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальника» [5, ст. 9].

Волонтерами можуть стати громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, які є дієздатними. Наприклад, навіть школярі здійснюють волонтерську діяльність в межах своїх можливостей. Але вони не можуть надавати допомогу у медичних закладах, під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або

природного характеру, а також надавати волонтерську допомогу Збройним Силам України та іншим військовим формуванням.

«Важливий нормативно-правовий акт, завдяки якому регулюється сфера діяльності волонтерських організацій є Закон України «Про громадські об'єднання», що був ухвалений 22 березня 2012 року» [4].

Відповідно до вищезазначеного закону, громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних або юридичних осіб для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів.

«Волонтерські організації набувають адміністративної правосуб'єктності після процедури реєстрації громадської організації як волонтерської» [6, с. 317].

Здійснення даної процедури відбувається у два етапи: на першому етапі – державна реєстрація громадської організації на загальних підставах; на другому етапі – надання Міністерством соціальної політики України статусу волонтерської організації зареєстрованій громадській організації.

«Для того, щоб взяти участь у більшості волонтерських проєктів, не обов'язково підписувати договір» [8].

Достатньо звернутись до організації, яка подобається, та запропонувати свою допомогу. Разом з тим, більшість міжнародних організацій запропонує підписати договір. Тоді вони зможуть офіційно компенсувати витрати та застрахувати від нещасного випадку. Якщо ви хочете зафіксувати свої обов'язки або обов'язки організації, потрібно наполягати на підписанні договору про волонтерську діяльність. Ви маєте таке право, варто підписати договір з організацією, якщо плануєте волонтерити з нею на постійній основі.

«Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності є одним із ключових аспектів взаємовідносин держави та суспільства, де співпадають інтереси держави та громадської організації фізичних осіб направлені на покращення соціального захисту населення» [9].

Коли держава і організації хочуть допомогти людям, у них спільний інтерес. Проведення АТО в Україні зумовило доповнення Закону України «Про волонтерську діяльність» нормою, яка передбачає, що волонтерська діяльність здійснюється, зокрема за таким напрямом, як надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану.

«Таким чином, ми проаналізували, що волонтерство визначається як активна участь громадянина у житті суспільства та держави».

Це сприяє покращенню якості життя, поглибленню солідарності, реалізації основних людських потреб на шляху будівництва справедливого та мирного суспільства, збалансованості економічного та соціального розвитку. Потреба у волонтерстві зростає, тому потрібно привести законодавство у відповідність до потреб у волонтерському русі таким чином, щоб усі зацікавлені сторони мали правове забезпечення та суспільну користь від цього руху.

Список використаних джерел:

1. Горінов П. В., Драпушко Р. Г. Адміністративно-правове регулювання волонтерського руху в Україні [Електронний ресурс] // режим доступу: http://lsej.org.ua/8_2022/57.pdf
2. Волонтерство [Електронний ресурс] // режим доступу: <https://redcross.org.ua/volunteer/>
3. Голосніченко І. П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття): посібник. Ірпінь, 1998. 108 с.
4. Закон України «Про громадські об'єднання» [Електронний ресурс] // режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

5. Закон України від 19.04.2011 р. Про волонтерську діяльність: [Електронний ресурс] // режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

6. Ольховський М. А. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу волонтерських організацій в Україні. Публічне право. 2016. № I (21). С. 317-318

7. Про волонтерство простими словами [Електронний ресурс] // режим доступу: <https://platforma.volunteer.country/posts/pro-volonterstvo-prostymy-slovamy>

8. Права та обов'язки волонтерів [Електронний ресурс] // режим доступу: https://volunteer.country/blog/right_in_volunteering

9. Сірко В. С. Поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Правова просвіта. 2018. № 8. [Електронний ресурс] // режим доступу: <http://www.pravo.nayka.com.ua/?n=8&y=2018>.

РАСЕВИЧ РОМАН,
*сокільський волонтер, засновник Дитячого Сокольства в Україні,
дійсний член Української міжнародної академії оригінальних ідей (УМАОІ),
член НСЖУ та УАП, володар медалі ВУТ «Просвіта» імені Тараса
Шевченка «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ» та Всесвітнього Ордена
«КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ»*

ПРО ДИТЯЧЕ СОКІЛЬСТВО ТА ЙОГО ВОЛОНТЕРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Шкільне волонтерство в Україні – малопоширене явище, хоч його, волонтерства, слід навчати дітей зі шкільної лави, якщо не з дитячого садка. Тут існують свої закономірності, яких треба шукати у багатьох площинах. Насамперед, це стосується готовності допомагати іншим, а ще коли така допомога потрібна в умовах тих викликів, у яких перебуває Україна нині – в умовах воєнного стану, то й подавно це треба робити. Тут і допомога самому собі й іншим, а загроз на цьому шляху тепер більше, як треба. Та чи готова школа до такої діяльності нині?! Скоріше ні, ніж так. Сяке-такє самоврядування на зразок різного роду «парламентів» було для дітей скоріше грою у самоврядування, а ніж реальним життям, що може комусь із них знадобитись. То й виходили діти на рівну дорогу життя, яка надалі ставала для них кривою, бо реальне життя ставало набагато складнішим від того ігрового й надуманого, що пропонувала їм школа. Замкненість школи на багато замків давала про себе знати. Лиш коли діти вийшли за межі школи на вулицю – й почалося їхнє справжнє ВОЛОНТЕРСТВО. Саме про це наша мова нижче. Волонтерити можна не лиш на передовій, але й у тилу, де немає війни. І прикладів такого дитячого волонтерства є нині більш, ніж достатньо. Та поодинокі приклади дитячих ініціатив сповна можуть бути спрямовані на більш масове, якщо не повсюдне ширення волонтерства. І центром такого ширення має залишатись школа. Найліпше, щоб таке ширення відбувалось під егідою когось чи чогось.

У нас це Дитяче Сокільство, яке стає основою волонтерського руху громади – дитячого волонтерського руху. Дитяче Сокільство у нас – це справжній волонтерський рух в умовах реального повсякденного життя, де не лиш собі треба зарадити, але й іншим: як дорослим, так і дітям. Якщо треба, то у навчанні, а де треба, то й у праці чи дозвіллі. І все гуртом – задля користі справи, якій служимо. Скажемо наперед, аби ні в кого не виникало ніяких сумнівів: Дитяче Сокільство у нас - це всього-навсього лиш виховна технологія, а не ніяка громадська організація, хоч ознаки її має, але такою не виступає. Зрештою, ніяким документом й не заборонено організовувати дітей на корисні справи громади – це ж її, громади, тепер повноваження. То й організовується Дитяче Сокільство у теперішніх громадах за територіальним принципом: там де діти живуть, там і гуртуються зі старшокласником на чолі – різновіковими гуртами (ключами) й діють. А тепер уже без програм і стратегій таке дитячо-молодіжне утворення й починає діяти. І це поле його діяльності можна розширювати до безмежності: кожна громада чи навіть окрема школа вималює власне лице Дитячого Сокільства - чим різноманітнішою буде його робота, тим і багатшим буде життя у ньому. У наших коротких тезах ми точно не дамо відповіді на усі питання його діяльності. А для щоденного життя Дитячого Сокільства тепер знадобляться не плани, як раніше, а лиш думи та мрії кожного учасника сокільського гурту, що хоче як власного поступу, так і поступу гурту, до якого входить - усі вони будуть враховані. Прийдіть до нас й нашого Дитячого Сокільства - і все це пізнаєте наяву і по правді. Є така місцина в Україні, Монастирищина, яка утримує цей досвід на плаву, попри усі спротиви, які йому чиняться. Але то все минуще, бо Дитяче Сокільство уже ствердилось в Україні і діє. Його супротивників воно обминуло, що й до Європи добралось, та й в Україні – лиш не видно, як у громадах постане. Треба лиш піднатужитись і все стане на своє місце, але без труду це точно не вдасться. Надіємось, невдовзі й новий Міністр освіти Оксен Васильович Лісовий про нього теж дізнається і підтримає. І перше, що ми йому подаруємо з нагоди його вступу на високу міністерську посаду, це наше із професором Сергієм Болтівцем Сокільське

Десятикнижжя, у якому як у 3Д-калейдоскопі розкривається уся сутність Дитячого Сокільства й нова система виховання дітей та молоді, що має прийти в українську школу. Та й практика такої роботи у нас чимала, довжиною у повних тридцять літ, відкрийте сайт Монастирського РМК, і самі переконаєтесь: тут Дитяче Сокільство діє з 1992 року - Монастирищина, його Сокільська столиця, де усі школи були задіяні до такої роботи. Приїдьте до нас, у кожную школу загляньте: розкажуть й покажуть. Чого лише вартує унікальність цього досвіду у Монастирських-Ковалівці-Задарові-Горожанці-Високому! Усі школи Монастирищини й Коропеччини мають такий досвід - унікальний досвід, що кожна із них готова зустріти у себе дорогих гостей, аби ним й поділитись. Усе тут як на долоні, у поколіннях соколів й заземлене, що пройшли нашу сокільську школу - десятиліттями проходили, аби постати Героями-Соколами: вічна їм слава і пам'ять, що полягли за Україну. Уродженці Монастирищини! А коли уже про нинішній досвід його діяльності - друкований, то він з року в рік теж успадковується, що й на Сокільське Десятикнижжя набралось. Ще й до того кожна книжка - із передмовою професора, доктора психологічних наук, тепер уже головного наукового наукового співробітника УДУ імені Михайла Драгоманова - Сергія Івановича Болтівця, який роками з нами й творить Дитяче Сокільство в Україні. Чого лише вартує спадкоємництво УДУ від учорашнього ДІСМП в особі його очільників: Ростислава Драпушка та Павла Горінова – і все це на користь Дитячого Сокільства та його волонтерства. А згаданим особам: панові Ростиславу Драпушку та панові Павлові Горінову, які займають високі посади тепер в УДУ імені Михайла Драгоманова, радимо відкрити на нашій базі у Монастирських свою філію: науково-практичну базу, Науково-Практичний Центр Дитячого Сокільства в Україні, (НПЦДСВУ), на якій сумісно й будемо відпрацьовувати механізми роботи з дітьми та молоддю в нових українських реаліях. І за цим всім стоять діти, які чекають, що ми прийдемо до них з відкритим серцем і станемо поряд з ними. А не так як було вчора: по різні сторони барикад перебували - лиш одним словесним менторством й потішали

дітей в школі, замість пошановувати їх чи включити у реальне українське життя, аби навчатись цьому ще в школі. Та опустимось знову до його альма-матер - Монастириськ, де постало Дитяче Сокільство: там ціле розмаїття справ і людей, які цим займаються. Чого лише вартує справа Володимира Миколайовича Сапи, очільника освіти Монастирищини, який уже другий рік підряд на своєму сайті веде окрему сторінку, де й поміщає матеріали діяльності Дитячого Сокільства під рубрикою «Дитяче Сокільство», із нашими таки матеріалами, яких уже на добру книжку набралось. І не марно це робить, а виконує ту ж таки Сокільську Угоду із ДІСМПУ, яку ми підписали два роки тому, що стала уже історичною – легалізувала Дитяче Сокільство в Україні. І не лиш Монастирищина підписала таку Сокільську Угоду, але й Пустомитівщина пішла нашим шляхом, що й усі громади України й можуть послуговуватися правом творення у себе Дитячого Сокільства - навіть без Сокільських Угод, лиш покликаючись на уже наявні. Й на Пустомитівщині, як Дитяче Сокільство, так і його волонтерство, набирають ширення, а це уже Львівщина, бо ми - Тернопілля, де воно діяло роками по усій області. А ще маємо за честь сказати, що наше СОКІЛЬСЬКЕ ВОЛОНТЕРСТВО уже в Європі: Рада Європи публікує наш досвід діяльності Дитячого Сокільства в Україні – тепер уже для країн Європи – англійською. А розповідати на правду маємо що: головне про людей розповідаємо, які його творять. З нами його творить академік НАПН України Віра Ільченко, професори Володимир Ляхоцький, Лариса Зязюн, Алла Бойко, поетеса Галина Запорожченко, славний авіатор Віктор Василенко і багато, багато інших людей, з якими творимо Дитяче Сокільство в Україні. По суті - уся Україна його творить: аби прийти до громад України і тут діяти. Дякуємо УДУ імені Михайла Драгоманова за запрошення взяти участь у роботі круглого столу Всеукраїнського рівня і виступити, що дасть змогу ще ширшій аудиторії дізнатись про діяльність Дитячого Сокільства в Україні та його волонтерську роботу.

*АГАКІШИЄВА ОЛЬГА,
аспірантка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київського університету імені Бориса Грінченка*

*ВАЙНОЛА РЕНАТЕ,
доктор педагогічних наук, професор*

ПСИХОЕМОЦІЙНА СТІЙКІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СТУДЕНТІВ-ВОЛОНТЕРІВ

У сучасному світі, де вимоги до молодих людей стають все вищими, психоемоційна стійкість стає важливою складовою успішної життєдіяльності. Особливо це стосується студентів-волонтерів, які не тільки займаються навчанням, але й добровільно виконують соціальну роботу, віддаючи свій час та зусилля для допомоги іншим. У цьому контексті, психоемоційна стійкість студентів-волонтерів стає важливою як для самого студента, так і для тих, кому вони надають допомогу. Успішне виконання завдань, збереження емоційної рівноваги та здатність ефективно працювати в групі – це ключові фактори, які визначають успіх волонтерської діяльності. Тому, дослідження психоемоційної стійкості студентів-волонтерів має важливе значення для розуміння та підвищення ефективності їхньої діяльності та підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Психоемоційна стійкість – це здатність особистості відчувати, розуміти та регулювати свої емоції, поведінку та думки в стресових ситуаціях, зберігаючи при цьому свою ефективність та емоційне благополуччя. Це може включати здатність до адаптації до негативних життєвих обставин, здатність до емоційної стабільності, здатність до емоційного контролю та здатність до позитивного ставлення до життя незважаючи на труднощі [1, с. 24].

Дослідження взаємозв'язку психоемоційної стійкості та волонтерської діяльності може допомогти зрозуміти, які чинники впливають на успішність

волонтерської діяльності студентів, а також як збільшити їхню ефективність та задоволеність від роботи.

Студенти, які мають високий рівень психоемоційної стійкості, здатні ефективно контролювати свої емоції та стрес, що виникає під час виконання волонтерських завдань. Це дозволяє їм бути більш продуктивними та зосередженими на роботі, що забезпечує більшу ефективність виконання завдань та досягнення поставлених цілей. Проте, виконання волонтерської діяльності може мати вплив на психоемоційну стійкість студентів. Наприклад, багато студентів, які займаються волонтерською діяльністю, можуть відчувати втому, тривогу та невпевненість через надмірну роботу або незнання, як ефективно виконувати свої завдання. Це може негативно впливати на їхній психологічний стан та зменшувати ефективність волонтерської діяльності [2, с. 13].

Волонтерська діяльність може мати позитивний вплив на розвиток психоемоційної стійкості студентів. Такі дії можуть сприяти формуванню позитивного ставлення до життя, розширенню кругозору, збільшенню самооцінки та відчуття задоволення від своїх дій.

Волонтерська діяльність може сприяти розвитку психологічної стійкості шляхом збільшення рівня самодисципліни та витривалості. Волонтери, як правило, працюють у важких умовах, знаходяться у стресових ситуаціях, але водночас повинні бути готові до продовження роботи, незалежно від цих факторів. Такий досвід може допомогти студентам збільшити свою витривалість та стійкість до стресу.

Додатково, волонтерська діяльність може допомогти студентам зменшити ризик виникнення депресії та тривожності, оскільки вона сприяє формуванню позитивних стосунків з оточуючими та забезпечує можливість займатися корисною справою [4, с. 63].

У часи війни, коли суспільство переживає найбільшу напруженість, роль студентів-волонтерів стає особливо важливою. Вони здатні не тільки надавати допомогу тим, хто потребує, але й підтримувати моральний дух нації та

зберігати позитивний настрій серед населення. У таких умовах, психоемоційна стійкість студентів-волонтерів стає особливо важливою складовою їхньої успішної діяльності.

Війна може викликати різні емоції та реакції, такі як тривога, страх, безпорадність, гнів та інші. Саме тому, збереження психоемоційної стійкості студентів-волонтерів є важливою умовою успішної волонтерської діяльності в умовах війни. Студенти, які мають високу психоемоційну стійкість, здатні краще контролювати свої емоції та вміти ефективно діяти у стресових ситуаціях, зберігаючи рівновагу та допомагаючи іншим.

Крім того, психоемоційна стійкість студентів-волонтерів може бути покращена за допомогою спеціальних тренінгів та психологічних підходів. Наприклад, можна використовувати методи релаксації, медитації та інших прийомів, що допомагають знижувати рівень стресу та покращувати психологічний стан [3, с. 50].

Отже, можна зробити висновок, що психоемоційна стійкість є важливою складовою успішної волонтерської діяльності студентів, особливо в умовах війни та конфліктів. Високий рівень психоемоційної стійкості може допомогти студентам-волонтерам ефективніше контролювати свої емоції та стрес, що дозволяє їм бути більш продуктивними та зосередженими на роботі.

Дослідження взаємозв'язку психоемоційної стійкості та волонтерської діяльності може допомогти зрозуміти, які чинники впливають на успішність волонтерської діяльності студентів, а також як збільшити їхню ефективність та задоволеність від роботи.

Отже, розуміння важливості психоемоційної стійкості та її взаємозв'язку з волонтерською діяльністю студентів може допомогти покращити якість волонтерської діяльності, що може мати позитивний вплив на суспільство в цілому.

Список використаних джерел:

1. Голубєва О. О. Психоемоційна стійкість як складова успішної волонтерської діяльності молоді. *Соціальна робота та педагогіка*. 2017. Вип. 2. С. 23–28.
2. Денисенко І. В., Громова М. І, Психофізіологічні особливості студентів-волонтерів у процесі волонтерської діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 12: Психологічні науки*. 2016. Вип. 28. С. 11–15.
3. Іванова І. В. Психологічна допомога волонтерам на передовій в умовах військового конфлікту. *Соціальна робота в Україні*. 2017. Вип. 1–2. С. 46–53.
4. Кравченко Л. С. Психологічні аспекти волонтерської діяльності молоді. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Психологія*. 2017. Вип. 63. С. 60–64.

КОНЧАКОВСЬКА ВАЛЕНТИНА,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

МАКАРОВА ОЛЕНА,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ВОЛОНТЕРСТВО В УКРАЇНІ: ЩО СТАЛО ПОШТОВХОМ ДО ДІЙ

Волонтер або, іншими словами, доброволець з'явився на наших землях не так давно, проте, вважаємо, існував в іншій інтерпретації з давніх-давен. Люди допомагали один одному, підтримували, особливо в такі важкі часи, як війни, стихійні лиха тощо. Саме війна стала поштовхом до виникнення такого руху, як волонтерство. Це й не дивно, бо саме вона несе за собою біль, смерть, руйнацію, горе, страх, страждання і водночас породжує патріотизм, співчуття, героїзм, прагнення допомагати і захищати.

Початком волонтерського руху прийнято вважати 1859 р., коли швейцарський підприємець і громадський діяч Жан Анрі Дюнан, вражений страшними наслідками однієї з найкривавіших битв австро-італо-французької війни (під Сольферіно на полі бою лишилися вмирати більше дев'яти тисяч скалічених солдат), фактично ініціював створення Міжнародного комітету Червоного Хреста – організації, що на добровільних засадах надавала би першу медичну допомогу пораненим. Слово «волонтер» походить від французького *volontaire* (доброволець), яке, в свою чергу, запозичено з латинського *voluntarius* (*voluntas* – вільне волевиявлення, *volō* – бажання, намір). Тобто волонтерство – добровільна безкорисна суспільно важлива діяльність [1].

Що стосується України, слід зазначити, що не зважаючи на те, що незалежність була проголошена 1991 року, волонтерська діяльність не набула стрімкого поширення на території нашої держави. Волонтерську діяльність було офіційно визнано прийняттям 10 грудня 2003 р. Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг», а пізніше було прийнято Закон України «Про волонтерську діяльність» [2].

Розквіт волонтерської діяльності в Україні припав на час Революції Гідності та початок війни на Донбасі. Переконаємося вже в котре, що в складні часи для держави, український народ не занепадає духом, а навпаки згуртовується, «запалює» патріотичний дух, тим самим об'єднує цивілізований світ у допомозі. Війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року поставила перед свідомими громадянами завдання – виховати у громадян активну громадянську позицію з високими моральними цінностями й потребами та згуртувати навколо себе велику кількість однодумців, які б заради світлого незалежного майбутнього об'єдналися і працювали. Про потужний початок формування громадянського суспільства, вважаємо, можна говорити, як раз із стрімким розвитком волонтерського руху. Адже ті цінності, які уособлює в собі волонтер (доброта, милосердя, бажання безкорисливо допомагати, розуміння, співчуття, порядність, ввічливість, відповідальність, порядність) є фундаментом для становлення і розвитку суверенної, незалежної, правової та демократичної держави.

Відповідно до рейтингу World Giving Index, у 2010 р. в Україні лише 5 % населення було залучено до волонтерської роботи [3]. А вже у грудні 2014 р. на замовлення Організації Об'єднаних Націй компанія GfK Ukraine провела загальнонаціональне дослідження стану волонтерства в Україні. Згідно з висновками дослідження, українці визнають велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62 % визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85 % вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81 % схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою

громадянського суспільства. Майже чверть українців (23 %) мали досвід волонтерства, з них 9 % почали займатись волонтерством протягом останнього року. Основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим – цим займались 70 % волонтерів. До подій Майдану найбільш актуальними напрямами діяльності були допомога соціально незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору [1]. За результатами опитування, яке провів Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Центром політичної соціології за підтримки John Fell Oxford University Press Research Fund у травні 2022 р., 57 % українців з центру та заходу країни долучалися до волонтерства чи благодійності, а 11 % ще планують це зробити [4].

Зовнішня агресія, нестача зброї, медичної допомоги, одягу для військових, внутрішньополітична та фінансова кризи, посягання на суверенітет України – основні фактори зростання активності волонтерського руху. Війна консолідувала українське суспільство, «розбудила» патріотичний дух та змусила шукати можливості, знаходити сили, вірити, допомагати й перемагати. Волонтери, прагнучи миру, свободи, безпеки, справедливості, роблять світ краще і спонукають власним прикладом до дій інших.

Вважаємо, волонтерську діяльність необхідно вивчати в єдності з громадянським суспільством, адже воно є частиною державотворення. Революція Гідності, початок війни на Донбасі та повномасштабне вторгнення росії в Україну дало потужний поштовх до розвитку волонтерської діяльності та становлення громадянського суспільства, зокрема. І що найголовніше, підростаюче покоління маленьких українців переймають «естафету» добра, справедливості, милосердя та взаємодопомоги. Це не може не тішити, адже усвідомлення важливості та необхідності допомагати один одному, виховання патріотизму, відповідальності є запорукою виховання активної соціальної і громадянської позиції, людини, з високими моральними цінностями та потребами, що є основою для становлення і розвитку правової та демократичної держави.

Список використаних джерел:

5. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Йому завдячуємо суверенітетом. Укрінформ. 2017. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo-avise-unikalne-jomu-zavdacuemo-suverenitetom.html> (дата звернення: 03.03.2023).
6. Про волонтерську діяльність : Закон України від 10.04.2011 № 3236-VI станом на 13.12.2022 / Верховна Рада України.
7. Нагорнюк О. Волонтерство як практика громадянського суспільства. 2020. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/volonterstvo-iaak-praktyka-hromadianskoho-suspilstva/> (дата звернення: 03.03.2023).
8. Більш як половина українців волонтерили чи долучалися до благодійності під час війни. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3501782-bils-ak-polovina-ukrainciv-volonterili-ci-dolucalisa-do-blagodijnosti-pid-cas-vijni.html> (дата звернення: 03.03.2023).

МІНЕНКО ЄГОР,
*молодший науковий співробітник Науково-дослідного центру
«Інститут сімейної та молодіжної політики імені Олександра Яременка»
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ОРИЩУК ВАСИЛЬ,
*аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового
інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОЗВИТОК ВОЛОНТЕРСТВА У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Організоване використання військ, сил і засобів для проведення військових операцій на суходолі, морі та в повітрі в Україні призвело до значних руйнувань цивільної та критично важливої інфраструктури. Початок війни призвів до знищення аеропортів у всій країні, а також до нападів на військові об'єкти та склади озброєнь з боку стратегічної авіації. Були зафіксовані рейди українських міст та сіл. 24 лютого 2022 року став поворотним моментом для України та світу в цілому. Російський напад на Україну був спрямований проти інфраструктури та цивільного населення, що привело до необхідності введення воєнного стану в країні. У зв'язку з цим, сотні тисяч українців були змушені швидко залишати країну, охороняючи своє життя та життя своїх родин. Деякі верстви населення України не мали можливості організувати своє життя та знайти безпечне місце для перебування, через стан здоров'я, матеріальні можливості та інші фактори. Місцева влада не змогла негайно надати допомогу постраждалому населенню та військовим через свою неорганізованість.

З іншого боку, волонтери з усієї України, знайомі з антитерористичною операцією 2014 року, взяли на себе відповідальність і почали організувати команди та пункти роздачі гуманітарної допомоги для всіх, хто її потребував.

Чим далі від початку війни, тим більше людей виявляють бажання стати волонтерами, але не всі розуміють суть цієї діяльності. Волонтерство

формується через створення волонтерських організацій та рухів. Згідно зі статтею 1 Закону України "Про волонтерську діяльність", волонтерство - це добровільна, соціально спрямована та неприбуткова діяльність, яку здійснюють волонтери, надаючи волонтерську допомогу. Волонтерська допомога включає роботи та послуги, що виконуються та надаються безоплатно волонтерами, які добровільно провадять соціально спрямовану діяльність. Згідно зі статтею 7 Закону України, волонтерами можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах і є дієздатними [1].

Молодші за 18 років можуть бути волонтерами за згодою батьків, але не можуть надавати добровільну допомогу у деяких сферах та у закладах охорони здоров'я.

Можна зробити висновок, що обмеження щодо віку волонтерів не є повністю обґрунтованим у період воєнного стану. У 2022 році ми спостерігали, як навіть діти молодшого шкільного віку активно долучалися до допомоги збройним силам, створюючи малюнки, поробки, співаючи пісні в громадських місцях, продавали свої іграшки та солодощі для збору коштів. Хоча діти не можуть виїжджати на небезпечні території конфлікту, вони можуть допомагати збирати кошти. У зв'язку з воєнним конфліктом в Україні, люди повинні об'єднати зусилля, щоб допомогти збройним силам. Проте, зовнішня допомога надходить не так швидко, як було бажано.

У 2022 році було зроблено певний прогрес у волонтерстві, зокрема, було придбано військове спорядження та амуніцію, а також налагоджено контакти з іноземними організаціями для забезпечення прямих логістичних зв'язків. Волонтерство в Україні завжди існувало, але його розвиток почався у 2014 році та досяг піку у 2022 році. Законодавство, яке регулює волонтерство в Україні, є певною мірою недосконалим, що створює підстави для подальших наукових досліджень та дискусій. Для прискорення розвитку волонтерства корисним буде вивчення досвіду зарубіжних країн та активна співпраця з міжнародними організаціями, а також долучення до їхніх волонтерських програм для

отримання більшого досвіду. Необхідно надалі вдосконалювати заходи для того, щоб волонтерство було розглянуто як важлива частина української економіки та його значення в громадянському суспільстві країни було визнано.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
2. Горінов Павло, Драпушко Ростислав. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія / Павло Горінов, Ростислав Драпушко. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39498/Volonterska%20diialnist%20v%20Ukraini.pdf?sequence=1>
3. Жужа Л. Моральні аспекти волонтерського руху. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. Vol. 2, Iss. 2. С. 210–215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2015_2_2_33
4. Трубнікова О. А. Волонтерство як форма соціальної активності особистості. Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2020. Т. 7, вип. 20. Ч. 2. С. 205–209.
5. Правовий статус волонтера в Україні / *Pravo*, Видавництво «Юридична практика», 25.03.2022. URL: <https://pravo.ua/pravovyistatus-volontera-v-ukraini-poiasniuie-iuryst-everlegal/>

ВОРОНИЦЬКА-ГАЙДАК НАДІЯ,
аспірантка 3-го року навчання зі спеціальності 081 «Право»
Навчально-наукового інституту права
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

03 квітня 2022 року в Україні набрав чинності Закон України від 24 березня 2022 р. № 2155-ІХ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги».

Ініціатором прийняття даного законопроекту стало Міністерство внутрішніх справ України, яке вважало за необхідне ввести в законодавство відповідальність за «використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги не за цільовим призначенням».

Верховна Рада України, доопрацювавши ініціативу МВС, ухвалила закон, яким внесла такі зміни до Кримінального кодексу України, а також доповнила його статтею 201-2, яка передбачає відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Варто відзначити, що в остаточній редакції Кримінального кодексу України відповідальність за незаконні дії із гуманітарною допомогою настає не лише у період дії воєнного стану.

Отже, стаття 201-2 Кримінального кодексу України встановлює відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Під незаконним використанням розуміється продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної

допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном з метою отримання прибутку, вчинене у значному розмірі. Такі дії караються штрафом від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років. Якщо ж такі самі дії вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, то покарання вже буде більш суворе і становитиме позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна. У випадку вчинення вищеперерахованих дій організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану, покарання буде ще більш суворим і становитиме позбавлення волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Як видно з аналізу даної статті, об'єктивна сторона даного кримінального правопорушення може полягати у:

- 1) продажі товарів (предметів) гуманітарної допомоги;
- 2) використанні благодійних пожертв, безоплатної допомоги;
- 3) укладанні інших правочинів щодо розпорядження таким майном (товарів (предметів) гуманітарної допомоги, благодійних пожертв, безоплатної допомоги).

Мета отримання прибутку може бути доведена, якщо особою фактично отримано прибуток або якщо вона вчинила дії (замах на кримінальне правопорушення), в результаті яких мала отримати прибуток.

Здійснюючи кваліфікацію за даною статтею, правоохоронним органам варто враховувати положення Законів України «Про гуманітарну допомогу» та «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Гуманітарною допомогою (ст. 1 Закону «Про гуманітарну допомогу») є цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у

вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту;

Благодійною пожертвою згідно ст. 6 Закону «Про гуманітарну допомогу» визнається безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно до цього Закону;

Безоплатна допомога (ст. 1 Закону «Про гуманітарну допомогу», ст. 5 Закону «Про благодійну діяльність та благодійні організації») розглядається в 5 формах:

- як надання гуманітарної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсацій донорам (пересилка, виконання робіт, надання послуг);

- як безоплатна передача у власність бенефіціарів коштів, іншого майна, безоплатне відступлення бенефіціарам майнових прав;

- як безоплатна передача бенефіціарам права користування та інших речових прав на майно і майнові права;

- як безоплатна передача бенефіціарам доходів від майна і майнових прав;

- як безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь бенефіціарів.

Виходячи з вищенаведеного, кримінальні правопорушення, передбачені ст. 201² КК України – це об'єднані єдиним кримінальним

протиправним задумом дії правопорушника з підготовки, безпосереднього вчинення та приховування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Саме з урахуванням наведеної структурної будови вказаного елемента криміналістичної характеристики виокремлено й визначено специфіку способів незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. [4, ст. 53]

Якби ж стаття 201-2 не була внесена до Кримінального кодексу України, то продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, вчинене з метою отримання прибутку, кваліфікувалися б з урахуванням пункту 3 примітки до ст. 185 КК, за частинами 4 або 5 ст. 191 КК як розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні, або як розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (офіційний сайт Верховної Ради України: URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>. (дата звернення 08.04.2023)
2. Закон України «Про гуманітарну допомогу». (офіційний сайт Верховної Ради України: URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>. (дата звернення 08.04.2023)
3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». (офіційний сайт Верховної Ради України: URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>. (дата звернення 08.04.2023)
4. Шевцов В.М. Типові способи незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або

безоплатної допомоги. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2022/№ 2 (20). С. 49-58

5. Колб О. Г. Про деякі кримінально-правові заходи запобігання розкраданням майна, отриманого волонтерськими організаціями України. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 4. С. 317–319.

6. Муравська Н. Як покарати тих, хто використовує гуманітарну допомогу та благодійні пожертви не за призначенням. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/yak-pokarati-tih-hto-vikoristovue-gumanitarnu-dopomo-gu-ta-blagodiyini-pozhertvi-ne-za-priznachennyam.html>. (дата звернення: 08.04.2023).

7. Хавронюк М. І. За незаконне використання гуманітарної допомоги – кримінальна відповідальність. URL : <https://pravo.org.ua/blogs/za-nezakonne-vykorystannya-gumanitarnoyi-dopomogy-kryminalna-vidpovidalnist/>. (дата звернення: 08.04.2023).

8. Фурман В. Відповідальність за нецільове використання гуманітарної допомоги. Що передбачено новим Законом. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/210328_vdpovdalnst-za-netslove-vikori-stan-nya-gumantarno-dopomogi-shcho-peredbacheno-novi-m-zakonom. (дата звернення: 08.04.2023).

9. Коваль Н. О. Підстави та порядок переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2014. 19 с.

Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

27 квітня 2023 року

Соціальне і правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні в умовах безпекових викликів: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. П. В. Горінова, Р. Г. Драпушка; Навчально-науковий інститут права УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 27 квітня 2023 р.). Київ, 2023. 246 ст.